

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

Analýza párové interakce s využitím Rorschachova testu

Pairwise Interaction Analysis Using The Rorschach Test

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Tereza Janásová

Vedoucí práce: doc. Ph.Dr. Martin Lečbych, Ph.D.

Olomouc

2018

Ráda bych zde poděkovala svému vedoucímu doc. Lečbychovi, za jeho laskavé a odborné vedení.

Rado Masarykovi a Petrovi Niliovi díky za každý zvednutý telefon a četné odborné rady i slova povzbuzení. Tomovi Peřichovi za konzultaci nad protokoly a Samovi, který si vysloužil textové korektury svou zálibou v opravování mých chyb. Díky vám za přátelství a za sdílení vašeho knowhow.

Děkuji rodině, která je základem k jakémukoliv úspěchu. A co podtrhuje vše řečené je velké díky Marťovi za jeho svobodnou mysl a hravou duši a za podporu i inspiraci v každou nutnou chvíli.

V neposlední řadě patří mé velké díky všem respondentům, kteří se do výzkumu přihlásili, absolvovali celou dlouhou proceduru a nezalekli se ani těžších chvil.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou diplomovou prací na téma: „Analýza párové interakce s využitím Rorschachova testu“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V .....dne .....

Podpis .....

Obsah

Úvod	5
1. Poradenský/terapeutický proces a jeho metody	6
1.1. Olsonův model	6
1.2. Fisherův kolaborativní systém	8
1.3. Therapeutic Assessment	9
1.4. Finnova škola.....	9
1.5. Poradenství, psychoterapie a její metody a přístupy využité v ČR	11
1.5.1. Dotazník interpersonální diagnózy – ICL (Leary).....	13
1.5.2. Scénotest.....	14
1.5.3. Test rodinného systému – FAST (Family System Test).....	15
1.5.4. Tematický apercepční test – TAT	16
1. 6. Shrnutí.....	17
2. Konsenzus Rorschach.....	17
2.1. Blanchardovo využití skupinového procesu při testu ROR	17
2.2. Konsenzuální Rorschach dle Cuttera, Farberowa a Normana	19
2.3. Baumanův a Romanův Test interakce.....	21
2.4. Rodinný Rorschach od Lovelanda, Wynneho a Singerové	22
2.5. Konsenzus Rorschach od Williho	23
2.6. Handlerův Společný Rorschach (Conjoint Rorschach)	24
2.7. Aschieriho přístup ke Konsenzus Rorschachu.....	25
2.8. Shrnutí výzkumů.....	29
3. Výzkumná část	31
3.1. Oblast výzkumu.....	31
3.1.1. Cíle práce.....	31
3.1.2. Výzkumné otázky	32
3.2. Metodologický rámec	32
3.2.1. Metody získávání dat	32
3.2.2. Výzkumný soubor.....	33
3.2.3. Využité metody	35
3.2.4. Zpracování a analýza dat.....	40
3.2.5. Etická stránka výzkumu.....	41
4. Výsledky	42
4.1. Tereza a Roman.....	44
4.2. Lenka a David	49

4.3.	Natálie a Dominik.....	53
4.4.	Viktorie a Filip.....	58
4.5.	Andrea a Martin	62
4.6.	Radka a Jiří.....	66
4.7.	Karolína a Tomáš.....	70
4.8.	Shrnutí.....	75
4.9.	Zodpovězení výzkumných otázek.....	76
5.	Diskuze	84
5.1.	Diskuze využití metody Konsenzus Rorschach.....	84
5.2.	Podněty k dalšímu výzkumu.....	88
5.3.	Limity výzkumu.....	89
	Závěr.....	91
	Souhrn	92
	Seznam literatury	95
	Přílohy	99
	Příloha č. 1: Abstrakt MgrDP	
	Příloha č. 2: Výzva umístěná na sociální síť	
	Příloha č. 3: Informovaný souhlas s výzkumem	
	Příloha č. 4: Ukázka rozhovoru Natálie a Davida	
	Příloha č. 5: Ukázka dotazníku CSI	
	Příloha č. 6: Spokojenost se společnou odpovědí	
	Příloha č. 7: Ukázka kódování	

Úvod

V současné době, kdy partnerství lidí má velkou spoustu podob a neexistuje standardní popis či očekávání, jak by partnerství mělo vypadat, jsou i na poradenské služby pro partnerství a rodinu kladeny stále vyšší nároky.

Metoda Konsenzus Rorschach není v našem prostředí příliš známá. Jako studenti jsme o ni slyšeli zmínku při přednáškách externích pracovníků, kteří ji popisovali sice jako přínosnou, nicméně experimentální metodu, využitou pouze párkrát. Jako kazuistiku tuto metodu představil Obuch, uveřejněnou na stránkách České společnosti pro Rorschacha a projektivní metody v roce 2008 a na konferenci Cesty psychologie a psychologie cest o využití Rorschachova testu v terapeutickém procesu referoval Lečbych v roce 2010. Administrace známé Rorschachovy metody u partnerů nabízí prostor k prozkoumání párové interakce. Metoda nepracuje se správnými nebo špatnými odpověďmi a nabízí tak prostor pro asociace a různé pohledy na skvrnu. Využití metody Konsenzus Rorschach popisuje několik zahraničních terapeutů, každý jej pojal svým vlastním způsobem a přinesl zajímavé podněty pro práci.

V naší práci se pokusíme tuto metodu administrovat v párech a prozkoumat možnosti jejího využití v českém prostředí. V teoretické části se věnujeme poradenskému přístupu Therapeutic Assessment, které metodu Konsenzus Rorschach využívá a následně popisujeme nám známé využití metody Konsenzu Rorschacha. Ve výzkumné části metodu administrujeme sedmi párům a zkoumáme možnosti, jaké tato metoda může nabídnout. Tuto práci považujeme za první krok, jak tuto metodu začít zkoumat.

1. Poradenský/terapeutický proces a jeho metody

Poradenství má jako většina psychologických konceptů mnoho definic a hranice s terapií se prolínají a hledání dělící čáry je nesnadné (Vybíral, 2013). Diskuzi probíhající v ČR se budeme více věnovat v kapitole 1.5. V literatuře ale lze najít, že základem kvalitní poradenské či terapeutické práce je *vztah* mezi klientem a odborníkem, který má za úkol klienta zorientovat v jeho situaci a podpořit vlastní síly klienta (Procházka et al., 2014). Též se poradce snaží podpořit růst, zralost a uplatnění klienta jakožto proces založený na vztahu mezi poradcem a klientem, kdy cílem je především podpora a pomoc. Jako důležitý rys poradenství považujeme také cíl schopnosti svépomoci klienta zorientovat se ve své situaci a tu poté co nejlépe přijmout či řešit. Úkol poradce je klientovi korigovat jeho očekávání a poskytnout mu reálný obraz možností poradenství i poradce. Poradenské služby se nabízejí v nejširším kontextu problémů, tento text se ale bude úžeji zaměřovat na poradenství a terapii párovou. V následujícím textu se budeme věnovat modelům párového poradenství, které předcházely nebo doplňují přístup Therapeutic Assessment (terapeutické usuzování), které jako svůj nástroj využívá právě Konsenzus Rorschach. Přístupu TA se v textu budeme věnovat také.

1.1. Olsonův model

Model navržený Olsonem (2000), skládající se z polarit manželského a rodinného systému s třemi dimenzemi, byl vytvořen s cílem vyplnit mezeru mezi výzkumem, teorií a praxí. Tři dimenze tohoto modelu se zaměřují na kohezi, komunikaci a flexibilitu. Autor se tedy nezaměřuje na postupná stádia, kterými rodina prochází v průběhu života, ale popisuje rodinné mechanismy společně s jejich výhodami či nevýhodami. Obecně se dá konstatovat, že dle Olsonova modelu je vyváženost v každé dimenzi vždy optimálnější pro fungování rodiny než extrémy. Nabízíme zde bližší přiblížení každé z dimenzí:

Koheze (pospolitost) – je definována jako emoční pouto, které rodinní příslušníci chovají jeden ke druhému. Ke kohezi autor přiřazuje čtyři stupně – odpojená (velmi nízká koheze), separovaná (nízká až střední koheze), spojená (střední až vysoká) a propletená (velmi vysoká koheze) (anglicky: disengaged, separated, connected and enmeshed). Jak už jsme zmínili výše, střední hodnoty jsou považovány za optimální pro fungování rodiny a extrémní hodnoty za problematické pro dlouhodobé vztahy. Pokud je koheze příliš

vysoká, v rodině je příliš shody a málo nezávislosti. Na druhé straně, pokud jsou vztahy v rodině odpojené a citově chladné, příslušníci dané rodiny jsou k ostatním vázáni pouze okrajově a schopnost podpořit se v problémových situacích je nízká. I přes problematické vnímání extrémních hodnot autor zdůrazňuje, že neexistuje absolutně vhodná míra pospolitosti pro všechny rodiny. V případě proměn v rodinném systému (jako například odchod dítěte z rodiny či nemoc v rodině), vždy je nutná též flexibilita.

Flexibilita – autor ji definuje jako množství možné změny ve vedení, vztahových rolí a vztahových pravidel. Zkoumá tedy schopnost změny kontroly, disciplíny, vyjednávacích stylech, vztahových rolí či pravidel v rodině. Důležitá je zde schopnost změny, ale také rodinné stability. Tato dimenze má také čtyři dimenze: rigidní (velmi nízká schopnost změny), strukturovaná (nízká až střední), flexibilní (střední až vysoká) a chaotická (velmi vysoká náchylnost ke změně). Obdobně jako u koheze, i zde je považováno na optimum pohybovat se ve středních hodnotách. Autor zdůrazňuje potřebu stability i schopnost změny, pokud je to potřeba.

Komunikace – je považována za facilitující dimenzi. Je zásadní pro plynulý pohyb mezi flexibilitou a kohezí. Je škálována dle schopnosti naslouchání (empatie, aktivní naslouchání), řečnické schopnosti (vyjadřování se za sebe, a nikoliv za ostatní), odhalování sebe sama (sdílení svých pocitů ze sebe a za sebe ze vztahu), jasnost vyjádření, kontinuita (setrvání v jednom tématu), respekt a ohled na druhého.

Pro lepší využití těchto dimenzí autor připravil sebe-hodnotící dotazník nazvaný FACES. Zahrnuje v sobě změnu rodinného systému prvního a druhého řádu. Změna prvního druhu tedy znamenající příliš mnoho změn (chaotický systém) či příliš málo změn (rigidní systém) je vnímána jako problematická a je přiřazována do dimenze flexibility. Změna druhého řádu je změna z jednoho systému do druhého, který se udává během času. Tato změna se tedy objevuje převážně v situacích normativního stresu (např.: narození dítěte) či nenormativní změny (zranění rodiče v autonehodě). V případě takového stresu budou mít rodiny s balancovaným systémovým uspořádáním tendenci ke změně systému, zatímco rodiny s krajními hodnotami budou mít tendenci zůstat v extrémní poloze, což může vyprodukovat více stresu. Tento model je také citlivý pro kulturní a etnickou rozmanitost. Extrémní vzorce uspořádání rodiny mohou být funkční,

pokud to takto všem členům rodiny vyhovuje. Pro účel zjistit spokojenost členů rodiny s jejich funkčním vzorcem byla vyvinuta škála spokojenosti (*Satisfaction Scale*) na základě dimenzí z Olsonova modelu (Olson, 2000).

1.2. Kolaborativní systém Fisherové

Tento typ usuzování na počátku 70. let vytvořila psycholožka Constance T. Fisher. Je založen na spolupráci zadávajícího a klienta se společným cílem lepšího porozumění příčin klientových obtíží. Dle Fischer (2000) je primárním zdrojem informací o klientovi jeho životní příběh a pro něj významné situace, testy a posouzení chápe jako data sekundární, které využívá jako most do konkrétního života. Svůj přístup založila na pěti principech. Kolaborace, kontextualizace, intervence, popis a respekt ke komplexnosti a celistvost a dvojznačnost (Fischer, 2000). Pojdme se na ně podívat podrobněji.

Kolaborace – klient a poradce pracují společně na smyslu posouzení, a také na způsobu, jak dosáhnout porozumění, které bude klientovi užitečné. Psaná zpětná vazba je součástí na konci procesu.

Kontextualizace – na klienty není pohlíženo jako na vzorce či struktury ale jako na lidi v „živém proudu“ (*in lively flux*). Prozkoumávání jejich problémů je zaměřeno na kontext jejich života a jejich každodenní reality, ze které pocházejí.

Intervence – v tomto přístupu se nejedná o pouhý popis stavu klienta, ale o identifikaci realizovatelných možností, jak problém, kterému klient čelí, chápat. Důležitá část procesu posouzení je asistence pro klienty v objevování nových možností myšlení o problému.

Popis – snaha co nejvíce se přiblížit klientovu vnímání světa užíváním jeho/jejích slov, pokud jsou přítomny abstraktní vyprávění, tak se doptávání po konkrétních příkladech a využívání psaných zpráv k popisu situací, které se mezi klientem a poradcem odehrávají.

Respekt ke komplexitě, celistvosti a dvojznačnosti – jednoduchý respekt pro komplexní vztahy klientova života, a nejen jejich redukce na proměnné či na systém jejich vykládání. Cíl je vždy více porozumět než vysvětlovat.

1.3. Therapeutic Assessment

Z těchto modelů vychází práce s diagnostickými metodami v rámci nejen rodinného života, ale také individuálních problémů s interpersonálními vztahy – terapeutické posouzení (*Therapeutic Assessment – TA*). Rozlišení od tradiční psychologické diagnostiky spočívá v hlavním zaměření této metody, a to k lepšimu porozumění klienta svým problémům a facilitaci pozitivních změn v chování, zatímco klasický diagnostický proces slouží primárně k vykreslení psychopatologických rysů klienta a tedy slouží k lepšimu porozumění problémů klienta třetí straně, například lékaři či jinému zadavateli (Finn & Tonsager, 1997). Autoři se domnívají, že nejsmysluplnější a nejvíce terapeutická zpětná vazba s klientem vzniká, pokud je s klientem promlouváno v jazyku, kterému rozumí, zakotveném v jejich aktuálních sebe-schématech a z těchto rámců se přesahuje (Finn, Fischer, & Handler, 2012). V českém prostředí o metodě TA referoval Lečbych (2010) ve svém příspěvku na konferenci Cesty psychologie a psychologie cest.

Terapeutické využití psychologických metod je popsáno na počátku 20. století. Harrower (1956) ve svém článku metodu nazývá *Projective Consulting*, volně přeloženo jako projektivní konzultace. Harrower s klienty diskutoval nad odpověďmi z jejich protokolu Rorschacha a ostatními administrovanými testy, aby poskytl klientům prostor pro uchopení svých problémů. Další autoři (Jaques, 1945; Luborsky, 1953) ve své praxi využívali test TAT pro menší rezistenci klientů a jejich větší vhlad do jejich vlastních problémů.

1.4. Finnova škola

V současné době se přístupem Therapeutic Assessment (TA) zabývá Stephen Finn a jeho kolegové v Centru terapeutického posouzení (*The Center for Therapeutic Assessment*) v Austinu, Texasu.

Proces TA zde má tři části, které se mohou mírně lišit s ohledem na důvod TA a typ klienta. Jsou jimi iniciační setkání a rozsáhlé zkoumání problému, intervenční setkání a závěrečné/diskuzní setkání. Během úvodního (iniciačního) setkání je důležité zodpovědět všechny klientské otázky ohledně přístupu TA, začít navazovat kooperativní vztah s klientem a vytvořit rozvojové otázky, na které spolu s klientem budou hledat odpovědi,

zjistit důležité informace ohledně života páru a dokončit ústní kontrakt pro posouzení. Dalším důležitým krokem jsou série individuálních testů a rozhovorů. Všechna testování se propojují s reflexí klienta k procesu. Po ukončení individuálního testování (včetně protokolu ROR) se využívá metoda Konsenzus Rorschach. Zde je možné pár připravit na možnost, že se během závěrečné zpětné vazby může objevit informace, kterou bude náročné slyšet. A nakonec se koná schůzka, kde se shrnují poznatky a diskutuje se nad individuálními i společnými výsledky. Informace se zde běžně rozdělují do tří úrovní. První úroveň se týká informací, které jsou ve shodě s klientovým vnímáním, informace na druhé úrovni jsou jemně odlišné od příběhu klienta, nicméně jednoduše přijatelné. A nakonec informace třetí úrovně, které jsou velmi odlišné od příběhu klienta. Otázky a informace jsou většinou přinášeny a diskutovány od nejpodobnějších klientskému vnímání až po nejnáročnější ke zpracování. Je také možné domluvit se na dalším setkání pro sdílení pokroku klienta. I přesto, že toto jsou obecná doporučení, jak proces TA zahrnovat, Finn zdůrazňuje, že by vše mělo vždy být přizpůsobeno potřebám klienta (Finn, 2015).

Finn (2015) také dává příklady pro možné využití TA:

- Předmanželské poradenství, kde je typická otázka, jaké potenciální problémy mohou v našem manželství nastat a jak je můžeme zvládnout. Pár prochází úvodním setkáním, kde se poradce doptává na informace o páru, poté je čeká série testů, například MMP-2, Škála rodinného posouzení (*Family Assessment Measure-III*) a Konsenzus Rorschach, a nakonec následuje setkání, kde se výsledky diskutují. Tyto informace mohou vést k odložení rozhodnutí uzavřít manželství (většinou ve shodě s názorem poradce, autora článku) nebo páru po uzavření manželství být nápomocná.
- Vztahy s dlouhodobými problémy, což je nejčastější typ vztahu, ve kterém partneři vyhledávají terapii. Páry buďto nemusely nikdy dosáhnout intimity a satisfakce kterou očekávaly, popřípadě si byli blízcí a nyní čelí krizi, kterou nedokáží efektivně řešit. Někdy páry do TA přicházejí po doporučení jiných poradenských psychologů či pastorů, kteří mají pocit, že páru nemůžou pomoci. Některé páry mohou zvažovat odloučení či rozvod a chtějí zkusit poslední krok ke změně situace před takovýmto rozhodnutím.

- Páry, kde jsou oba již rozhodnuti se rozejít, avšak chtějí více porozumět, proč nebyli schopní spolu setrvat. Pochopení, proč se jim vztah nepodařilo udržet může pomoci pro jejich truchlení. Mohou také chtít pomoci rozdělit majetek a péči o děti.

1.5. Poradenství, psychoterapie a její metody a přístupy využití v ČR

V České republice probíhá diskuze o rozdělení poradenství a psychoterapie mezi odborníky. Říháček (2014) zmiňuje náročnost vymezení hranic terapie a poradenství a uvádí disciplíny, které se s psychoterapií překrývají. Například krizová intervence (Vodáčková & et al., 2002), koučování (Růžička, 2012) či mediace (Holá, 2011). Ve svém příspěvku Říháček (2014) diskutuje pouze teoretické rozdělení těchto dvou disciplín a na základě výzkumů shrnuje tři roviny, ze kterých na problematiku lze pohlížet. Z první roviny metody, z jaké mezi poradenstvím a psychoterapií žádný smysluplný rozdíl neexistuje, druhý z pohledu praktické činnosti, kde lze najít rozdíly v míře aplikaci přístupů, nikoliv v podstatě. A ve třetí rovině profese upozorňuje již na větší rozdíly, které slouží jednak k ochraně klientů a budování identity oboru, ale také k ochraně vlastních příjmů a zamezení konkurence v přístupu ke zdrojům, a tak dochází až k umělému oddělování činností, které jsou téměř identické.

Na tento článek reaguje Kolařík (2015) a uvádí argumenty podporující potřebu pojmy terapie a poradenství rozlišit. Zmiňuje i ostatní oblasti poradenství, například pedagogicko-psychologické poradenství či zcela mimo-oborové, jako finanční či grantové poradenství. Nabízí poté argument, zda pokud jsou pojmy poradenství a terapie zaměnitelné, lze využívat např. spojení pedagogicko-psychologická terapie. Na základě Ludewigova kříže ukazuje různé aspekty práce s klientem, a to *vzděláváním* (rozšíření možností klienta), *poradenstvím* (využití možností klienta), *doprovázením* (snášení situace klienta) a *psychoterapií* (ukončení trápení klienta, tedy hlubší práce se vzorci fungování klienta) (Ludewig, 1994). Ze své praxe Kolařík (2015) též uvádí důvod záměny těchto dvou pojmů z důvodu „lenosti“ a poukazuje na nedostatečnou znalost poradců pracovat s dobrým kontraktováním zakázky a preference si s lidmi „jen tak povídat“. Rovněž zdůrazňuje jiné obsahy, s kterými poradenství a terapie pracuje, kdy poradenství se věnuje jasně ohraničenému problému, kdežto terapie cílí na práci s nemocí a snaží se

měnit ustálené negativní vzorce chování a fungování jedince. V této práci je třeba dbát na navazování vztahu jedince k zakázce či k osobě terapeuta, kdy při poradenství by navázání vztahu k osobě poradce docházet nemělo. Ke znalosti rámce práce se pak váže znalost práce s otázkami a míry, do jaké se noříme do klientova problému (Kolařík, 2015).

Další významná diskuze, týkající se spíše povolání psychoterapeutického, se uskutečnila v roce 2012, kdy se odehrála debata s názvem „Výkon psychoterapie: legální – nelegální“. Dle Černého (2012), který ve svém příspěvku celou debatu popisuje, se diskuze ubírala snahou vydefinovat psychoterapii jako zdravotnickou službu a jako takovou vymezení práva ji vykonávat pouze klinickým psychologům, což by zabezpečovalo profesionalitu, tedy vzdělání, bezpečí a serióznost (Koblic, 2012) versus mírnější názory, které psychoterapii vnímají nejen jako léčbu, ale i jako sebezkušenost a osobní růst, a tedy její vykonávání nepřísluší pouze klinickým psychologům. K tématu se v tomto čísle vyjádřilo množství terapeutů, jednak k samotné problematice, hlasy ale směřovaly také ke kritice činnosti ČPS. O dva roky později Zdeněk Macek v časopise Psychoterapie oznamuje vznik ČAP¹, která si klade za cíl prosazovat rozvoj psychoterapie jako samostatné a na rezortech nezávislé profese, začlenění psychoterapie do právního systému České republiky a zastřešování psychoterapeutů všech škol a směrů napříč rezorty (Macek, 2014).

Aktuálně se v rámci práce s rodinami a páry uplatňují školy rodinné terapie, integrativní terapie a psychoanalytické párové a rodinné terapie. Jejich plný výčet a metody přesahují rámec této práce. Zmiňme pouze některé instituce, které poskytují výcvik dle webu ČAP (“Certifikované výcviky,” 2018). V rodinné terapii je LIRTAPS, zastoupen MUDr. Chválou a PhDr. Trapkovou, výcvik v integrované rodinné terapii vedeného Mgr. Zdeňkem Mackem, systematický výcvik, zastoupený PhDr. Strnadem a psychoanalytický výcvik párové a rodinné terapie, zastoupeného Mgr. Luckou. Tento výčet jistě není kompletní, a mimo komplexních terapeutických výcviků je nabízeno též množství kratších výcviků a kurzů.

V ČR taktéž vznikla v roce 1990 Asociace manželských a rodinných poradců, tedy organizace, která sdružuje odborníky věnující se dané problematice. Díky činnosti jejich

---

¹ Česká asociace pro psychoterapii

představitelů se poradenští psychologové mohou vzdělávat v rámci výcviku k dosažení kvalifikačních stupňů „certifikovaný manželský a rodinný poradce 1. nebo 2. stupně“ a dalšího vzdělávání. Tento výcvik se zaměřuje na zkvalitnění práce s technikami poradenského procesu.

V tomto textu využijeme metodiku poskytovanou asociací manželských a rodinných poradců. Ta dává základní přehled postupu při párovém a rodinném poradenství a věnuje se také metodám, které lze využít. V přehledu metod pro párové a rodinné poradenství je využití prostoru teď a tady, v případě konfliktu a poranění v páru ze začátku překlad obvinění do potřeb a pocitů, v případě potřeb nabízení svých postřehů, podněcování páru do aktivní spolupráce, společné hodnocení dosavadního postupu, využívání škálování a využívání dalších nástrojů poradenství (Baštecká, Čierná, & et al, 2013).

Právě další nástroje poradenství nás na tomto místě zajímají. Se zohledněním výše popsaných diskuzí ohledně vymezení poradenství a psychoterapie chceme poznamenat, že metody nabízené k práci s klientem lze využívat různě dle potřeb terapie či poradenství a s jejich pomocí lze demonstrovat jasně definovaný problém či otevřít témata hlubší párové dynamiky a považujeme tedy metodu Konsenzus Rorschach vhodnou pro oba kontexty. Zde uvedeme některé metody užívané v českém prostředí k popsání párového života. První uvedeme test ICL, v krátkosti si popíšeme scénotest a metodu FAST, která je v ČR spojená se jménem doc. Ireny Sobotkové. Nakonec se budeme věnovat testu TAT.

1.5.1. Dotazník interpersonální diagnózy – ICL (Leary)

Tento dotazník byl zpracován v roce 1954 autory Leary, LaForge a Suczkiem. Dotazník vznikl jako jeden z výsledků rozsáhlého výzkumu v Kaiser Foundation Hospital. Test je postaven na definici interpersonálního chování jako základního aspektu osobnosti. Při výzkumu autoři vycházeli z prací Sullivana a Ericksona, a zaměřovali se na popsání nejen psychopatologických projevů člověka, ale také na jeho běžné projevy.

Osobnost definují jako mnohoúrovňové pletivo pozorovatelných, vědomých či skrytých interpersonálních projevů jedince zaměřeny na redukci úzkosti či vytvoření jedince optimálního pocitu sebeúcty. Přizpůsobení z hlediska celkové organizace osobnosti je charakterizováno čtyřmi ukazateli: 1) intenzitou projevu; 2) flexibilitou vs.

rigiditou na dané úrovni chování; 3) vyrovnaností vs. extrémní oscilací projevů mezi různými úrovněmi chování a 4) přesnost a přiměřenost chování dané situaci (Kožený & Ganický, 1976). Výsledný profil jedince je složen z osmi sdružených faktorů a každá má výraz pro adaptivní a extrémní chování daného typu. Osm kategorií jsou AP – autokracie, dominance; BC – egocentrismus, kompetitivnost; DE – agresivita a hostilita; FG – podezřívavost, kritičnost; HI – poníženost, skromnost; JK – hyperkonformita, konformita; LK – hyperafiliace, kooperace; NO – Hyperprotektivnost, odpovědnost.

Tyto kategorie se v testu řadí do kruhu, což implikuje jejich vzájemné vztahy. Proměnné bezprostředně vedle sebe jsou považovány za podobné s předpokladem pozitivní korelace, zatímco proměnné na opačných stranách kruhu jsou považovány za protikladné, tedy by spolu měly korelovat negativně. Intenzita je zde vyjádřena na lineární škále.

Autoři na základě tohoto systému vymezují osm stylů osobnosti: autokratickou, egocentrickou, agresivní, podezřívavou, poníženou, hyperkonformní, hyperafiliativní a hyperprotektivní.

Tento test se dá administrovat v různých obměnách, jednak jako reprezentaci sebe a partnera, stejně tak jako reálné a ideální self (Kožený & Ganický, 1976).

1.5.2. Scénotest

Scénotest je jedna z několika metod, využívaná v českém prostředí pro diagnostiku i terapii v rodinném poradenství. Autorka testu je původně Německá psycholožka G. I. Elisabeth von Staabs, která působila na dětském neurotickém oddělení a byla ovlivněná psychoanalytickými teoriemi. První zmínka o testu je z roku 1940. V českém překladu jej do českého prostředí přinesl Pavel Humpolíček.

Test obsahuje figurky lidských postav, také zvířat, různých předmětů a kostek. Probandi mají za úkol velmi volně postavit, co je napadne. Výklad scény se doporučuje provádět až po dokončení minimálně dvou scén, ze kterých je pořízen zápis a ideálně fotozáznam. Humpolíček (2009) ve svém článku popisuje analýzu v několika krocích. Popis, asociace, symbol, individuální symbol a interpretace. Test je vhodný pro vytváření

hypotéz, nikoliv pro jejich ověřování. Využívá se pro situace, kdy je třeba navázat kontakt, když si dítě zvyká na novou situaci a pomáhá uvolnit atmosféru.

Test je dle Humpolíčka (2009) vhodný pro několik funkcí, a to popisnou, vysvětlovací, klasifikační a terapeutickou. Popisnou autor vnímá jako uchopení osobnostních aspektů, vývojových aspektů a stavební chování. Vysvětlovací aspekt nabízí prostor pro vytváření hypotéz vysvětlujících psychické poruchy, jejich příčiny a souvislosti, stejně jako objasňující vliv problematických rodinných či jiných konstelací na vzniku problému. Klasifikační funkce je zde myšlena jako screeningová metoda. A nakonec terapeutická funkce jako navazování kontaktu s dítětem, jeho adaptaci na novou situaci, dále též k rozboru problematických situací rodičů s dětmi.

1.5.3. *Test rodinného systému – FAST (Family System Test)*

Test švýcarského psychologa Thomase M. Gehringa, přeložen do českého jazyka doc. Irenou Sobotkovou, nabízí možnost získat a porovnat více výpovědí o rodině, tedy jak jednotliví členové vnímají svoji rodinu a vztahy v ní. Tuto tzv. Vnitřní perspektivu doplňujeme taktéž vnější perspektivou, tedy pozorováním rodinných interakcí. Je vhodný ke sběru kvalitativních i kvantitativních dat. Zaměřuje se na dvě dimenze, které měří zároveň, a to kohezi a hierarchii mezi vztahy. Tento test má výhodu ve své jednoduchosti a rychlosti administrace (Sobotková, 2004).

Test se skládá ze záznamového archu, jednobarevné šachovnice, šesti mužských a šesti ženských figurek v různých barvách po dvojicích (oranžové, fialové a zelené) a podstavců různé výšky. Členové rodiny rozmístují tyto figurky na podstavcích po šachovnicovém poli tak, jak sami uznají za vhodné. Následně se vyhodnocuje několik dimenzí, a to vzdálenost mezi figurkami (koheze) a výška podstavců (hierarchie). Dále se využívají informace z pozorování, jako například pořadí figurek, změny, které respondent dělá v pozici figurek, znázornění lidí, kteří nejsou členové rodiny či vynechání nějakého jejího člena. Další zdroj informací je rozhovor s rodinou. Test se dá využívat také v úpravách, například vytvořit typickou, ideální a konfliktní reprezentaci u jednoho či různých členů rodiny, sledujeme jejich interakci – tedy popis toho, co vytvořili a následnou diskuzi o výtvoru. Tento test je vhodný pro děti od 6 let.

Bohužel nejsou vytvořeny normy pro českou populaci. V českém manuálu jsou uvedeny zkušební administrace, které psycholog může využít jako informaci o možných výsledcích testu (Sobotková, 2005).

1.5.4. Tematický apercepční test – TAT

Test byl poprvé popsán psychology Morgan a Murray v roce 1935, manuál se k němu vydal v roce 1943. Tento test se řadí do skupiny projektivních metod a jeho zaměření spočívá v ukázání některých dominantních pudů, emocí, komplexů a konfliktů osobnosti. Rovněž je cenný pro interpretaci poruch chování, neuróz a psychóz. Test tvoří 31 obrázků (seřazeny do čtyř sérií určené pro muže, ženy, chlapce a dívky). Na nich jsou zobrazeny nejasné sociální situace. Administrátor překládá probandovi tabule příslušné série v přesném sledu za sebou. Instrukce je vymyslet, co se na tabuli děje, co situaci předcházelo a jak příběh skončí (Svoboda, Humpolíček, & Šnorek, 2013).

Hodnocení autorů vychází z protokolace hrdiny (postava, s kterou se proband identifikuje), motivy, tendence a city hrdiny, vnější síly v hrdinově okolí, rozuzlení a témata vyskytující se na tabulích (Murray & et al, 1943). V průběhu času vzniklo množství dalších systémů skórování a vyhodnocení. Zde se budeme věnovat škálování psycholožky A. Thomas, která se zaměřuje na ztotožnění se s partnerskou, rodičovskou či mimo partnerskou postavou (*parental, sposal and nonsposal figures*). Pro tuto škálu je nutné zjišťovat vztahy, které postavy na kartách mají a zařadit je do uvedených tří kategorií. Thomas a Dudek (1985) uvádějí, že emocionální odstup od rodičovských postav se objevuje u osob se stabilním přilnutím (attachment) k jedné dospělé osobě druhého pohlaví. Pokud se objevuje vztahová vazba k rodiči stejného či opačného pohlaví u partnera ve svazku, můžeme uvažovat o tenzi v tomto partnerství (Jenkins, 2010). Autoři poukazují na přítomnost pozitivních i negativních odpovědí v testu, což odpovídá vyzývacím charakteristikám jednotlivých tabulí TAT. Autoři odpovědi hodnotí na pětibodové škále od -2 do +2, dle typu vztahu. Například věta „manžel s manželkou, oba spokojení se svým životem“ se bude hodnotit jako odpověď s partnerským obsahem jako +2, kdežto „žena zamilovaná do manžela druhé ženy“ se ohodnotí jako nepartnersky orientovaná s hodnotou +2. Pokud bude odpověď znít „manžel, který odchází od své ženy kvůli jiné ženě“, bude afektivní skór -2 (Thomas & Dudek, 1985).

1. 6. Shrnutí

V této kapitole jsme si nastínili přístup nazvaný Therapeutic Assessment, který pracuje s metodou Konsenzus Rorschach. Jeho využití klade důraz na spolupráci terapeuta a klienta a propojuje diagnostické metody s terapeutickým procesem. Tento přístup v ČR není nikterak rozšířený. Otázka zda, a do jaké míry využívat diagnostické metody v poradenském i terapeutickém procesu není jednotně dořešena, každá z možností má své příznivce a odpůrce. Dle našeho názoru se spoléhat jen na diagnostické metody by bylo omezující stejně, jako je naprosto odmítat. Každá z cest má své výhody a nevýhody a jejich kombinací lze dosáhnout flexibilního přístupu k jednotlivým lidským příběhům. Systém práce v Therapeutic Assessment dle nás nachází rovnováhu v hodnotících diagnostických nástrojích a lidského přístupu ke každému jedinci.

2. Konsenzus Rorschach

V dalším textu se podrobněji zaměříme na popsané možnosti využití Konsenzus Rorschach. Tento test lze administrovat v páru či skupině. Díky projektivnímu potenciálu se standardizovanému systému hodnocení může nabídnout nové možnosti diagnostického posouzení skupiny či páru.

2.1. Blanchardovo využití skupinového procesu při testu ROR

Jeden z prvních popisů využití testu ROR ve skupině pocházejí z 50. a 60. let amerických psychologem W. H. Blanchardem (1968), který pracoval v detenčním centru pro mladistvé delikventy. Při práci se skupinou hochů, kteří spáchali skupinové znásilnění administroval standardní baterii testů, včetně individuálního protokolu Rorschach. Blanchard tuto administraci ale popisuje jako problematickou. Mladí muži byli k testu rezervovaní a odpovědi podávali jednoduché či žádné. Po debatách s kolegy došel autor k několika možným příčinám: a) problematické postavení examinátora, kterého chlapci považovali za součást systému, který stojí proti nim a udržovali si tak od něj vzdálenost; b) strach z možnosti odhalení jejich skrytých sexuálních impulsů či touh testem ROR; c) obecné nastavení dospívajících k dospělým; d) etnické rozdíly (někteří z chlapců byli černoši). Bylo zjevné, že vztahy mezi terapeutem a klienty byly vskutku komplikované.

Úloha centra byla hlavně v ochraně společnosti a psycholog k této úloze měl svou práci přispívat. Autor tedy hledal možnost, jak tuto situaci změnit. Nápad na využití skupinové administrace Rorschacha přišel docela náhodou. Během edukace kolegů ze sociální oblasti o testu ROR jim některé tabule předložil a nechal je říkat nápady pro interpretaci skvrny. Skupina byla do úkolu zapálená a množství odpovědí přivedlo autora k nápadu využít takovýto postup experimentálně i u svých svěřenců (Blanchard, 1968).

Rozhodl se rozdělit chlapce do dvou skupin, jednu složenou z bělošských chlapců (zde tři členové), druhou pak z černošských hochů. Obě skupiny byly zahrnuty do spáchání skupinového znásilnění. Každému z nich administroval individuální protokol testu ROR, další autorem blíže nespecifikované testy a psychologický rozhovor. Poté Rorschacha administroval ve skupinách. Tento proces autor nazývá Skupinový Rorschach (*The Group Process Rorschach*). Úkol pro skupinu byl diskutovat o tabulích na klasickou výzvu: co by to mohlo být, co vám to připomíná, se zadáním: „*dosáhnout jedné odpovědi, na které se skupina bude moci shodnout*“ (Blanchard, 1959, 259). Autor nezmiňuje časové rozestupy během jednotlivých administrací. Zdůrazňuje ale příležitost sledovat změny mezi individuálními a skupinovými odpověďmi v rámci konformity ve skupině. Skupinová administrace přinesla mnoho změn v odpovědích klientů. Ty byly mnohem bohatější, otevřenější a podrobnější. Autor si podrobný popis odpovědí spojuje s kompetitivností členů skupin o dominanci a stimulaci skupinovou aktivitou. V případě, že byla odpověď jednoho člena skupiny zpochybněna jiným členem, objevovala se velká snaha při obraně této odpovědi ji vyspecifikovat a dát co nejpodrobnější detaily (Blanchard, 1959).

Autor se zaměřil na sociální role a strukturu ve skupině. Není překvapivé, že každá skupina (bělošských a černošských chlapců) měla svého vůdce, který se zdál být zásadní postavou ve skupinové dynamice. Během procesu vytváření skupin a také během samotné administrace testu ROR bylo odhaleno mnoho skupinových rolí a vztahů, jako například dominance, podpora, sympatie či obavy z členů. Autor se také ve svém experimentu zaměřil na homosexuální tendence ve skupinové dynamice a snažil se je popsat na základě odpovědí (Blanchard, 1959).

2.2. Konsenzuální Rorschach dle Cuttera, Farberowa a Normana

Další experiment provedený se skupinovou administrací Rorschacha byl proveden americkými psychology. Cutter, Farberow, & Norman (1968) využili administraci testu s jedním pacientem v rozdílných sociálních kontextech. V tomto výzkumu byl hlavní subjekt pacient, 42letý muž, v důchodu po dvaceti letech služby u námořnictva, vzděláním na středoškolské úrovni dle testů GED², hospitalizovaný pro alkoholismus. V čase provedení studie byl v polovině rehabilitačního programu s délkou 60 dnů. Byl podruhé ženatý. První manželství bylo rozvedeno po dvou letech. Jeho druhá žena byla z Japonska, kterou potkal během své služby u námořnictva. Muž byl částečně ohluchlý a jeho žena neměla dokonalou angličtinu, čímž mohla být ovlivněná partnerská komunikace.

Administrace byla rozdělena do devíti částí během osmi měsíců (prvních 6 schůzek v průběhu 10 dnů, další část proběhla po 8 měsících proběhlo další individuální a párové testování ROR společně s jeho ženou, a dále také sezení zaměřené na sémantické diferenciály – jeden individuální a další pak skupinový). Prvních šest sezení se skládala z individuálního protokolu ROR, a dále metody Konsenzus Rorschach s různými sociálními skupinami: klientovi kamarádi, spolubydlíci, poté jeho žena a skupina lidí s vyšším sociálním statutem. Na konci byl ještě jednou administrován individuální protokol.

Pro vyhodnocení všech dat byla použita poměrně náročná analýza dat, skládající se ze šesti částí. První krok byl standardní oskórování protokolu a zjištění standardního chování při administraci testu. Tato analýza byla použita pro všechny protokoly, ale využity byly pouze kategorie získané ve všech administracích. Nebyly zohledněny reakční časy. Druhá analýza spočívala v sečtení počtu interakcí a počtu slov každého účastníka v průběhu administrace konsenzuálního Rorschacha. Rozdělením absolutního čísla mezi počet účastníků v daném sezení se určil očekávaný počet slov a interakcí pro každého účastníka. Rozdíl mezi očekávaným a absolutním číslem bylo považováno jako úsilí vynaloženo pro jednotlivé karty během procesu administrace. Třetí analýza se týkala protokolů karty IV. a byla popsána dle pěti sociálních modelů popsaných v literatuře. Čtvrtá procedura se snažila nalézt společné znaky mezi individuálním a společným

---

² Testy GED – původně byly testy určeny pro vracející se vojáky z druhé světové války. V současné době se využívají k rekvalifikaci a vzdělávání obyvatel v USA na středoškolské úrovni (“Ged testing service,” 2017).

protokolem během pěti administrací. Pátý krok analýz se zabýval sémantickým diferencíálem pro každou tabuli poskytnutou klientem a jeho ženou během jejich druhého testování (individuální a konsenzus Rorschach). Jako reference byla využita výpověď klienta. Opětovné určení sémantického diferenciálu bylo provedeno během skupinové administrace, tři týdny po jeho prvním určení. Tato data poskytla možnost k dodatečnému porovnání v odlišnostech vnímání skvrn: 1) klientem mezi sezeními v rozestupu tří týdnů; 2) rozdílech vnímání klienta samotného a klienta ve spolupráci s jeho ženou v rámci jednoho dne; 3) na základě předchozího mohlo být srovnáno vnímání skvrny mužem a jeho ženou. Šestý krok v analýzách dat bylo srovnání protokolů zkoumaného páru a páru bez známých problémů s alkoholem, suicidálními pokusy, delikvence či rozpoznatelné psychopatologie (Cutter et al., 1968).

Tyto rozsáhlé analýzy přinesly četné poznatky. Autor nabízí krátké shrnutí popisu klienta ohledně sebe samého (obraz z individuálního protokolu Rorschachu): „*Divoký, nezodpovědný, závislý, pasivní; impulzy z něj vycházející jsou popřeny, racionalizovány a disociovány; v intoxikovaném stavu se tyto potlačené pocity objevují a vedou k sebe-degradaci, když vystřízliví*“ (Cutter et al., 1968, 373). Dle pozorování autora bylo chování klienta odlišné v každé ze skupin. S jeho přáteli se choval pasivně, snadno souhlasil s odpověďmi druhých a byl nezodpovědný. Ve společnosti jeho spolubydlících byl emočně distancovaný a snažil se projevovat větší dominanci. S jeho ženou bylo jeho chování neadekvátně kavalírské s prvky dominance. Pokud byl ve společnosti člověka s vyšším statusem, jeho chování se projevovalo prvky podlézavosti a příživnictví. Obsahově-polarizační systém reflektoval oblasti ambivalence stejně jako oblasti preference pro skupinou definovaný konflikt. Ambivalentní tendence (tedy dominovat, ale s pasivními prvky v chování) se zdály být silnější v intimnějších vztazích.

Hlavní poznatky z tohoto výzkumu jsou následující:

- Rorschachův test administrovaný individuálně i konsenzuálně může přinést jiné atributy v odlišných sociálních kontextech a v jiném čase
- Změny v těchto kontextech mohou být považovány jako adaptace pro očekávání prostředí

- Vzory hodnocení pozornosti dle Singera a Lovelanda nefungují v případě alkoholického pacienta (původně byly vyvinuty pro schizofrenii)
- Systém Bauman a Romana bylo snadné aplikovat a byl také citlivý pro odlišnosti v jednotlivých protokolech a variace chování skupiny
- Obsahově-polarizační hodnocení odpovědí mohou být využity k procesu vzájemného ovlivnění a akomodace během Konsenzuálního Rorschacha
- Individuální chování v kontextu Konsenzus Rorschacha je patrný v chování sdílené skupinou, kde se zdá být vyjevna psychopatologie

2.3. Baumanův a Romanův Test interakce

Další využití testu Konsenzus Rorschach je popsáno Baumanem a Romanem (1966) v kontextu párové terapie, který autoři nazvali Test interakce. V rámci toho výzkumu bylo také vytvořeno první systematické skórování párové interakce. Ten se zakládal na klasickém Exnerově skórování a sledoval změny v individuálním a párovém testování. Vzorek byl složen z 50 párů (22 mužských a 28 ženských respondentů) a vždy jeden z partnerů byl diagnostikován psychiatrickou diagnózou. Věkový průměr byl 41 let, s rozpětím od 23 to 80 let. Participantům byl administrován individuální a společný protokol Rorschachova testu obvykle v rámci jednoho dne, společně také s testem Wechslech-Bellevue (subtesty podobnosti a porozumění) a TAT. Vznikly tedy čtyři zdroje dat: 1) individuální protokoly, administrované a skórované standardním způsobem; 2) protokol párového testování skórovaný standardním způsobem či s minimálními obměnami; 3) srovnání mezi protokoly individuálního a párového testování, které sleduje schopnost optimálního využívání zdrojů v páru 4) interakční proces vytváření rozhodnutí o odpovědi, který byl nahrán a analýza mohla být provedena dvěma způsoby: založená na pozorování či více formálně na skórování a kódování.

Každý klient byl testován individuálně, druhý partner poté taktéž individuálně v maximálním odstupu dvou dní. Bezprostředně po testování partnera následoval Test interakce. V průběhu testování byla před pár umístěna propiska a papír a jeden z dvojice měl za úkol odpovědi zaznamenat (který byla otázka domluvy páru).

Definovaly se čtyři kategorie interakcí:

- *dominance* byla skórována v případě, kdy odpověď byla vytvořena jen jedním z partnerů
- *kombinace* byla odpověď sloučená z prvků či nápadů obou partnerů
- *emergence* znamenala vytvoření zcela nového nápadu k odpovědi
- *zpevnění* pak znamenalo shodu individuální a párové odpovědi obou partnerů

Kvalita odpovědí byla označeny znaménky -; +; 0 po srovnání s individuálními protokoly, k odpovědím horším, lepším či nezměněným. Autoři považují dominanci jako výraznou součást partnerské interakce, patrnou z individuálních i společných protokolů. Dle jejich výsledů je ovlivněna několika proměnnými:

- individuální charakteristiky partnerů, pokud má jeden z nich vyšší IQ, může dominovat častěji, ale není to pravidlem
- genderové rozdíly, častěji jsou dominantnější muži než ženy
- status pacienta – pacienti jsou méně dominantní, což může být ovlivněno spíše sociální rolí než skutečnou dominancí
- role toho, který má zapisovat odpovědi – partner, který zapisuje může rozšiřovat dominanci toho druhého

Autoři uzavírají svá pozorování poznatkem, že se v párech objevuje silná tendence úkol splnit a v procesu rozhodování být efektivní, nicméně toto úsilí není vždy úspěšné díky vlivům jako kulturní role, odlišná stanoviska či rozdělení zodpovědnosti (například zapisovatel odpovědí). Autoři předpokládají, že dominance může mít v páru adaptivní stejně jako defenzivní význam. Defenzivita může být způsobena submisí partnera jako reakční formace pro vyhnutí se hostilitě způsobené soutěživostí, či jako podpora falešného obrazu partnera. Dominance může být také výsledek regulace tenze a zlosti směřující k úkolu (Bauman & Roman, 1966).

2.4. Rodinný Rorschach od Lovelanda, Wynneho a Singerové

Dalším příspěvkem k popisu Konsenzus Rorschacha je výzkum psychologů Lovelanda, Wynneho a Singera (1963). Využili administrace individuálního i konsenzuálního Rorschacha, kterého zde nazývají rodinným. Výzkumný vzorek tvořily rodiny s psychiatricky diagnostikovaným členem. Hlavní záměr výzkumu byl v podobnostech

mezi komunikačními odlišnostmi pacienta a spojení s komunikačními zvyky v jeho rodině. Instrukce nespécifikovaly nutný počet podaných odpovědí pro jednotlivé karty a odlišně od předchozích výzkumů, examinátor v průběhu utváření odpovědi přítomen v místnosti přímo, ale za jednosměrným zrcadlem. Autoři shrnují pozitiva využití Rodinného Rorschachu následovně:

- Standardizovaná procedura, kterou lze využít i v případě odlišnostech v inteligenci, vzdělání, socio-ekonomického statusu či typu psychopatologie
- Úkol se také zdál být zajímavý pro většinu členů a byla patrná velká motivace přidat vlastní interpretaci, dokonce i od lidí se závažným onemocněním
- Nestrukturovaná situace bez správného řešení
- Možnost využití neverbálního chování (například manipulace s kartou, ukazování na části skvrny pro jasnost komunikace)
- Administrátor se průběhu úkolu neúčastnil

Návrhy pro změny:

- Nevyužívat všech 10 karet, komunikační proces byl zjevný po prvních několika kartách
- Opakování komunikačních situací pro ujištění se o jeho stabilitě
- Změny ve složení skupin
- Bylo by zapotřebí vytvořit mezikulturní výzkumy
- Vyhodnocení individuálního protokolu ROR pro specifika v chování, pokud je člověk o samotě

2.5. Konsenzus Rorschach od Williho

Zajímavý přístup k vyhodnocení Konsenzus Rorschacha nabízí Willi (1969). Zaměřil se na testování párů, jejich silných stránek a na změny v komunikaci, které si navzájem způsobují osobnosti partnerů. ROR protokol administroval každému z partnerů zvlášť a následně poté Konsenzus Rorschach s oběma partnery tak, aby nevznikl prostor ke sdílení individuálních odpovědí. K administraci KR využil všechny tabule a instrukce páru byla dohodnout jednu odpověď ke každé tabuli, na které se oba v páru shodnou. Následně srovnal individuální protokoly se společným k posouzení, nakolik dochází k přenosu

individuální psychopatologie do páru. Pro evaluaci protokolu využil kvalitativní analýzu. Obdobně k výzkumu Baumana a Romana se Willi zaměřil na koncept dominance. Svá získaná data klasifikoval následovně:

- *Verbální produktivita*: počet návrhů během společného testování
- *Persistence a schopnost seberealizace*: schopnost akceptovat návrh partnera jako společné řešení; původ přijatého návrhu řešení
- *Formální vedení*: osoba, která rozhodla o konečné odpovědi
- *Praktická aktivita*: manipulace s kartou během společné interakce

Setkáváme se s již třetím pojetím dominance jako hlavního faktoru dynamiky vztahu ve skupině či páru. Každý z autorů s tímto konceptem pracuje mírně odlišně v závislosti na participantech, které k výzkumu zvolil. V článku Baumana a Romana sledujeme dominanci jako vliv s obojím dopadem, tedy vedoucí k neefektivitě páru, stejně ale tak k zvýšení efektivity komunikace, v závislosti na dalších proměnných, kde autor jmenuje například kulturní rozdíly. Obdobný přístup můžeme sledovat též u Williho. Blanchard ve svém přístupu popisuje dominanci jako hlavní prvek dynamiky skupiny a ve spojitosti s činy skupiny (jako bylo v tomto případě skupinové znásilnění) je vnímána spíše v negativním spojení s ilegálními kroky skupiny (ve svém článku opakovaně popisoval situaci během znásilnění, kdy došlo či nedošlo k dalšímu členu skupiny na základě rozhodnutí nejdominantnějšího člena). Bauman a Roman zmiňují, že ve svých datech nemají dostatečné zdroje pro popsání individuálních motivů spojených s negativní dominancí (Bauman & Roman, 1966; Blanchard, 1968; Willi & D, 1969).

2.6. Handlerův Společný Rorschach (Conjoint Rorschach)

Handler (1997) ve svém článku podává rozsáhlý popis vyhodnocování indexů testu ROR, obsahů i procesu u každé karty. Na příkladu pana a paní Wilsonových ukazuje důsledky složitého vztahu a obran, které využívají jako copingové strategie. Partneři v páru pracovali méně efektivně se svými emocionálními i kreativními možnostmi i produktivitou. Autor využívá KR pro pár jako ilustraci jejich interakce, silných stránek jejich vztahu a rozvojových oblastí a zprostředkovává jim fantomový zdroj jejich nespokojenosti, který tímto procesem konkretizuje.

2.7. Aschieriho přístup ke Konsenzus Rorschachu

Nelze opomenout práci Aschieriho (2013), který začal vyvíjet posuzovací nástroj Konsenzus Rorschach – Komprehensivní systém (*The Conjoint Rorschach Comprehensive System – ConRCS*). Je založen na třech bodech:

- využívá kódování z Komprehensivního systému, který je již akceptovaným nástrojem k hodnocení individuálního Rorschachova testu
- jasně definovaný proces administrace konsenzus protokolů
- podpora využívání Konsenzus Rorschacha k terapeutickému posuzování

Autor administroval individuální a konsenzuální ROR se všemi 10 kartami a povzbuzoval páry k jedné či více společných odpovědích. Část inquiry byla poté provedena standardně, tedy po skončení asociační části. Validita ConRCS byla založena na šesti oblastech párového fungování: komunikace, řešení problémů, flexibility, toleranci ke stresu deprese a emocionálního stažení, maladaptivních atributech a násilí. V těchto kategoriích využil indexy z Komprehensivního systému a vytvořil tak jejich strukturu a definice. Nyní se na každou kategorii podíváme podrobněji.

Komunikace – tato kategorie se zaměřuje na „sdílený párový skript“. Dobře fungující páry jsou schopné přetransformovat své odlišnosti k možnosti zlepšit jejich cíle společné orientace k problému a přizpůsobení se, kdežto páry s problémy se snaží komunikaci vyhnout a v procesu ukázat nesouhlas s dosahováním cílů (Fincham & Beach, 1999; in Aschieri, 2013). Aschieri předpokládá delší protokol u funkčních párů než u párů s problémy.

Řešení problémů – autor pro tuto kategorii využívá Olsonův model manželského fungování, konkrétně dimenzi *flexibilita* (Olson, 2000; in Aschieri, 2013). Tato dimenze reflektuje rozsah efektivity ve změnách rolí, využívání adaptivních vyjednávacích stylů a rozvoji nových pravidel v práci se vzniklými problémy. V tomto modelu je pro adaptivní fungování páru za podstatná stabilita i schopnost změny. Aschieri doplňuje Olsonův model také Exnerovou škálou typu prožívání (EB – Erlebnistypus) která je spojena s flexibilitou, přesto ale se schopností řešit problémy konsistentně a naopak (Exner, 2003).

Aschieri rozšířil spojení mezi EB v KR protokolech a adaptabilitou strategií páru pro řešení problémů, později asociováno k ambientním či pervazivním stylům.

Tolerance ke stresu – bylo zjištěno, že individuální copingové strategie ovlivňují manželskou spokojenost. Dlouhotrvající stres ovlivňuje párovou pohodu, a také kvalitu komunikace, což může vést k většímu emočnímu odtažení partnerů, negativitu a hostilitu k sobě navzájem (Bodenmann et al., 2006; Bodenmann, Pihet, & Kayser, 2006; in Aschieri, 2013). Aschieri tuto dimenzi zkoumal v souvislosti se škálami pohybů neživých předmětů (m%), difuzního stínování (sumY%) a suma lidských pohybů a vážených skóre barev (EA%). V literatuře se škála EA vztahuje k psychologickým zdrojům a adaptivní schopnosti. Pohyby objektů a difuzní stínování je spojeno se stresory, úzkostné ideaci a bezmoci (Exner, 2003; Meyer, Viglione, Mihura, Erard, & Erdberg, 2011; in Aschieri, 2013).

Emocionální stažení – tato oblast je zaměřená k párům s vyskytující se depresivní poruchou, úzkostí či zneužívání návykových látek. Vztah mezi depresí a nespokojeným manželstvím se ve studijních vyskytuje frekventovaně a korelace mezi nimi je potvrzená longitudinálními studii (Kouros & Cummings, 2010; in Aschieri, 2013). V této studii je emocionální rozrušení měřeno indexem deprese (DEPI%) a index strategie zvládnání stresu (CDI%) (Exner, 2003). Oba indexy jsou ale Aschierim zpochybňovány pro jejich skutečné měření deprese, ale jak dodává, v době vytváření dimenzí je vyhodnotil jako nejvhodnější. Další proměnné k afektivitě využitě pro tuto studii byly afektivní poměr (Afr), spojen s vnímavostí k emocionálně laděným stimulům (Exner, Thomas, & Chu, 1985; in Aschieri, 2013), suma stínování (SumSh%) a jeho komponenty, vista (SumV%), textura (SumT%) a achromatické barvy (SumC´%), vztažených k přítomnosti znepokojivých emocí (Meyer et al., 2011; in Aschieri, 2013). Další využitý index byl barevně odstínové blends (Col-Sh%), vztahující se k matoucím emočním zážitkům (Meyer et al., 2011; in Aschieri, 2013). Aschieri také do svých úvah zahrnul omezení emocionální exprese, operacionalizovanou v dimenzionálně jako poměr C'/C [$\text{SumC}'\% / (\text{SumC}'\% + W\text{SumC}\%)$] (Exner, 2003; in Aschieri, 2013) a využil index dominance barvy (CF+C) – FC a čisté C% odpovědi, které jsou časté pro nekontrolované emocionální chování (Exner, 2003). Předpoklad Aschieriho pro kategorii emocionálních problémů bylo, že u párů s problémy se ukáže vyšší míra deprese,

emocionální averze, znepokojující a matoucí afekty, méně kontrolované emocionální manifestace a více obtíží ve vyjadřování pocitů než u kontrolního vzorku párů.

Kognitivní procesy – maladaptivní atribuce mají negativní efekt na manželskou komunikaci a diskuzi ohledně řešení problémů (Bradbury, Fincham, & Beach, 2000; in Aschieri, 2013). Manželská očekávání jsou také založena na předchozích zkušenostech, které si máme tendenci potvrzovat a spojovat s aktuálními emočními stavy. Páry v nepohodě na základě této teorie mají tendenci vyvolávat si spíše negativní vzpomínky a aktuální zážitky na tomto základě nepřesně interpretovat (Bradbury&Fincham, 1987; in Aschieri, 2013). Také může dojít ke zkreslení vnímání partnerova chování ne na základě aktuální situace, ale právě na základě obecných očekávání, které jsou utvářeny na dosavadních zkušenostech a pozitivních interakcích v životě (Hawkins, Carrere, & Gottman, 2002 in Aschieri, 2013). V ROR protokolech jsou kognitivní obtíže asociovány ke kvalitě mediace a ideace, což se projeví v počtu zkreslených forem či minusových odpovědí (X-%) a počet adekvátních forem v odpovědích v běžných oblastech skvrny (WDA%). Autor se domnívá, že kognitivní zkreslení povede ke zvýšeným hodnotám v šesti kognitivních speciálních skórech (Sum6% and WSum6%; Exner, 2003).

Násilí a zlost – že násilí a zlost bude ovlivňovat vztahy negativně, pravděpodobně nikoho nepřekvapí. Nespokojenost v manželství násilné chování může zvyšovat (Lawrence & Bradbury, 2001; in Aschieri, 2013). Studie také naznačují, že nespokojené páry se sklony k násilí mají vyšší úroveň a pohrdání partnerů než v nespokojených pářích bez násilí (Holtzworth-Munroe, Smutzler, & Stuart, 1998; in Aschieri, 2013). Propojení agrese v protokolech ROR je se skóry agresivní pohyby (AG%). Skórovány byly také proměnné agresivní obsah (AgC%), agresivní potenciál (AgPot%) a agresivní minulost (AgPast%), vyvinuté autory Gacono a Maloy (1994, in Aschieri, 2013). V aktuálním výzkumu bylo očekáváno, že vyšší hodnoty v obsahu aktivní, očekávané či v minulosti proběhlé agrese se objeví u nespokojených párů.

Byly vytvořeny dvě testovací skupiny. Kontrolní skupina (neklinická skupina nKS, n = 23) byla vytvořena dobrovolníky, kteří aktuálně nehledali terapii (párovou či individuální),

žádný z členů nebyl psychiatricky diagnostikován a páry neskórovaly více než 100 v testu manželského nastavení³ (*The Marital Adjustment Test, MAT*; Locke & Wallace, 1959; in Aschieri, 2013). Klinická skupina (KS, n = 30) byla vytvořena v Centru mentálního zdraví v Milánu. Klienti byli v terapii pro nespokojené manželství, například opakující se myšlenky na separaci, nedostatek intimity, zvažující rozvod a páry potvrzovaly, že se cítí nespokojeně. Kontrolní a klinická skupina byla spárována na základě věku manželů a manželek, počtu let v aktuálním manželství a počtu dětí. Proces se stával z posouzení párů, využívající semistrukturovaného rozhovoru, zahrnující oblasti z testu MAT. Poté byl administrován konsenzus Rorschach. Skórovaly se pouze protokoly s 14 a více odpovědí, takže ke kódování a využití v analýzách bylo použito 44 protokolů (nKS = 22; KS n = 22). Administrace byla nahrávána a kódování proběhlo na základě přepsaných transkriptů. Autor takto mohl prozkoumat možnosti využití konsenzus Rorschacha a posoudit jeho reliabilitu a citlivost k rozdílům, které předpokládal mezi spokojenými a nespokojenými páry (Aschieri, 2013).

Analýzy přinesly zajímavé výsledky. V KS, 8 z 30 párů nedošlo ke sdílené odpovědi na 10 kartách, aby dosáhli alespoň 14 odpovědí, což byl rozdíl oproti nKS skupině. V průměru byli protokoly klinické skupiny kratší oproti kontrolní a rozdíl byl patrný také v emocionálních procesech mezi skupinami. V klinické skupině se objevoval sklon k vyhnutí se emocionálním aspektům jejich společného psychologického života a měli kratší protokoly. V kategorii kognitivní mediace data ukazovaly, že nespokojené páry měli obtíže formovat realistické atribuce k významům situací. To vedlo ke zhoršenému porozumění partnerů a přispívalo k maladaptivním atribucím, přítomným v jejich komunikaci. Další rozdíl mezi skupinami se týkal kódu AgPast% (agrese v minulosti), která rozlišovala páry v nepohodě. Obsah kódovaný MOR se zdál být přítomný pro negativitu a pesimistickou perspektivu, kterou mohli páry zažívat. Mnoho proměnných ale mezi klinickou a kontrolní skupinou nerozlišovaly: zdroje, copingové strategie, stresory, emoční modulace či skóry agrese (Aschieri, 2013).

---

³ hodnota nad 100 se interpretuje jako manželství v ohrožení

2.8. Shrnutí výzkumů

Mohli jsme sledovat několik různých přístupů k administraci konsenzus Rorschachu. Je zřejmé, že může být využit ve skupinách, rodinách či v párech. Jeho pozitivní stránky spočívají ve standardizovaném přístupu a nové stimulaci klientů. Zařazení administrace konsenzu Rorschacha má několik variant, nejčastěji je zařazen mezi další psychologické metody, jako je rozhovor, MMPI-2, či vybrané Wechslerovy škály. Aschieri (2013) přehledně nabízí shrnutí hlavních rozdílů, které se v administraci a vyhodnocování konsenzus Rorschacha objevují:

- administrace pouze konsenzus Rorschacha, či jeho propojení také s individuálním protokolem každého zúčastněného na společném testování
- časové rozestupy administrace mezi individuálním a párovým protokolem (od malé chvíle po několik dnů)
- počet odpovědí požadovaných k jedné kartě (jedna či více)
- využití všech 10 karet či výběr několika
- definice „sdílené odpovědi“
- role výzkumníka v administraci (je či není přítomen, nakolik zasahuje do procesu)
- zaměření se na proces, který vedl k uvedení odpovědi či na vlastnosti odpovědi

Ve výzkumech vidíme taktéž možnost administrovat ke konsenzus Rorschachu také individuální protokol, čímž dostáváme data o interakci páru stejně jako o individuálních zdrojích a problematických stránkách člověka. Využití konsenzus Rorschachu v terapeutickém procesu dle experimentů přináší snížení obranných mechanismů participantů způsobených testovou situací. Klienti se také zdají být lépe motivovaní k plnění úkolu a chvíle, kdy se nedojde k žádné odpovědi, jsou velmi řídké. Další výhodou je možnost vytvořit relativně přirozenou možnost k interakci v rodině (skupině či páru), rozdílně od paralelního testování. Takto navozená atmosféra komunikace může pomoci lépe demonstrovat vzorce chování či komunikace, které jsou mezi členy testování problematické. Projektivní potenciál materiálu je také vhodný v situacích v rodinách či skupinách, kde se objevují potíže při akceptaci jiného stanoviska či pohledu členů

(Aschieri, 2013; Blanchard, 1968; Lečbych, 2010). Přidáním individuálního protokolu lze popsat chování partnerů, když fungují v páru či mimo něj, což je přínosná informace k celému terapeutickému procesu. Další možností je využití KR v jiných sociálních kontextech, sledování a reflektování sociálních rolí klienta, jak bylo popsáno v experimentu realizovaném psychology Cuttera, Farberowa a Normana (1968), kde byl testován klient léčící se pro alkoholismus a částečně také v experimentu Blancharda (1959). Byly zde popsány vztahy mezi členy skupiny, dynamika jejich fungování, a také fungování jednoho člena ve více kontextech, tedy proměny jeho sociálního fungování.

Ve výzkumch není uspokojivě vyřešena otázka, jak lze využít klasického Exnerovského signování a vyhodnocování v Konsenzus Rorschachu. Výše zmiňujeme toto skórování, jak jej využil Aschieri (2013). Ten popsal kategorie párové spokojenosti a přiřadil k nim rorschachovské indexy, ovšem není zřejmé, jak se vypořádal s problémem definice shody na odpovědi a závislosti Exnerovského skórování na administraci. Dále lze také polemizovat, nakolik je možné pojímat Exnerovo signování za validní v kontextu párové komunikace, vzhledem k odkazu autorů o snížené cenze při obou fázích testování a podrobnějším popisům. (Bauman & Roman, 1966; Blanchard, 1959). Lze předpokládat, že by ve výsledném protokolu mohli jedinci vykazovat jiné hodnoty, než při individuálním testování či by jejich výsledky mohly být zkreslené vzhledem k normovacímu vzorku pro Rorschachův test.

Limity testování zahrnují časovou náročnost administrace a následné analýzy protokolů a interakcí. S tím souvisí nutnost zkušeného administrátora Rorschachovy metody a rozsáhlé znalosti skórování a interpretace protokolů, pokud se vyhodnocování zabývá také vlastnostmi odpovědi a jejich změny oproti individuálnímu protokolu. Dosavadní výzkumy a experimenty nenabízí zcela ucelenou metodiku pro skórování a vyhodnocování.

3. Výzkumná část

3.1. Oblast výzkumu

Náš zájem je směřován k možnostem diagnostického potenciálu testu Rorschach při použití u páru. Test v tomto kontextu bude partnery vyzývat ke slovní spolupráci, tedy budeme sledovat strategie páru, které využívají při procesu shody. Dále předpokládáme, že partneři budou produkovat asociace k nestrukturovanému podnětovému materiálu testu. Tyto asociace mohou napomoci k poodhalení dynamiky partnerského vztahu. Následně v porovnání s dotazníky manželské spokojenosti můžeme sledovat, zda sledované chování v testové situaci souvisí se spokojeností v páru.

Vzhledem k zaměření metody v poradenském procesu jsme vnímali, že je potřeba ověřovat funkčnost našich hypotéz o partnerském fungování přímo s partnery při zpětné vazbě. Po pilotním testování a pokusu o takové doptávání jsme od této části nicméně upustili. Zpětnovazební doptávání se páru, jaké situace pro ně byly signifikantní a zda situace znají v osobním životě páru by bylo extrémně choulostivé i u nám známého páru, nehledě na fakt, že k funkčnímu nastavení takovéto spolupráce by bylo potřeba mít partnery s poradenským kontraktem, což nebylo v našich silách ani kompetencích naplnit bez rizika. Z etického hlediska jsme tedy na konec experimentu zařadili pouze rozhovor na uzavření experimentu a ošetření situace v rámci krizové intervence. V textu se opíráme o naše hypotézy podstatných momentů komunikace mezi partnery a necháváme je jako náměty k další práci.

3.1.1. Cíle práce

Cíl našeho výzkumu je zmapovat možnosti využití metody Konsenzus Rorschach (KR) v rámci párového poradenského procesu. Otázky, které se nám po nastudování dosavadních postupů využívání KR, se týkaly několika oblastí. První oblast byla samotná párová komunikace, zda je možné vysledovat mezi páry opakující se komunikační vzorce. Druhá oblast je souvislost komunikačních vzorců s partnerskou spokojeností a fungováním. A třetí využití potenciálu samotné Rorschachovy metody, tedy jejího signování či obsahů a tabulových výzev.

3.1.2. Výzkumné otázky

1. Jaké informace o komunikačních strategiích páru získáváme za použití metody Konsenzus Rorschach?
2. Jaké jsou rozdíly v komunikaci u párů v souvislosti s párovou spokojeností vykazovanou v dotaznících?
3. Jakým způsobem lze využít potenciál skórování a obsahů interpersonální sekce v pojetí Exnerova skórovacího systému?

3.2. Metodologický rámec

Náš výzkum využívá administraci diagnostické metody, při které dostáváme informace o komunikaci partnerů. Miovský (2006) popisuje využití projektivní metody jako vhodnou možnost ke sběru kvalitativních dat. Kvalitativní přístup by nám měl pomoci porozumět podstatě zatím málo poznaných jevů a přinést o nich informace, které by zachytit kvantitativními metodami bylo obtížné (Strauss & Corbinová, 1999). Získaná data následně analyzujeme a naší snahou je popsat možné zdroje informací, které by byly využitelné v poradenském procesu párů.

Pro náš výzkum bylo žádoucí, aby byli účastníci informováni o jejich participaci na experimentu, byli seznámeni se všemi metodami zachycení dat a taktéž o základním smyslu a účelu administrace metod.

Vzhledem k dosavadním pestrým způsobům využití metody konsenzus Rorschach a stejně tak rozmanitým způsobům dosavadního provedení, jsme se rozhodli přistoupit k rozboru jednotlivých rozhovorů jako k nejvhodnější metodě ke zodpovězení výzkumných otázek.

3.2.1. Metody získávání dat

Pro náš výzkum jsme zvolili kombinaci polostrukturovaného rozhovoru, administraci Rorschachova testu v páru, a nakonec jsme každého z páru požádali o vyplnění inventáře, věnující se partnerské spokojenosti, CSI a DAS, který jsem se nakonec rozhodli pro náš výzkum nevyužít.

Rozhovor byl zařazen ze začátku, kdy administrátor představil sebe a taktéž svůj výzkum, seznámil participanty s průběhem experimentu a podrobně je seznámil s možnými riziky spojených s participací ve výzkumu. Po seznámení byl participantům předložen informovaný souhlas, jenž je součástí příloh. Polostrukturovaným rozhovorem jsme s participanty navázali kontakt, zjistili nezbytné informace jako věk participantů a jejich aktuální pracovní situaci (student, pracující, na mateřské, rodičovské dovolené atd), a následně jsme partnery požádali, aby nám svůj vztah představili tak, jak jej sami vnímají, tedy kdy se seznámili, jak společně tráví svůj společný čas či cokoliv, co pro svůj vztah považují za důležité. Po tomto krátkém úvodu proběhla administrace Rorschachova testu, asociační fáze a následně inquiry. Jako součást této administrace jsme navíc partnery požádali, aby vyjádřili spokojenost se společnou odpovědí na papíře, kde zaškrtovali spokojenost na škále od 1 – 5 bodů. A nakonec již každý z partnerů jednoduše vyplnili inventář CSI. Záznam byl pořízen dvojnásob, videozáznam společně se zvukovým na fotoaparát Canon a pro případ nekvalitního zvuku byl pořízen druhý záznam, čistě zvukový na mobilní telefon administrátora. Rozhovory byly pořízeny v období mezi květnem a listopadem v roce 2017. Čas experimentu se pohyboval od 60 – 80 minut, následný debriefing participantů velice variabilně, od 15 – 160 minut, dle potřeby. Na konci proběhlo poučení participantů o možnosti kdykoliv administrátora znovu kontaktovat, pokud by si svou účast na výzkumu rozmysleli, popřípadě by se z jakéhokoliv důvodu k testové situaci potřebovali vrátit. Tuto možnost žádný z partnerů nevyužil.

3.2.2. Výzkumný soubor

Vzhledem k velké rozmanitosti partnerství, které v současné době existuje, jsme považovali za podstatné docílit pestrosti výběrového souboru. Naším záměrem tedy bylo oslovit nesezdané i seznané páry, s dětmi či bezdětné v různých věkových kategoriích a různých místech, kde žijí. Zároveň vzhledem k citlivosti dat, která při výzkumu získáváme jsme kladli důraz na dobrovolnost participace a seznámení s procesem a etickými riziky pro páry. Kritéria pro zařazení participantů do výběrového souboru byl vztah trvajících minimálně dva roky a společné bydlení aspoň rok, a to z důvodu překonání prvotní zamilované fáze a již aspoň základně vytvořený systém komunikace. Předpokládáme, že partneři se tak setkali již s minimálně jednou zátěžovou situací, a to společným sžíváním.

Pro oslovení širokého spektra participantů jsme využili možností sociálních sítí, kde jsme umístili autory vytvořenou výzvu, která se setkala s překvapivě silnou odezvou co do sdílení příspěvku stejně tak co do zájmu o participaci ve výzkumu, a to i u lidí, s kterými jsme se předtím nikdy nesetkali. Testování proběhlo ve třech vlnách. První bylo pilotní testování, kdy jsme na jednom páru vyzkoušeli celý koncept testování společně s technikou, v druhé fázi jsme absolvovali 12 rozhovorů, které jsme bohužel ztratili společně s rozbitím notebooku a poškozením datového disku, a nakonec třetí fáze, kde sběr rozhovorů proběhl bez problémů až na jeden pár, kde nám selhala technika, čehož jsme si všimli až po skončení testování. Celkově jsme tedy sesbírali 20 rozhovorů, z čehož jsme využili pouze sedm, při čemž původně plánovaných párů ke zpracování bylo deset. Nikdo z participantů z výzkumu neodstoupil, u dvou párů jsme se setkali s žádostí, že některé osobní informace nechtějí uvést, což jsme respektovali a v práci se neobjeví.

Náš výzkumný soubor se tedy skládá ze sedmi partnerství ve věku od 24 do 70 let. Průměrný věk žen je 38,4 let, medián 35. průměrný věk mužů v našem souboru je 41 let, medián 34 roků. Rozpětí společné doby bydlení je 2 roky až 39 let. Průměrná délka společného života partnerů je 12 let 8 měsíců, střední hodnota je 10 let. Rozpětí společné doby bydlení je 1 rok až 39 let, průměrná doba bydlení partnerů je 11 let a 4 měsíce, střední hodnota je 6 let a 5 měsíců.

Dva páry bydlí v Praze, tři páry v Ostravě, jeden pár bydlí v hradeckém kraji a jeden v kraji Olomouckém, oba ve vesnicích s počtem obyvatel do 1 000. V našem souboru jsou tři nesezdaná a bezdětná partnerství s věkovým průměrem od 23 do 31 let. Délka jejich vztahu je 6 let (2 roky společného bydlení), 10 let (6 let společného bydlení) a 2 roky (1 rok společného bydlení). Tři páry se do výzkumu přihlásili sami (samovýběr vzorku), dva páry se do vzorku dostali metodou sněhové koule (vždy je oslovil pár, který se do výběrového vzorku přihlásil sám) a dva páry jsme o participaci požádali sami z důvodu snahy saturace vzorku. Společné děti mají dvě partnerství, pouze v jednom z nich partneri žijí v manželství. V prvním případě se jedná o děti v předškolním věku, v druhém pak mladšího školního věku. V jednom partnerství mají oba partneri dvě děti z přechodného manželství, žijí společně 13 let. Přikládáme tabulku s nejdůležitějšími údaji našeho vzorku:

<i>Jména partnerů</i>	<i>věk</i>	<i>počet let/měsíců partnerství</i>	<i>počet let/měsíců spolubydlení</i>	<i>sezdané partnerství</i>	<i>společné děti</i>
<i>Tereza, Roman</i>	27, 28	6 let	2 roky	ne	-
<i>Viktorie, Filip</i>	23, 23	2roky 6 měsíců	1rok	ne	-
<i>Lenka, David</i>	31, 31	10 let	6 let	ne	-
<i>Andrea, Martin</i>	37, 39	6let 5 měsíců	6let 5 měsíců	ne	2
<i>Karolína, Tomáš</i>	35, 34	12let	12let	ano	2
<i>Radka, Jiří</i>	58, 72	13 let	13 let	ne	-
<i>Natálie, Dominik</i>	58, 60	39 let	39 let	ano	3

Tabulka č. 1: Demografické údaje participantů

3.2.3. Využití metody

Konsenzus Rorschach

V našem výzkumu jsme hledali nejschůdnější volbu realizace Konsenzus Rorschach (dále jen KR) tak, abychom dosáhli největší možnou výtěžnost metody, ale zároveň metodu přizpůsobit jako přijatelnou zátěž pro participanty i administrátory. Zvolili jsme proto verzi, kdy párům byla administrována metoda v obdobním charakteru, v jakém Rorschachův test známe, tedy asociační fázi a inquiry (Lečbych, 2013). Instrukce byla následující: *Nyní Vám ukážu deset tabulí. Na každé je obrázek, ve kterém vidí každý něco jiného. Vaším úkolem bude dohodnout se, co tam vidíte právě vy. Prosím Vás o jednu odpověď, na které se shodnete.* Odlišně od běžné administrace jsme také v asociační fázi partnery povzbuzovali k jedné společné odpovědi a v průběhu inquiry jsme již spíše sledovali, jakým způsobem nám svůj nápad popíše více, než čím jim danou odpověď připomněla. Požadavek k jedné společné odpovědi participanty měla podnítit k diskuzi, a nejen k prosté produkci, aby bylo možné sledovat komunikační strategie, které využívají. Otázka, která se k této podobě testu nabízí je, nakolik bude možné pracovat s běžnou signaturou. Po konzultaci s vedoucím práce doc. Lečbychem a později i dalšími rorschachisty PhDr. Niliusem PhD. a Mgr. Peřichem jsme došli k názoru, že se skórováním není vhodné pracovat běžným způsobem, je ale na místě se jím zabývat. Jako zajímavé se jevílo využít již zavedené Exnerovo vyhodnocení interpersonální sekce z běžného Rorschachova testu, které ukazuje, jakým způsobem jedinci přistupují k interpersonálním vztahům a prozkoumat, nakolik se v protokolech budou vyskytovat jednotlivé obsahy a

zda nějak souvisí s partnerskou spokojeností. V následující části přidáváme přehled těchto ukazatelů v signaturách u testu ROR.

Ukazatele interpersonálních vztahů u testu ROR

Tuto kapitolu bych ráda věnovala obsahovým determinantám, a to specificky interpersonálním ukazatelům v Exnerovském systému skórování. Ty též souvisí s ukazateli emočního prožívání. Pro možnosti jejich interpretace využijí také příručku Říčana et al (1978) vycházející z Böhmovy systému skórování.

Dle Exnera (2003) se v individuálním protokolu pro vyhodnocení interpersonální sekce využívá deset údajů. Pět z nich jsou četnosti jednotlivých obsahů, dalších pět položek jsou poměry a na nich založené výpočty. Zohledňuje se suma COP, AG, Fd (food – jídlo) odpovědí, dále Pure H a PER speciálních skóru. Další položka ukazuje vztah (GHR:PHR) odpovědí, další položkou je sumT, osmou položku tvoří a:p ze sekce ideace. Zde však plní jinou funkci než v ideační sekci. Zde věnujeme pozornost zvýšenému množství pasivních pohybů nad aktivními. Další položka ukazuje interpersonální zájem (Human Content) a vypočítá se:

$$\text{Human Content} = H+(H) + Hd+(Hd)$$

Interpretaci lidských obsahových skóru se věnuje Polák a Obuch (2011) ve své příručce. K interpretaci doporučují přistupovat ve dvou krocích. V první zkoumat frekvenci čistých H a ve druhém charakteristiky kódování lidských obsahů. De facto se lidské obsahy v testu ROR považují za přístup k sebeobrazu a sebehodnotě. Lidé budou pravděpodobně podávat odpovědi, které jsou nejvíce kongruentní s jejich vlastní identitou a vyhýbat se možnostem, které s představami o sobě shodné nejsou. V testu svědčí pro adaptivní identifikaci nasvědčuje výskyt aspoň dvě H odpovědi a celkový počet je stejný nebo vyšší, než počet ostatních lidských kategorií lidských obsahů. Očekávaná hodnota se ale odvíjí taktéž dle stylu EB, kdy intoverzivní jedinci dávají v poměru o 2 – 3 odpovědi s lidskými výklady více než ambitenti nebo extratenzivní a většina odpovědí jsou čisté H. Stejně tak počet lidských odpovědí souvisí s vysokou hodnotou L a délkou protokolu. Při výskytu H a Hd je zkušenost formována převážně na základě interakcí, kdežto u (H) a (Hd) se sebeobraz zakládá na představách. Subjekt bývá méně zralý a často má zkreslenou představu o sobě. Jako druhou důležitou komponentu autoři uvádějí kódování odpovědí

s H reprezentací. Kromě lidského obsahu rovněž zohledňujeme FQ a případné speciální skóry. Autoři uvádějí obecně pozitivní a obecně negativní vodítka, která je vhodné zvážit při hodnocení lidských obsahů. Jejich přehled uvádíme níže.

Obecně pozitivní	Obecně negativní
Lokalizace W nebo D bez S	Lokalizace Dd nebo WS nebo DS
FQ+ a o	FQ-
M v čistých H	M v (Hd)
FC při použití chromatických barev	Čisté C při použití chromatických barev
Absence šerosvitu	Přítomnost šerosvitu, zejména V nebo C'
Žádné barevně-odstínové nebo odstínové blends	Přítomnost barevně-odstínových či odstínových blends
Absence An, Bl, Ex, Hx	Přítomnost An, Bl, Ex, Hx
Absence speciálních skórů kromě COP	Přítomnost MOR, AB, INCOM, FABCOM, ALOG, CONTAM

Tabulka č. 2: Vodítka při zvažování lidských obsahů, (Exner, 2003)

K odpovědím s lidským obsahem uvádí Řičan, Šebek, Ženatý a Morávek (1978), že průměr odpovědí jsou 2 – 5 odpovědí s lidským obsahem [H, Hd (H), (Hd)] v poměru 2-3 H: 1Hd v protokolu při 30 odpovědích. Při výskytu jiných lidských částí, než obličejů a hlavy dle autorů můžeme zvažovat nižší intelekt (vyjádřený stereotypii krků, končetin, nosů, prstů, uší atd. U častých obsahů obličejů (často Dd) ukazují k fobické úzkosti. Při situaci, kdy se objevují Hd stejně jako H či je převažují autoři doporučují zvážit mentální retardaci, manické, utlumené nebo kompulzivní osoby. Vysvětlují to faktem, že u mozkových poškození se porucha percepční organizace projevuje neschopností syntézy.

Obuch a Polák (2011) se o interpersonálních aspektech u obsahové analýzy protokolů zmiňují u odpovědích spojených s pohybem, které se nejčastěji signalizují jako COP či AG. Jejich hodnoty poskytují cennou informaci o zaměření osoby v souvislosti s interakcemi mezi lidmi. Odpovědi COP signalizují zájem o kooperativní spojení s druhými, tedy předpoklad, že interpersonální výměny budou pozitivní osob, které podávají 1 – 2 COP. Jejich absence obecně identifikuje maladaptivní nedostatek schopnosti předvídat a zapojovat se do kooperativních kontaktů s druhými. Odpovědi AG signalizují přítomnost interpersonálních výměn, které budou poznamenány nějakou

formou agresivity nebo soutěživosti. Nemusí ovšem nutně znamenat agresivní jednání. Autoři doporučují tento skór chápat jako inklinaci projevat verbální či neverbální asertivní chování. Zvýšení počtu AG signalizuje pravděpodobnost adjustačních problémů. Je vždy podmínka zvážení výskyt COP a AG skórů v protokolu společně s výskytem dalších indexů (Obuch, Polák, 2011).

Poslední položkou je index izolace (ISOL) a zahrnuje obsahy pěti kategorií (Bt – botanika, Cl – mraky, Ge – geografie, Ls – krajina a Na – příroda, přičemž hrubý skór Cl a Na vynásobíme dvakrát. Rovnice pro výpočet je následující:

$$\text{Isolate/R} = \frac{\text{Bt}+2\text{Cl}+\text{Ge}+\text{Ls}+2\text{Na}}{\text{R}}$$

Vzhledem k mírně jinému značení kategorií v příručce Říčana, Šebka, Ženatého a Morávka (1978) se můžeme podívat na výklad obsahů, které byly využity Exnerem pro výpočet indexu izolace jako na zde značené Lds, Nat, Geo, a Plf (v Exnerově systému Ls, Na, Ge a Bt). Autoři je řadí k obsahům, jejichž vytvoření je nenáročné a pojetí vágní. Někteří rorschachisté v nich vidí odraz nezralosti či pasivity. Obuch a Polák (2011) uvádějí, že při hodnotě ISOL mezi 0.26-0.32 může jít o menší sociální zájem nebo někdy neochotu účastnit se běžné sociální výměny. Tedy zájem je, ale účast je limitovaná. V takovém případě očekáváme průměrný počet lidských obsahů, kde aspoň jeden pohyb je COP. O ostýchavosti můžeme uvažovat, pokud je v protokolu 3 COP a více. U hodnoty ISOL 0.33 a více je velmi pravděpodobné, že subjekt je sociálně stažený, nedokáže vytvořit fungující, naplňující vztahy, nicméně nemusí jít o patologickou formu sociálního fungování. Autoři na jiném místě taktéž připomínají, že odpovědi započítávající se do ISOL mohou odrážet důležité psychodynamické vlastnosti osobnosti, včetně emocionálního ladění (např.: zachmuřená krajina před bouřkou, otrhaný list značí dysforii, v prvním případě obraz vnitřního napětí, v druhém autoři zvažují spíše defektní obraz vlastního schématu).

Couples Satisfaction Index (CSI)

Metodu CSI (*Couples Satisfaction Index*) vytvořili psychologové Funk a Rogge (2007), obsahující 32 položek, vztahující se k partnerské spokojenosti. Autoři využili nejvíce citovaných dotazníků partnerské spokojenosti MAT a DAT. Pro přehlednost se

krátce zmíním o základu škál. Metoda MAT (Locke & Wallace, 1959) vznikla zkrácením tehdy nejvíce citovaných dotazníků manželské spokojenosti. Autoři vyjmuli nejdůležitější položky, které poté administrovali 118 mužům a 118 ženám ve svazku. Autoři potvrdili obdobnou reliabilitu a validitu, jako testy s více otázkami a svůj test tedy zkrátily na 35 položek. Metoda DAS obsahuje 32 položek, obsahující čtyři škály: shoda v partnerském vztahu, partnerská spokojenost, partnerská soudržnost a vyjadřování emocí (Spanier, 1976). Autoři využili položky dotazníků v té době užívaných, například MAT (Locke, 1958) či *Marital Happiness Index* (Therman, 1938). Autoři nabízejí subškály, které dle jejich přístupu vztahy determinují: 1) obtížné párové rozlišnosti; 2) interpersonální tenze a osobní úzkost; 3) párová spokojenost; 4) párová koheze; 5) shoda ve významných otázkách párového fungování.

Funk a Rogge (2007) namítají, že i přes značnou podporu literatury, která dokládá konstruktovou validitu zmíněných testů (MAT, DAS), nebyly tyto testy podrobeny analýze jednotlivých otázek, která by potvrdila preciznost v odhalování manželské spokojenosti. Ve svém výzkumu autoři tyto položky administrovali na vzorku 5 315 respondentů online cestou. K vyhodnocení využili IRT metodu (*item response theory*), která ukázala, že metody DAS i MAT mají relativně nízkou preciznost v měření spokojenosti, částečně kvůli délce škál. Pomocí metod IRT a PCA (*principal-components analysis*), aplikovanou na větší množství otázek, vznikl nástroj CSI. Jeho překlad jsme obdrželi od Bc. Barbory Malé, která test využila pro svoji bakalářskou práci na Univerzitě Palackého v Olomouci.

Malá (2017) se věnovala souvislosti citové vazby a partnerské spokojenosti. Ve svém výzkumu využila administraci testů na české populaci. Její vzorek měl 214 participantů, s průměrným věkem 26,89 let (SD 9,48), s převážným zastoupením žen (85%). Průměrnou spokojenost uvádí jako 121,83 (SD 19,06). Využili jsme tyto informace ke srovnání s našimi hodnotami. Norma dle rozložení v Gaussově křivce se dle dat uvedených Malou (2017) pohybuje od 103 – 141 bodů.

Maximální množství bodů, dosažitelné v tomto testu je 161 bodů. Autoři popisují, že čím vyšší je dosažený počet bodů, tím vyšší usuzujeme párovou spokojenost. O nespokojeném páru zvažujeme partnera, který v testu skóruje 103 bodů a níže.

3.2.4. Zpracování a analýza dat

Pro postup analýzy dat jsme využili přístup popisující Braun a Clarke (2006). Ty popisují analýzu dat v šesti krocích. V první fázi jsme se **seznámili s daty**. Vytvořili jsme transkripci rozhovorů, kterou prováděla administrátorka testů a dále Vendula Říčařová a Mgr. Martin Kalous po podepsání závazku mlčenlivosti. V přepisu byl kladen důraz na zachování všech slovních projevů a podrobnější popis emočních projevů účastníků (smích, významné pohledy, důraz ve větách atd). Byla provedena anonymizace účastníků, kdy pravá jména byla nahrazena jmény dle náhodného výběru výzkumníka. Transkripce jsme několikrát prošli a srovnávali s videozáznamy, abychom zaznamenali všechny důležité aspekty rozhovorů. U každého jsme si zaznamenali nejpodstatnější rysy komunikace. Zde jsme po seznámení se s charakterem fáze inquiry uzavřeli, že tuto část budeme brát jen jako doplňující informace a po analýze jsme popsali pouze tři prvky mimo popis, a to znovu-zvážení odpovědi; popsání odpovědi, která nebyla přijatá za společnou; zjištění, že návrh partneri neviděli stejně a diskuze nad tím, každá se vyskytla pouze jednou. U žádného z páru nedošlo ve fázi inquiry ke změně původní odpovědi. Zde jsme taktéž vyhledali obsahy vymezené v interpersonální sekci pro vyhodnocování Rorschachova testu. Protokol Lenky a Davida vyhodnocoval Mgr. Peřich.

Jako další krok autorky popisují **vytvoření základního kódování**, které zachycuje základní prvky v rozhovorech. K tomuto jsme využili program atlas a získali jsme tak 85 kódů. Následně došlo k opakovanému procházení rozhovorů a upravování těchto kódů tak, aby bylo možné vystihnout kontext, v jakém se část komunikace vyskytuje. Počet kategorií jsme takto zredukovali na 49 (část uvádíme v přílohách), které sdružovali jednotlivé úkazy a v případě potřeby jsme přiřazovali několik základních prvků tak, aby bylo možné postihnout širší souvislost.

Ve třetí fázi autorky doporučují **hledat témata**. Za využití barevného rozlišování jsme začali vytvářet soubory kódů, které společně souviseli. Počet kategorií jsme postupně snižovali a redefinovali. Tato fáze se překrývala s úpravami základních kódů z předchozího kroku, kdy nám sdružování komunikace pomáhalo vystihnout základní aspekty, které se v komunikaci vyskytovaly v různých kombinacích. Vyjádřit kombinace kódů nám pomáhali znaky, které jsme udávali v každé kategorii a několikrát změnili v rámci nových souvislostí

nalezených v rozhovorech. V této fázi jsme taktéž vyhodnotili dotazník spokojenosti a vytvořili interní pořadí párů v našem souboru dle jejich výsledků. Stejně tak jsme začali srovnávat dosavadní data se spokojeností se společnými odpověďmi.

Čtvrtá fáze se dle doporučení autorek věnuje **přezkoumávání témat**. V této fázi jsme znovu prošli všechny kódy v jednotlivých kategoriích a ověřovali jsme, zda má každá kategorie přínos pro její definování. Takto jsme například předefinovali vedení s dimenzemi dominance, submise na verbální aktivitu a vyjednávání, aby bylo možné lépe popsat rozdíly mezi páry a oddělili jednu kategorii ve vyjednávání od kooperace a vytvořili z ní samostatnou kategorii (prostá shoda). Taktéž jsme zvažovali souvislost s informacemi poskytnutými o spokojenosti se společnou odpovědí. V této fázi jsme si vypomáhali psanými poznámkami mimo program Atlas.

V páté fázi autorky popisují **definování a pojmenovávání témat**. Zde jsme věnovali pozornost převážně kategoriím, které obsahovaly kódy, které jsme určili jako proměnlivé v kontextu a snažili jsme se popsat, v jakých formách je v jednotlivých rozhovorech sledujeme. Rovněž jsme zvažovali, jak zmíněné kategorie mohou souviset s informací o spokojenosti v dotaznících.

V konečné fázi jsme výsledky tohoto postupu **sepsali**. Snažili jsme se využít logické členění v textu dle pořadí definovaných kategorií.

3.2.5. Etická stránka výzkumu

V rámci výzkumu jsme pracovali se soukromými informacemi. K ošetření anonymity našich probandů jsme využili pouze změněná křestní jména a anonymizaci měst, ze kterých pár pocházel či v něm žil. Partnery jsme před započítím výzkumu seznámili s povahou metody, kterou budeme využívat, seznámili je se způsoby záznamů jejich interakce a poukázali na rizika participace a možnost z výzkumu kdykoliv odstoupit. Seznámení s výsledky jsme všem nabídli formou zpracování v diplomové práci. Vzhledem k citlivosti situace jsme vždy po skončení administrace s participanty provedli rozhovor, kde jsme nabízeli prostor pro sdílení dojmů z testování, zodpovídání případných otázek a pokud se vyskytl zájem partnerů o podrobnější konzultaci jejich situace, nabízeli jsme

kontakty na rodinné poradce a terapeuty, které jsme měli pro daný kraj zjištěný předem. Taktéž jsme nabídli možnost dalšího kontaktu v případě potřeby i po skončení testování.

4. Výsledky

Zde se budeme věnovat jednotlivým experimentům využití metody Konsenzus Rorschach. Všechna jména jsou pozměněná a místo bydliště uvedeno vždy jen v rámci velikosti města, ve kterém pár bydlí. V textu uvádíme tři tabulky. V první zobrazujeme spokojenost dle dotazníku CSI v páru společně s průměrnou hodnotou skóre v našem souboru, což je 135. Tato hodnota je mírně vyšší od průměrné hodnoty v souboru, jak ji uvádí Malá (2017), je ale stále v rámci normy (průměrná hodnota v našem souboru má z-skóre 0,7 oproti normám). Námi sledovanou průměrnou hodnotu souboru uvádíme pro lepší srovnání v rámci našeho souboru. Celkový přehled spokojenosti v našem souboru nabízíme v kapitole 4.8. shrnutí.

Následně uvádíme tabulku, která shrnuje výskyt sledovaných kategorií. Každou kategorii vnímáme jako dimenzi, v jaké sledované prvky komunikaci chápeme. Pro zjednodušení jsme využili grafických prvků, které rozlišují, zda se sledovaný komunikační prvek pohyboval v oblasti, která komunikaci ovlivňovala pozitivně (+), negativně (-), či se její přínos v párech objevoval v různých situacích různě a její využití bylo závislé na dalším kontextu. Tabulka se skládá z pěti položek. Každou zde pro lepší pochopení popíšeme:

	Verbální aktivita			vyjednávání			emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	o	-	+	o	-	+	o	-	+	o	-	
Žena													
Muž													

- **Verbální aktivita**, kterou chápeme v dimenzi aktivní přístup (+) – pasivita (-)
  - o (+) přinášení návrhu
  - o (o) popis návrhu, další doptávání se na návrhy po shodě
  - o (-) absence návrhu při podmínce, že nepřidává návrh a snižuje spokojenost

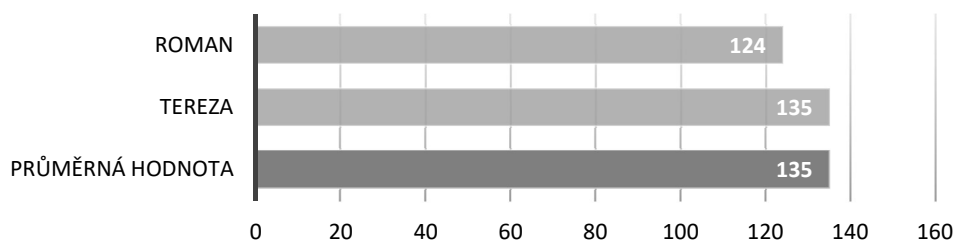
- **Vyjednávání**, jejíž dimenze jsme určili jako kooperace (+) – rivalita (-)
  - (+) doptávání se partnera, pomoc při hledání návrhu partnera, kooperace na dílčích obměnách odpovědi, vyjádření souhlasu, vyjádření nesouhlasu, ověření si znění konečné odpovědi
  - (o) přidávání nových návrhů při neshodě, popis sporných částí odpovědi, přiklonění se k odpovědi partnera, výzva partnera k návrhu
  - (-) kritika návrhů partnera bez dalších návrhů, přesvědčování o svém návrhu po jasném odmítnutí odpovědi partnerem
- **Emoční doprovod**, do kterého zařazujeme jak výrazně emočně zbarvené věty, tak výrazné emoční projevy. Její dimenze určujeme jako facilitace (+) – devalvace (-)
  - (+) pochvala, úsměv, nadšení nad návrhem partnera
  - (o) negativní nebo pozitivní emoční projevy v rozporu s obsahem výpovědi, odklon od tabulí, projevy testové úzkosti
  - (-) kritika partnera
- **Kongruence v komunikaci** – tato kategorie byla hodnocena odlišně, a to kombinací dvou prvků. 1) snížení spokojenosti v dotazníku o spokojenosti se společnou odpovědí 2) jasným verbalizováním této nespokojenosti/spokojenosti v průběhu diskuze.
  - (+) vyjádření souhlasu/nesouhlasu v diskuzi souhlasilo s výskytem snížení spokojenosti v dotazníku
  - (o) vyjádření souhlasu/nesouhlasu se lišilo, ale pouze v případě zaškrtnutí č. 2 na stupnici
  - (-) vyjádření souhlasu/nesouhlasu nebylo v komunikaci patrné a v dotazníku byla zachycena výraznější nespokojenost (č. 3 – 5).
- **Prostá shoda** – počet situací, kdy po zaznění prvního návrhu následoval pouze jasný souhlas druhého partnera a tabule byla vrácena administrátorovi.

Poslední tabulka obsahuje informace se společnou odpovědí v páru společně s údaji o preferenčních odpovědích a spokojeností vyjádřenou na škále 1 – 5, kdy 1 značí nejvyšší spokojenost a 5 nejnižší. Dále uvádíme spokojenost s jednotlivými tabulemi, výsledky v testu spokojenosti a krátké shrnutí výskytu obsahů v interpersonální sekci Exnerovského hodnocení. V průběhu uvádíme pro lepší srozumitelnost úryvky z rozhovorů. Tyto úryvky

jsou upraveny a zkráceny z důvodu lepší srozumitelnosti tak, aby demonstrovaly konkrétní situaci.

4.1. Tereza a Roman

Tento pár byl do výzkumu zařazen prostřednictvím příležitostného výběru. Oba jsou vysokoškolsky vzdělaní v oblasti chemie, Roman (28) pokračuje v doktorském studiu a Tereza (27) se aktuálně věnuje vzdělávacím programům pro školy. Oba pocházejí z většího města nad 100 000 obyvatel, ve kterém rovněž žijí. Spolu jsou již 6 let, poslední dva roky žijí ve společném bytě. Společně jsme se setkali na veřejném místě, domluva před setkáním probíhala mezi mnou a Terezou. Na začátku našeho setkání se oba velmi zajímali o obor psychologie i Rorschachovu metodu. Na první pohled působí Tereza komunikativně, aktivně gestikuluje, Roman naproti tomu působí klidně. Oba působí přátelsky, často navazují oční kontakt a smějí se, k testování přistupují otevřeně. Návrhy od obou partnerů přicházely rovnoměrně, stejně tak na tyto návrhy reagovali doptáváním se tak, aby jim byly srozumitelné. Oba partneři své otázky formulovali k podrobnostem, aby zjistili, jak to ten druhý myslel.

Tabulka č. 3: Spokojenost partnerů dle testu CSI

Ve skórování v dotazníku spokojenosti je tento pár v rámci normy, Tereza (z-skór 0,6) mírně spokojenější než Roman (z-skór 0,1). V dotazníku od Terezy nacházíme množství doplňujících komentářů a upřesnění, jak konkrétní odpověď myslela. Co do spokojenosti se pár řadí do střední části v našem vzorku.

	Verbální aktivita			vyjednávání			emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	0	-	+	0	-	+	0	-	+	0	-	
Tereza	19	4	0	14	6	7	0	5	0	9	1	0	0
Roman	18	0	0	11	6	1	0	1	0	8	1	1	

Tabulka č. 4: Přehled výskytu skóre v protokolu

V tabulce se odráží verbální aktivita dvojice, kdy partneři hodně diskutovali o detailech, vysvětlovali, co na tabuli vidí, počet návrhů na tabulích byl nižší. Na tabuli dvojice uváděla jeden nebo dva návrhy, kromě tabule č. X, kde každý z partnerů navrhl pět svých asociací. Aktivita byla tedy zaměřená spíše k promýšlení již přinesených návrhů. Mezi partnery se v komunikaci čtyřikrát objevila situace, kdy i přes směřování ke shodě partnerka přinesla další návrh či se vrátila k předchozímu návrhu, který již předtím sama vyloučila. Tato situace se objevila u tabulí I, VI, IX a X. Uvádíme příklad výňatku rozhovoru na tabuli I:

(Již v první větě Tereza říká, že netopýr je odpověď, na které se zde neshodne)

...

R: jako toho roháče tam fakt nevidím, ale tu Eevee.

T: tu tam vidíš

R: tu tam vidím, jako to zvířátko. Prostě tady s ušima a nohama, dvě naproti sobě.

T: no! nonononono (přítakává) no, a Ty tam vidíš netopýra?

R: Tu Eevee tu tam vidím taky. Ale netopýra, tady má to tělo, a tady má prostě křídla.

T: a co tady ty díry?

R: ty mi tam tak nějak nevadí nějak.

...

Vidíme, že Tereza dbá na zmínění a probrání většiny návrhů, které v průběhu debaty padají a také že v rámci této snahy přehlíží, že s partnerem již ke shodě došlo. Roman na její námítky odpovídá, rozebírá je s ní, společně následně dochází ke společné odpovědi. Investice energie do vytvoření společné odpovědi je u páru vysoká.

Rovněž pozorujeme, že nápadnější kritický postoj k detailům vychází od Terezy. Jako příklad uvádíme část přepisu rozhovoru u II. tabule:

...

R: pánev. Kost.

T: kde? (R ukazuje) jo celý.

R: celý, tohleto černý, to je pánev.

T: joo... noo,

R: *nevím, nejsem si jistej, co by teda byl předek a zadek*
 T: *mě přijde divný, že pánev má mít dva otvory že jo, jako na kyčle, tohle má jeden*
 R: *jak to, to není tohle na kyčle?*
 T: *no ty by měly být tady*
 R: *ty by měly být tady, dobře no ale tak... když pomineš, že by tam měly být otvory na kyčel*
 T: *tak by měl být otvor tady taky ale ne*
 R: *kde?*
 T: *no tady... když to vezmeš tak, že tohleto je stydká kost, že tady je páteř, no tak by tady ta kost být neměla, to je pánev tohle, ne?*
 R: *Ale ty jsi hrozně zaměřená na detail*
 T: *no ... tak ... no promiň, tak dobře (oba se smějí).*

... rozhovor nad kartou dále pokračuje.

Při kritice návrhů se Tereza striktně drží popisování skvrny, stejně tak využívá formulace, že partnerův návrh ve skvrně nevidí, nikoliv, že na tabuli není. Partner na tuto její aktivitu dvakrát reaguje kritikou přímo k ní (*ty jsi hrozně zaměřená na detail*). Při svém popisování návrhů ale taktéž zůstává u popisování svého pohledu na skvrnu. Tereza tedy během domluvy vynakládá více aktivity co do popisování detailů, na což Roman reaguje kritikou partnerky, zlehčenou smíchem a povzneseným tónem v hlase. Únava partnerů v domluvě postupně v průběhu testu roste, jak si ukážeme později.

V průběhu vyjednávání se objevuje mnoho doptávání se na partnerův návrh, výzvy k popisu a pokud se v pohledech partneri neshodují, pak snaha o hledání řešení. To spočívá v diskuzi o již zmíněných návrzích. U tabule V Tereza zmiňuje, aby zkusili najít jiný návrh než můru nebo netopýra, tento návrh ale partneri nedokáží využít a nic jiného v tabuli nevidí. Ve dvou situacích, kdy nebyli schopní se domluvit na stejném návrhu, přistoupili k obecnějšímu pojetí tabule. Příklad právě z tabule č. V, kde nakonec vybrali zvíře s křídly.

Další informaci, kterou o komunikaci v páru dostáváme je emoční doprovod. Ve spolupráci páru vidíme, že Tereza se rozboru svých návrhů věnuje méně než rozboru návrhů partnera a spíše, než důraz na prosazení svých návrhů Tereza nesouhlasí s detaily návrhu partnera. Tereza na svých odpovědích často netrvá a uvádí je s degradujícím podtextem (*no, to je trapný...; ježiš, za tohle se stydím*) u tabulí II, IX a u tabule VI se Tereza se po shodě vrací ke svému návrhu, ale spíše chce ujištění, že partner tam její návrh viděl. Po jeho odsouhlasení sama opět zmiňuje partnerovu odpověď a označuje ji za

společnou. Lze si povšimnout, že Tereza v testu prožívá úzkost, kterou řeší opřením se o intelektové schopnosti a snaží se ke skvrnám přistupovat exaktně. Svě odpovědi si ale po kritice neobhájí, a i na nevyřčenou kritiku reaguje velmi citlivě. To sledujeme v situacích u tabulí IV. a VII. Tereza dává svůj návrh a po chvíli ticha, kdy nad ním Roman přemýšlel, se rozhodla, že tedy tento návrh není společně přijatelný a přikloní se k návrhu partnera. Uvádíme příklad u tabule IV.

...

T: hele, představ si, že ležíš na zemi a nad tebou se ohromná postava tyčí... obr. tak jako zespoda.

Hlava, ruce a takhle ty nohy, které na Tebe našlapují. ... (ticho)... Oukej, kuře (první návrh Romana).

R: no počkej, ukaž mi to, jak to myslíš.

...

Na toto řešení Roman reaguje spoluprací, ve které ale vidíme prvky podrážděnosti, která vyplyne do kritiky partnerky (viz. II. tabule – Ale Ty jsi hrozně zaměřená na detail), ve chvíli, kdy partnerka na návrh partnera, se kterým nebyla spokojená reaguje kritikou, aniž by přinesla jiný návrh. Po kritice se partnerka omlouvá a svůj další návrh degraduje (no, to je trapný, já tam vidím ...) tedy se její úzkost zvýší. Po odmítnutí jejího návrhu zkouší vymyslet jinou variantu, se kterou oba partneři souhlasí. Partneři společně umějí spolupracovat, jejich snaha je ale komplikovaná úzkostí Terezy, která ji nutí do procesu vynakládat mnoho energie. To ale pomalu vyčerpává i Romana. Sledujeme, že na IX tabuli již přistupuje ke společné odpovědi bez většího debatování a na tabuli X partneři popisují jen jednotlivé části a nekomponují je v celek, tedy k náročné tabuli přistupují úsporně. Předpokládáme větší únavu obou.

V inquiry se pár střídá v odpovědích, které popisují bez ohledu na to, či návrh byl nakonec přijat, druhý z partnerů dopovědi spontánně podporují, popisy jsou krátké a jasné. U tabulí IV a V se partneři vracejí k rozporům, které měli v odpovědích. Komunikace má podobu spíše škádlení se o to, kdo má pravdu než o konstruktivní řešení rozporů, partneři se v průběhu konverzace smějí a jsou uvolnění. Pro ukázkou uvádíme část rozhovoru u tabule V:

...

T: takže je to vlastně spíše ten netopýr, ne?

(oba smích)

R: chápu, že chceš abych uznal, že jsi měla pravdu

T: nooo
 R. ale... je to zvíře...
 T: nee, já to nepotřebuju, já vím, že mám pravdu (oba se smějí)
 ...

V tabulce č. 5 uvádíme přehled snížení spokojenosti s odpovědí a v případě snížení i doplňující komentář, pokud je poskytnut.

JMÉNO/TABULE	I	II	III	IV	V
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Eevee (pokemén)	Obratel	Dva lidi, kteří perou prádlo	Kuře	Zvíře s křídly
TEREZA		(2) trpaslíci dávající si "high five"			(2) netopýr
ROMAN		(2) pánev			(2) můra
	VI	VII	VIII	IX	X
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Palcát	Polidštění zajíci	Medojed	Jeleni	Buňka
TEREZA					
ROMAN				(3) orgánová soustava	

Tabulka č.5: Shrnutí spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

Jak vidíme, u tabule č. II partneři došli kompromisu, s kterým ani jeden z páru nebyl zcela spokojen, snížení je ale nízké, stejně tak u tabule č. V vidíme, že partneři během testové situace jasně komunikují své preference, které následně se snížením spokojenosti korespondují, mimo tabuli č. IX, kde Roman snižuje spokojenost bez uplatnění dosavadního jasného upozornění na nespokojenost. To si vysvětlujeme již větší únavou v debatách. V rámci inquiry dostáváme jasné popisy podaných odpovědí.

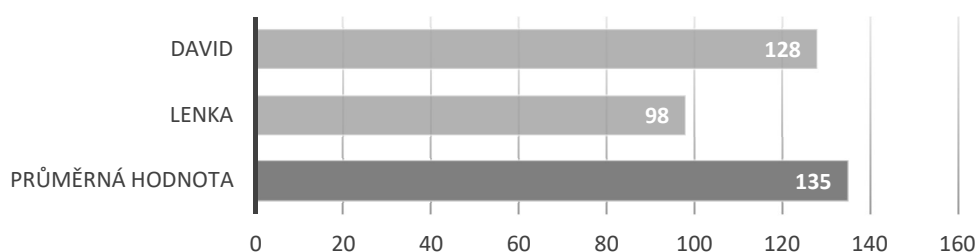
Obsahově v testu nebyly nápadné odpovědi, vyjma odpovědi u tabule č. V – zvíře s křídly, které bylo pojetím vágní, což byl výsledek neshody partnerů mezi můrou a netopýrem. Objevují se zde dvě kooperující postavy na tabuli č. III. Z pozorování je zde zajímavý moment, kdy Tereza zmiňuje, že postavy něco dělají, tahají se o košík, ale ne agresivně. Vnímáme zde projektivní potenciál odpovědi a nabízí se otázka, jak Tereza pracuje s konfliktem. Pár se ve shodách uchyloval k jednodušším odpovědím, nejzřetelněji

u tabule č. X, kde padlo 14 návrhů k různým menším částem tabule, komplexnější obraz se pár vytvořit nesnažil a zvolil jednoduchou odpověď – lidskou buňku.

4.2. Lenka a David

Lenka (31) a David (31) jsou spolu 10 let a žijí společně 6 let ve městě nad 100 000 obyvatel. Do výzkumu se přihlásili sami, na základě zveřejněné poptávky na internetu, protože to považovali jako něco nového, co chtěli vyzkoušet. Lenka pracuje jako vlásenkářka v divadle, David je programátor, oba nedostudovali technicky zaměřené vysoké školy. Děti aktuálně neplánují. Bydlí společně u rodičů v samostatné části bytu. Jejich společné zájmy jsou larp⁴, šerm a seberozvoj, Lenka uvádí svou zálibu v kreslení, například pornografie a tvoření různých kostýmů. V tomto se realizuje při své nynější profesi vlásenkářky v divadle. Společný zájem mají rovněž v počítačových hrách. Na schůzku přicházejí oblečení sladění v červené barvě. Po rozhovoru, testování a vyplnění dotazníků se také vyjadřují o tom, že aktuálně řeší závažnější partnerskou krizi týkající se narušení důvěry ze strany partnera. Dodávají ale, že to pro ně nebyl důvod na testování nepřítel a také popisují, že již naplánovali kroky k pokusu o vyřešení problémové situace.

Tabulka č. 6: Spokojenost partnerů dle testu CSI

V rámci spokojenosti v dotazníku CSI vidíme, že David se svou spokojeností řadí do normy se z-skórem 0,3, Lenka má z-skór -1,2, vnímali bychom ji tedy jako nespokojenou. V rámci dat v našem souboru tento pár řadíme do méně spokojených párů.

⁴ Larp – druh hry (RPG), ve které účastníci přejímají charakter určité postavy a vytvářejí děj hry různými interakcemi. Důraz se klade na zážitek, účastníci nejsou herci. Často je velká část těchto aktivit i propracované kostýmy a měkčené zbraně.

	Verbální aktivita			vyjednávání			emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	o	-	+	o	-	+	o	-	+	o	-	
Lenka	17	4	0	11	8	1	4	2	2	5	2	3	0
David	14	3	0	15	8	4	5	3	0	9	0	1	

Tabulka č. 7: Přehled výskytu skóru v protokolu

Partneři zde verbální aktivitu využívají ke skládání svých odpovědí, tedy že své návrhy spojují a pozměňují. I přes vyrovnaný přínos obou k diskusi sledujeme, že Lenka přináší většinu přijatých odpovědí, a to 8 z 10. David do procesu přidává jednotlivé prvky a doplňuje nápady Lenky. Tedy že oba jsou v při komunikaci aktivní, návrhy Lenky nakonec pár uplatňuje častěji. Atmosféra při testování byla uvolněná, partneři často během konverzace využívali vtip, nadsázku i ironii. Výrazný rys při tvorbě odpovědí u tohoto páru je jejich vrstvení a propojování různých návrhů. Pro příklad uvádíme rozhovor u tabule č. VIII:

...

L: Úúú, barevný.

D: Já vidím korzet.

L: Já vidím, já vidím, tady nějakýho medvěda nebo

D: Tady nějaký zvíře.

L: Nebo medvědo, medvědo-kunu něco.

D: Já ti řeknu, že je to zvíře. Klidně to může bejt medvěd, to je mi jedno, ale tady uprostřed vidím korzet.

L: No a co je tady to, to není korzet. To je spíš nějakej erb.

D: To je nějakej erb. Přesně tak. Po stranách to má nějaký zvíře, nahoře to má, já nevím, horu a tadyhle to má korzet. Nevím, proč má někdo nad, korzet na tom na erbu, ale tak..

L: Tak, tak, tak je erb s medvědy, korzetem a horou. Ale jako dobrej erb.

D: Že jo.

L: No jo.

D: To byl dobrej erb

...

Kombinování a komplexnost odpovědí jsou významným rysem u tohoto páru, stejně jako nápaditost, se kterou partneři přicházejí. Své návrhy nepopisují nijak zevrubně, povětšinou spíše diskutují nad přiléhavostí návrhu k nabídnuté předloze. Oba partneři stejně k prvotním návrhům přinášejí dílčí změny nebo nové návrhy. U obou vidíme tendenci vymýšlet nové a netradiční přístupy. U třech tabulí partneři volí odpovědi, které jsou svou podstatou bez tvaru (shoggoth, Eterál, Nyarlathotep). Své

odpovědi doprovázejí smíchem, který je reakcí na jejich vlastní návrhy. V prvních tabulích je smích výrazný, doprovod téměř u každé věty, později se objevuje již redukovane. Partneri v kritice skvrny využívají formulaci vět, že návrh ve skvrně není, nikoliv, že by ho neviděli, jak sledujeme u Terezy a Romana. Na příkladu u tabule č. VI uvádíme ukázkou rozhovoru tak, jak se povětšinou objevuje mezi partnery ve fázi hledání významu:

...

S: Neurální rýma.

O: Co? (překvapeně, povytahuje obočí) ... to mi nic neříká...

S: Já vím. (smích) ... To bylo první, co mě napadlo, když to vidím. To je fibrogenese, když se tvoří základ toho, tak z toho se tam potom jako dál šíří ty buňky...

O: Promiň, to nevidím.

S: (smích) V pořádku, v pořádku.

O: Já tady vidím toho, jak se to jmenuje, „tereál z xcomu“ tadyhle čtyřruká potvora.

S: Tak to zase neznám já, sorry no.

O: No to neznáš ty no.

S: „Tak asi“ hraje na něco s hůlkou, to je asi to co si dovedeme oba dva představit.

...

Sledujeme tedy, že partneri spontánně hledají shodu a na odmítnutí odpovědi reagují bez větších obtíží se přesunout k jinému významu. Za důležitou zde považujeme informaci o spokojenosti se společnými odpověďmi, čemuž se bude věnovat níže.

Emoční doprovod v debatě je od Lenky i Davida spíše v rámci přísných poznámek směřující k návrhům partnerů. Osobní poznámku vidíme u tabule č. I směřující na Davida. Po prvních pár návrzích se Lenka na Davida obořuje, že všechno moc řeší, David odpoví, že ano, že to u něj přece zná a v zápětí se přiklání k návrhu Lenky a dále již neprodukuje své asociace. Nesouhlasí však s celým návrhem Lenky (kultistická můra) a komentuje partnerce návrh jako „divný“. Lenka od svého návrhu tedy ustupuje a nechává jen můru. Mimo tuto situaci již v rozhovoru ale nesledujeme, že by kritika návrhu vedla ke snížení produkce jednoho či druhého partnera. Smích, který byl doprovod u návrhů považujeme za způsob redukce úzkosti.

U rozhovoru byla nápadná společná záliba Lenky i Davida v žánru fantasy. Administrátor se často musel doptávat na význam uvedených odpovědí.

Za nejdůležitější ovlivnění komunikace tohoto páru vnímáme informaci o snížení spokojenosti se společnými odpověďmi. V porovnání s diskuzí jsou mnohá tato snížení

překvapující, jelikož v diskuzi nejsou patrné větší rozepře. Jak je patrné z tabulky, výraznější je tato tendence u Lenky. U tabulí IV a VI, kde je snížení nejpatrnější, v diskuzi sledujeme zmínění návrhu, ale po odmítnutí buďto uznává, že skvrna nekoresponduje či jednoduše od odpovědi ustupuje.

JMÉNO/TABULE	I	II	III	IV	V
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	můra	Dva ožralí trpaslíci co si plácají „high five“	Dvě tančící ženy s motýlkem	Příšera vylézající z jeskyně	Motýl
LENKA	(2) kultistická můra		(2) dvě tančící ženy s motýlem a plamínky	(4) Shoggoth vylézající z jeskyně	(2)
DAVID	(2) dva andělé	(3) dva sloni		(2) příšera v plášti	
	VI	VII	VIII	IX	X
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Eterál nad štěrbinou	Náhrdelník z lajků	Erb s korzety, medvědem a horou	Hlava hmyzu	Útok
LENKA	(4) neurální rýha			(2) hlava kudlanky	
DAVID				(3) orgánová soustava	

Tabulka č. 8: Shrnutí spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

U tabulí III a IX je snížení sice malé, u obou ale sledujeme jasnou nekorespondenci s procesem komunikace. U tabule č. III Lenka nesouhlasila s tím, že by postavy měli být ženy, spokojenost ale snižuje kvůli absenci plamínků v odpovědi. Tuto odpověď ale formovala sama (nabídla ženy s motýlkem, což pro ni bylo přijatelné). U tabule č. IX hlava kudlanky vůbec nezazněla a hlava hmyzu byl návrh Lenky. U Davida je nápadné, že u druhé tabule návrh partnerky po jasném odmítnutí přijímá, uvádí, že již nemůže vidět nic jiného s oba se s partnerkou smějí, spokojenost ale snižuje nejnižší, tedy na číslo 3. Vidíme tedy, že ač je komunikace relativně hladká a jasná, partneři nedochází ke spokojenosti. V rámci inquiry pár čistě popisuje podané odpovědi.

Test je obsahově bohatý na netypické odpovědi (Shoggoth, Nyarlathotep – postavy ze světa Cthulhu mytologie⁵, kdy obě jsou svou podstatou polymorfní, nemají jasný tvar). Pár evidentně čerpá ze své společné záliby v této tematice. Objevujeme dvě čisté H odpovědi, z čehož jedna je ve spojení se speciálním skórem COP a zároveň PHR (*dva ožralí trpaslíci s rozbitým kolenem, co si plácají high five*), druhý obsahuje speciální skóre COP a GHR (dvě tančící ženy s motýlkem). Obě mají běžné pojetí tabule. Z indexu izolace nalézáme v protokolu obsahy Na, 2Ls, vždy v kombinaci s netradičním pojetím tabule (*u* nebo minusové označení). Nacházíme taktéž jeden PHR skóre v kombinaci se zvířecím obsahem (útok tulomitosů na pařížský park), taktéž s minusovým označením pojetí tabule. Dále jsou v testu obsaženy dva speciálně kognitivní skóre, a to INC2, FAB1 a FAB2. Uzavření těchto skóreů dle běžného exnerovského pojetí je problematické z několika důvodů 1) nestandardizovaná administrace tabulí; 2) možná nižší cenzura asociací v páru; 3) snaha propojit dva nesouvisející nápady do jedné odpovědi k dosažení shody. Vidíme tedy zajímavé vodítko možnosti obtíží v páru, ne však jasnou diagnostickou kategorii.

Pro větší míru úzkosti a tenze u partnerů by tyto obsahy nicméně mohly nasvědčovat. Zároveň vidíme, že partneři s těmito obsahy pracují běžně, jsou součástí jejich zájmů. Tyto projevy chování společně s informacemi, které o sobě pár poskytnul nás vedou k úvaze, že pocity úzkosti nejsou pouze důsledek aktuální krize, kterou nyní partnerství prochází, i když ta mohla tyto rysy zdůraznit.

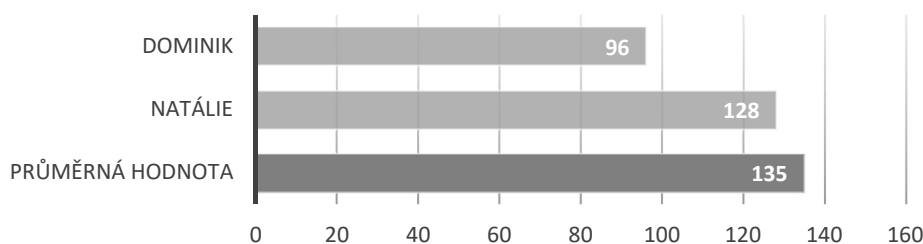
4.3. Natálie a Dominik

Natálie (58) a Dominik (60) se do výzkumného souboru dostali metodou snow ball, a i když Dominik vyjadřoval k testování jistou skepsi, nakonec se uvolili testem projít. Žijí společně v odlehle části města nad 100 000 obyvatel již cca 39 let. Natálie je vyučená dámská krejčová a aktuálně pracuje jako dělnice v mlékárně. Dominik je vyučený zámečnický, byl na vojně, po které se oženil, když Natálie otěhotněla. Pracoval jako horník, proto je nyní v předčasném důchodu. Natálie se chová srdečně, snaží se k administraci testu vyjít vstříc. Dominik se jeví spíše uzavřeně, k situaci, že by se měl zúčastnit testování se staví bez nadšení, ale otevřeně neprotestuje. Po sdělení výzkumného záměru mi oba spontánně referují, že nejsou vhodný vzorek, jelikož jejich vztah, i přesto, že jsou společně

---

⁵ Druh světa žánru fantasy

dlouho, není příliš spokojený. Natálie toto komentuje spíše s úsměvem, Dominik stroze. I přesto, že Dominik působí nepřístupně, komunikuje s administrátorem testu otevřeně a spolupracuje bez problémů, po čase se již usmívá a vtipkuje. V průběhu testové situace se pár soustředil na zadaný úkol, při odchodu administrátora proběhla mezi partnery ostřejší výměna názorů ohledně konfliktu staršího data (týkala se období výchovy dětí, teď jsou všechny děti již dospělé). V páru se zdá být toto téma dominantní i v současné době.

Tabulka č. 9: Spokojenost partnerů dle testu CSI

Zde sledujeme výsledky Dominika, které řadíme do pásma nižší spokojenosti se z-skórem -1,4, tedy mírně pod pásem normy. Natálie naopak patří do pásma normy, jen lehce pod průměrem našeho souboru se z-skórem 0,3. Sledujeme tedy větší rozdíl mezi partnery a řadíme je k mírně nespokojeným párům.

	Verbální aktivita			vyjednávání			emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	o	-	+	o	-	+	o	-	+	o	-	
Natálie	10	4	1	3	11	0	2	0	0	9	1	0	1
Dominik	11	2	0	5	11	2	2	2	2	8	2	0	

Tabulka č. 10: Přehled výskytu skóre v protokolu

Během testování jsme vnímali nečekaně příjemnou atmosféru. Proces tvorby odpovědi bylo u partnerů svižné. V určení finální odpovědi se každý z partnerů rozhodl pětkrát. U Natálie i Dominika zaznamenáváme obdobný přínos ve verbální aktivitě, mimo tabuli VI, kde Natálie neviděla nic, oba přispívají do procesu stejnou měrou. Na pěti tabulích se vyskytuje pouze jeden návrh (který je pozměněn a přijat) u čtyř tabulí jsou dva návrhy (každý má svůj, a nakonec se k jednomu přikloní) a u tabule IX, kde přichází 6 návrhů, dva od Natálie a čtyři od Dominika.

Co sledujeme výrazně, je určitý paralelní proces, se kterým partneři komunikují a množství reakcí partnerů, které nemají v kontextu testování zjevný podklad, dávají však

pozorovateli tušit, že partneři se neopírají o aktuální dění, ale o již zavedený zvyk v komunikaci.

Uvádíme upravený zkrácený rozhovor k tabuli č. I, kdy sledujeme, výskyt tří návrhů a Natálie dvakrát zmiňuje odpověď *netopýr*, na které si ale přesto později netrvá. Nakonec zvítězí Barbucha a ostatní jsou upozaděny, když si ani jeden z páru na jméno strašidla nemůže vzpomenout.

...

D: Ježíškote, já už vím, co to je.

N: Netopýr.

D: Ne, víš, co to je? To je, to je, z těch večerníků, to je strašidlo nebo něco takového.

N: No strašidla z večerníků, ehm, jak se to jmenuje? Řabucha?

N: Kubala, Kuba, Kubikula.

D: No, je to jako ta maska přesně.

N: No můj malý netopýr. Když se na to tak podíváš. (tabuli podává experimentátorovi)

Ex: takže na čem jste se domluvili?

N: no ten, Řa... ten Řa...

D: Hmm, to já jsem... Ř.. ř.. řa...

N: Takže ee, Řabucha. (mluví přes sebe)

D: Barbucha.

N: Ba, Barbucha! (ton hlasu, že jí to došlo)

D: Barbucha, jo přesně.

...

Obdobná situace se následně opakuje i u tabulí II a III, u první se takto svým návrhem prosadil Dominik, u dalších dvou obdobně přináší společnou odpověď Natálie. U tabule č. IV. vnímáme jiný mechanismus, kdy Natálie svůj nápad demonstruje rozpažením rukou a zvukem připomínajícím nějakou příšeru a Dominik svůj návrh verbalizuje jako kance. Dominik se na návrh Natálie blíže nedoptává, ale i přesto svůj návrh pozmění k vyčíněné kůži kance a Natálie se k jeho návrhu přikloní. Uvádíme konečnou část rozhovoru:

...

A: (demonstruje rozpažení rukou a zvuk podobný tichému skřeku) nějaký takový potvur...

D: Vyčíněná kůže nebo, nebo podle mě to je, to má oči, je to takový jakoby kanec. Rypák tady. Ale nevím, musíš s tím souhlasit.

N: (smích) tak co mi zbývá. Jo, necháme to tak, vyčíněná kůže kance.

...

Při tabuli č. VI Natálie několikrát hned na začátku rozhovoru zmiňuje, že tato tabule ji nic neevokuje. Dominik přináší návrh vyčíněné kůže lišky, s čímž Natálie souhlasí.

U tabule č. VII sledujeme situaci, kdy Dominik vybízel partnerku k návrhu slovy: „*Tak mluv*“ v situaci, kdy již předtím několikrát zopakovala, že na tabuli nic nevidí. Tedy povzbuzení k návrhu partnerky spojenou ale s kontextem, kde toto vybidnutí působilo nepatříčně, jelikož partnerka se již vyjádřila. Vnímáme tedy podtón nekooperativního jednání, kterým Dominik reaguje na vyjádření Natálie, kdy nic nevidí.

U tabule č. VIII se taktéž objevuje několik návrhů k tabuli. Natálie na počátku dává návrh kostra a následně specifikuje jako obratle. Dominik podává dvakrát návrh masky s čímž Natálie nesouhlasí, objevují se i další návrhy, ke kterými pár dále nepracuje. Dominik během diskuze s partnerkou využívá humoru a odkazuje domluvu partnerů mimo testovací situaci. Zde uvádíme krátký úryvek:

...
N: nějaký obratel
D: Hm (nesouhlasně), teř je to maska.
N: Jak chceř.
D: Jak chceř. Kura, jen dneska (smích oba)
D: Tak jako nějaká kostra jo, něčeho?
N: Tak jako může být vlastně teř jako ...
...

Jak můžeme vidět, Dominik se následně po této poznámce doptává na návrh Natálie, na kostru. Přidává taktéř, že to může být kostra lebky, to partnerka opakuje. Administrátor se doptává, co bude jejich konečná odpověď, Dominik pak spontánně volí odpověď kostra, na což přitakává i Natálie. Příklon Natálie k Dominikovi komentuje Dominik jako unikátní situaci a následně se sám přiklání k prvnímu návrhu Natálie, který do té doby odmítal. Obdobnou situaci již znovu během protokolu nenacházíme. Zde i na tabuli č. IV vidíme, že Dominik se snaží partnerce vyhovět a přejímá její odpověď. Přitom ale spontánně tuto odpověď mění. Natálie se nezdá být překvapená, naopak se rychle změně přizpůsobuje. Situaci vnímáme jako již naučený systém snahy Dominika se přizpůsobit bez dostatečně empatického přístupu a reakce Natálie, která se snaží vyhnout se konfliktu. Vnímáme zde tedy jistou míru rivality od Dominika a kooperativního přístupu Natálie, spojenou s ustupováním.

Rozhovor Natálie a Dominika je velmi dynamický. Ze strany Dominika je administrátor opakovaně ujiřován, že domluva bude neúspěřná. Partnerskou shodou je pak několikrát překvapen. Specifické je taktéř množství návrhů, které zůstávají bez

většího povšimnutí a tvoří dojem, jako by se partneři příliš neposlouchali. Emoční projev Natálie je v průběhu testování stabilní, usmívá se a s tabulemi pracuje se zjevným nadšením. U Dominika ale sledujeme rychlé změny. U každé z odpovědí je z úsměvů či apatie zřejmé, nakolik je s konečnou odpovědí spokojen. Pokud vyjadřuje nelibost (většinou souhlasí bez zjevného zájmu jakoby z donucení krátkým „hm“), snižuje následně spokojenost s tabulí na číslo dvě. Takto se děje v průběhu protokolu třikrát. Na jiných tabulích je veselý, odpovídám se společně s Natálií směje, někdy působí až uličnicky, vždy ale jen chvíli, s vazbou ke konkrétní tabuli. Natálie na toto Dominikovo střídání emočních projevů viditelně nereaguje. Výrazný moment tohoto páru byl mimo testovou situaci. Po dokončení celého procesu a loučení administrátora s obě partnery došlo mezi Natálií a Dominikem k hádce, která se týkala již dávného sporu ohledně údržby domácnosti (ještě v dobách, kdy společně vychovávali děti). Tento spor byl očividně stále živé téma debat a můžeme se domnívat, že obdobné, stále nevyřešené spory mohou zapříčínovat nižší spokojenost manželství Natálie a Dominika.

Část inquiry je rychlá, dostáváme jednoduchý popis odpovědí, partneři popisují i ty odpovědi, které nebyly podány jimi. Již se neobjevují žádné spekulace o odpovědi, setkáváme se pouze s popisem.

JMÉNO/TABULE	I	II	III	IV	V
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Barbucha	Dvě zvířátka s čumáčkama u sebe	Dvě ženské perou prádlo	Kůže kance	netopýr
LENKA				(2) nějaký potvůr	
DAVID				(2) hlava kance	
	VI	VII	VIII	IX	X
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Vyčiněná kůže lišky	Tancující zajíčci	Kostra	Krejčovská panna	Hlava Turka
LENKA				(2)	
DAVID			(2) lebka	Řepa nebo housle	

Tabulka č. 11: Shrnutí spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

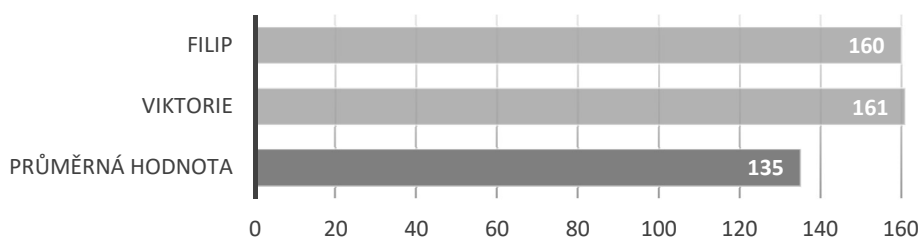
Spokojenost se společně vytvořenými odpověďmi byla u páru vysoká. U tabulí č. I, II, III, V, VI VII a X byl vidět proces rychlé domluvy bez zjevného konfliktu v partnerské domluvě a spokojenost zde není snížena ani u jednoho z partnerů. Problematické tabule pro pár se jevily tabule č. IV, VIII a IX.

Obsahově se v testu objevuje jeden COP, lidské postavy i části lidského těla (hlava Turka), dále test obsahuje zvířecí a anatomické odpovědi.

Partneři se v rámci spokojenosti v dotaznících řadí na 7. místo, tedy jsou v rámci našeho nejméně spokojený pár. Toto místo je způsobeno skórem Dominika, který skóruje o dva body méně než Lenka z předchozího partnerství. Natálie se ale řadí ke spokojeným párům, které jsou na 5. místě v rámci našeho souboru. 6. a 7. místo našeho souboru je velmi obdobné, rozdíl vytváří jen dva body u méně spokojených partnerů, spokojenější skórují shodně 128 bodů. Rozdíl mezi 5. a 7. místem je 28 bodů, rozdíl mezi 6. a 7. místem jsou 2 body.

4.4. Viktorie a Filip

Viktorie (23) a Filip (23) jsou mladý pár, bydlící v klidnější části města o velikosti nad 100 000 obyvatel. Jsou spolu přibližně 2 roky a 6 měsíců, společně bydlící rok v rodinném domě s matkou Viktorie. Viktorie aktuálně dokončuje magisterské studium účetnictví a Filip je v prvním ročníku navazujícího studia optické telekomunikace. Svůj volný čas popisují nejčastěji jako péči o dům. Oba si uvědomují, že koníčky, které dříve měli spontánně odezněly, Filip aktuálně hraje počítačové hry a Viktorie je členkou dobrovolných hasičů. Rádi společně sportují a podnikají výlety, nicméně základ svého vztahu vidí spíše v sdílení každodenního života.

Tabulka č. 12: Spokojenost partnerů dle testu CSI

Z výsledků dotazníkového měření spokojenosti partnerů se tento pár je v našem souboru nejvíce spokojený, mají nejvyšší skóry. Viktorie skóruje maximální počet bodů (161, z-skór 2,05) a Filip o jeden bod méně (z-skór 2).

	Verbální aktivita			vyjednávání			emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	o	-	+	o	-	+	o	-	+	o	-	
Viktorie	9	2	0	8	5	0	3	2	0	10	0	0	0
Filip	9	1	0	9	4	0	3	4	0	10	0	0	

Tabulka č. 13: Přehled výskytu skóru v protokolu

Během testování mezi párem vnímáme klidnou atmosféru, často se na sebe usmívají a k testování přistupují se zájmem. Všimáme si hladkého průběhu při domlouvání na odpovědích i vyváženého udávání návrhů k odpovědím. Aktivita v přístupu k testu je spíše vyrovnaná, vidíme převažující tendenci upravovat tabuli s jedním přijatým návrhem tak, aby partneři došli k výsledku, s kterým budou spokojeni. Komunikace tím působí být jednoduchá a přehledná. Na sedmi tabulích vidíme přijetí první navržené odpovědi, kterou ale partneři společně dále rozvíjejí, nejvíce asociací (4) se objevilo u tabule č. III. U dvou jsme našli dvě odpovědi, následně došlo k přijetí jedné z nich. Oba partneři přinášejí své odpovědi rovnoměrně, návrh, který byl nakonec přijat jako finální přinesl pětkrát Filip a pětkrát Viktorie. Pár tabule vidí obdobně a během rozhovoru se setkáváme pouze se dvěma situacemi, kdy partneři o odpovědi nějak debatují. Tyto debaty se vyznačují jasným nekonfliktním vymezením toho, s čím jeden či druhý partner nesouhlasí a rychlé nalezení řešení, s kterým oba partneři souhlasí. Odpovědi společně vystavují, tedy k původnímu návrhu přidávají další návrhy s detaily, ze kterých následně vytváří konečnou odpověď. Na komunikaci u tohoto páru vidíme několik zajímavých jevů.

Pár je benevolentní k detailům v odpovědi, aniž by kvůli tomu snižovali celkovou spokojenost (v dotazníku spokojenosti se společnou odpovědí žádný z partnerů nesnížil spokojenost ani jednou). Při udávání odpovědi vidíme, že pár se neshoduje přesně na detailech, shodují se spíše v celku. Uvádíme příklad na upravené části rozhovoru u tabuli č. III, kde Viktorie navrhuje dvě postavy, které spolu něco dělají, při podání společné odpovědi ale Filip uvedl dvě figurky, které spolu něco dělají, s čímž Viktorie souhlasila. Vidíme tedy, že zde došlo k posunu významu, který ale ani jeden z partnerů nepovažoval za podstatný. Tento znak sledujeme v celé komunikaci v testové situaci páru.

...

F: *Jo, to nebude asi kompletní mašlička*

V: *Ne...Ještě by tu mohli být...dívej...jakože to jsou nějaké dvě postavy naproti sobě*

F: *Jooo, to máš pravdu!*

V: *A něco, jakože budou společně držet. Dívej, tady maj...*

F: *Jo pravda, ty v tom vidíš tu lásku...to je dobře (oba smích) ...jo to je pravda*

V: *Jo, tak to budou dvě postavy*

F: *Tak jo, to jsou dvě nějaké figurky, co drží nějaký košíček*

...

Další specifikum, kterého jsme si u páru povšimli, je určitá úprava odpovědí tak, aby dle nich byly sociálně přijatelnější. Tento jev jsme pozorovali několikrát u Filipa. Například u tabule č. III, kde Viktorie říká, že vidí dva lidi, kteří společně něco dělají, na což Filip s úsměvem dodává: „*Jo, pravda. Ty v tom vidíš tu lásku, to je dobře...*“. Určitý patos do svých vyjádření přidával Filip i později v rozhovoru, na což partnerka reagovala s dávkou nadhledu a s úsměvem. Například na konci rozhovoru u tabule č. III, kdy se partneři domlouvají na konečně odpovědi a Viktorie udává, že dvě postavy společně něco dělají, a Filip se zjevným nadhledem, možná i mírně provokativně pronáší: „*Nesou společné břemeno života*“. Na což Viktorie na oko přísně jen pronáší *hmmm*. A společně se tomu smějí.

Partneři si vyjasňují poměrně jasně, co na tabuli vidí, i přesto si ve dvou případech všímáme, že Filip mírně posouvá význam u tabule III a VII, když místo lidí, na kterých se domluvili, hlásí administrátorovi „nějaké figurky“. Viktorie jej nekoriguje a odpověď přijímá. V páru panuje shoda i v přinesených návrzích s agresivním obsahem. Filip do těchto situací přináší určitou cenzuru, když jasně říká, že zvolí jiný výklad, který bude znít lépe (myšleno sociálně přijatelněji). Viktorie se při těchto případech chová dvojitým způsobem, buďto jej s úsměvem okřikne jménem, na což Filip reaguje korekcí obsahu anebo se k produkci těchto obsahů přidává a společně přinášejí další nápady. Vždy nakonec k upravení odpovědi do více sociálně přijatelné podoby dle vnímání páru nakonec dojde.

Rovněž si všímáme, že mezi partnery jsou nápadné pozitivní prvky v komunikaci. Viktorie Filipa klidně se smíchem usměrňuje, když podává odpovědi, které považuje jako příliš otevřené (Filip: „*no... a tady je ten muž už trochu připraven*“ u tabule č. III – reakce na detail Dd26), Filip taktéž pozitivně hodnotí spolupráci s partnerkou (*teda, my to jinak*

jedem dobře, co). Takovéto ocenění společné práce v našem souboru nacházíme pouze u tohoto páru. Oba partneři vyjadřují nadšení k návrhům, které dává ten druhý. Toto nadšení vede k rozvíjení návrhu, tedy pár vysoce kooperuje při vzniku odpovědi.

Partneři přinášejí obsahy, kterých bychom si povšimli pro možné vnitřní napětí. U tabule č. II se pár shodl na odpovědi vousatý divný zlý chlap, odpověď dává na konci Filip. Dále úvodní rozhovor Viktorie a Filipa u IV. tabule, kdy Filip říká, že mu to připomíná něco zlého a Viktorie přidává, že ji přijde vše takové zlé. U VI. tabule uvádějí něco rozpláclého, přejetého, z čehož nakonec vzniká kožešina na zemi. U tabule č. VIII vidí zvíře, které vylézá na sopku a u IX. tabule uvádíme přepis části rozhovoru, kde se partneři domluvili, že na tabuli vidí jelena a udávají nové detaily:

...

V: (*smích*) tady je keř, a tady je jelen a tady má parohy, jakože nahoru

F: tady je nějaký krvavý potok, třeba v západu slunce nějaká laguna

V: (*nejprve se vyčítavě podívá*) jo to bude odraz sluníčka

F: odraz laguny v západu slunce

(*Oba smích*)

F: Anebo mu tam zastřelili kámoše a je to krvavý flek

V: Anebo mu zastřelili manželku, a proto vábí nějakou jinou

F: necháme ten odraz toho západu slunce

...

Zde se můžeme opětovně zamyslet nad již zmíněným problémem interpretace obsahových fenoménů tak, jak je známe z klasického Exnerovského systému. Jistě by se zde dalo doptat participantů na veškeré obsahy, nicméně zde vidíme, že dostáváme osobnostní proces jen jednoho účastníka, který daný jev popisuje, tedy ne páru, či pokud je opět necháme shodnout se dostáváme informace ohledně interakce, ale obsahově je sdělení již problematické. V každém případě dostáváme zajímavý podnět pro diskuzi s partnery.

JMÉNO/TABULE	I	II	III	IV	V
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Netopýr	Vousatý divný zlý chlap	Postavy/figurky něco dělají	strašidlo	vlaštovka
VIKTORIE					
FILIP					
	VI	VII	VIII	IX	X
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Kožešina	Postavy/postavičky indiánů s perem na hlavě	Zvíře, co vylézá na sopku	Vábící jelen, co vylézá z keře	Vnitřní orgány
VIKTORIE					
FILIP					

Tabulka č. 14: Shrnutí spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

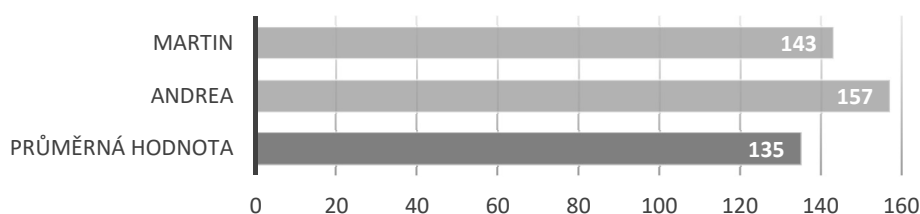
Ke snížení spokojenosti se společnou odpovědí ani u jednoho partnera nedochází. U inquiry u tabule X k přehodnocování odpovědi, oba partneři přináší nové návrhy, ale nakonec zůstávají u svého původního návrhu. Lze zvážit únavu v asociační fázi testování a následného vrácení se k tabuli po chvíli odpočinku. Charakter domluvy byl stejný, jako jsme sledovali v asociační fázi u tohoto páru.

Z obsahového hlediska vidíme, že v protokolu se objevily čisté lidské obsahy ze strany Viktorie a následně došlo k pozměnění finální odpovědi Filipem, kterou Viktorie nějak nekorigovala. Máme zde tedy dva potenciální obsahy H, jeden se speciálním skórem COP. Z obsahů indexu izolace nacházíme v protokolu několik položek, například Na (krvavý potok, v západu slunce nějaká laguna), sopka a magma. Téma jisté sociální přijatelnosti a obsahů, které v sobě mají potenciál agrese či úzkosti se v páru objevují, partneři se jich dotýkají a pracují s nimi. Partneři velmi přirozeně pracují i s rozdíly v pohledech na skvrnu a co je zde důležité, zdá se, že se jim dobře daří je zpracovat k oboustranné spokojenosti.

4.5. Andrea a Martin

Andrea (37) a Martin (39) jsou pár, žijící ve společné domácnosti 6 a půl let v odlehle části města nad 100 000 obyvatel. Jejich sestěhování bylo zároveň začátkem jejich vztahu, říkali si, že buďto to půjde nebo ne. Nyní mají dvě děti, 3 a 1 rok. Andrea je doma s mladším synem, starší dcera začíná pomalu chodit do školky, rodiče ji ale spíše nechávají pomalu na nové prostředí zvykat. Chodí tam jen jednou či dvakrát do týdne na dopoledne.

Ve volném čase peče převážně dorty, o které, jak popisuje, je velký zájem. Martin pracuje jako manažer provozu v zoologické zahradě, což popisuje jako zajímavou, nicméně časově náročnou práci. V posledním roce se věnovali rekonstrukci horního patra domu, což značně ovlivnilo náplň i frekvenci jejich volného času. Partneři popisují, že společně jezdí na výlety málo, ale zato rádi, někdy společně s přáteli. Většinu času ale tráví úpravou domu. Čas na sebe si vytváří po večerech, jinak dle stavu financí a hlídání pro děti. V rozhovoru jsou otevření, během testování se jim nepodařilo zajistit hlídání, probíhá tedy za účasti obou dětí. Díky tomu během testování panuje rušnější atmosféra. Partneři jsou ale klidní, trpělivě a rutinně utišují a zabavují své ratolesti a věnují se úkolu.

Tabulka č. 15: Spokojenost partnerů dle testu CSI

V rámci spokojenosti v dotaznících se Martin pohybuje na hranici jedné směrodatné odchylky nad normou (z-skór 1,1), Andrea je tři body pod hranicí dvou směrodatných odchylek nad normou (z-skór 1,8). Oba partneři jsou tedy se svým vztahem spokojeni více, než je dle normy běžné, Andrea o něco více než Martin.

	Verbální aktivita			vyjednávání			emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	o	-	+	o	-	+	o	-	+	o	-	
Viktorie	5	1	0	2	4	0	3	0	0	8	2	0	3
Filip	8	1	0	1	5	0	2	3	0	7	2	1	

Tabulka č. 16: Přehled výskytu skóru v protokolu

Komunikace tohoto páru je velice svižná a výměny mezi partnery jsou krátké. Průměrně partneři v jedné tabuli prohodí 5 vět, ve kterých se domluví na konečné odpovědi, což je významně nejméně v celém našem vzorku. Návrhy jsou často bez specifikací, na tabulích se objevuje jeden až dva návrhy, mezi kterými se partneři rozhodují. Na tabulích I – VII se partneři shodují bez specifikací návrhu, na tabulích VIII – X

probíhá krátký popis návrhu, Na odpovědích u tabulí III, V a VII se partneři shodují bez zvážení dalších možností.

V procesu vyjednávání tedy vidíme méně interakce. Zajímavá situace se vyskytla u tabule č. VIII, kde se Martin přiklonil k návrhu Andrei, nicméně jej definuje jinak, než Andrea evidentně myslela a nevěnuje pozornost tomu, že je s jeho změnou mírně nespokojená. Uvádíme rozhovor zde:

...

Na poměry tohoto páru relativně delší pauza

M: To je průřez lodí...vypadá to jako řez lodí.

A: Mě to spíš připomíná jako nějakého zvířete.

M: Řez břišní dutinou myslíš?

A: Né, tady...

M: Jak to, však tady máš hřbet, tady máš břicho, tady máš žebra.

A: Anebo.

(Martin přikyvuje na Andreu)

M: CTčko břišní dutiny

A: *(kýve)* Hm

M: Někakého ještěra. Tady jsou játra dole, to červený.

E: Jo?

M: Jo

Andrea rozpačitě přikyvuje

...

Andrea tedy přináší návrh, Martin vyjadřuje svou kooperaci, ale svou aktivitou Andreu převyšuje a ta reaguje stažením se, pasivitou. Martin její emoční doprovod neregistruje. U další tabule již pozorujeme běžnou výměnu, Andrea přijímá návrh Martina a přidává k němu drobné obměny tak, aby s ní byla spokojená, po krátké výměně přicházejí ke shodě. Ve spokojenosti u těchto tabulí snižuje o jeden stupeň s poznámkou, která neobsahuje preferenční odpověď, ale odkaz na aktivitu partnera. Sledujeme emoční proces, který naznačuje mírnou nespokojenost, kterou ale Andrea přímo nepojmenovává a nevnáší tím do komunikace konflikt.

Na tabuli č. X sledujeme dva návrhy, od Martina Karneval v Rio de Janeiru a Andrea přidává motýl. Andrea oba návrhy spojuje a navrhuje průlet motýla karnevalem, což partnery pobaví, ale nakonec Martin sám volí odpověď pouze motýl. Tedy snaha Andrei o kooperaci se neseťkala s úspěchem a Martin prosazuje návrh partnerky. Na konto toho pronáší, že výsledky testu už i tak budou stejně tristní, tedy Martin

pravděpodobně reagoval na úzkost z testové situace, kdy se bál více se otevřít. Při inquiry se u X. tabule partneri motýla určují každý jinak. Po upozornění administrátora oba partneri svorně odmítají tento konflikt řešit a oba udávají, že je to prostě motýl, s doprovodem smíchu.

Mezi partnery se často objevují poznámky, kterým se partneri smějí a vnímáme je jako interní humor. Během administrace Martin třikrát zmiňuje, že výsledky tohoto testu pravděpodobně nebudou lichotivé, říká to vždy s odevzdaným tónem v hlase. Nesetkáváme se s kritikou, ani partnerů navzájem, ale ani vzájemných návrhů. V situaci, kdy by ke konfrontaci mohlo dojít (situace u tabule č. VIII, zmiňujeme výše) ji Andrea řeší mlčením a přijetím Martinova návrhu.

V průběhu testování tedy sledujeme poměrně mnoho energie od páru vyhnout se konfliktu, a to se jim zde taktéž daří. Nesetkáváme se s množstvím popisů a pokud ano, pak jsou strohé, což, jak sledujeme u tabule č. X, partnerům příliš nevdá a rozdílné pohledy akceptují, tedy oba partneri se otevírají jen na nutnou míru ke splnění úkolu.

Zajímavou informaci nám přináší vyjádření na tabulích se spokojeností, tabulku č. 17 uvádíme zde:

JMÉNO/TABULE	I	II	III	IV	V
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Lišaj smrtihlav	Čert	Rentgen pánve	Kožka lišky	Netopýr
ANDREA					
MARTIN	(2) žádný nápad				
	VI	VII	VIII	IX	X
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Přejetá kočka	Čert	CT břišní dutiny	Krmící se kráva	Motýl
ANDREA	(2) přejetá liška		(2) upřesnění po upozornění partnera	(2) upřesnění po upozornění partnera	
MARTIN					(3) abstrakce karnevalu

Tabulka č. 17: Shrnutí spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

Jak vidíme, kromě snížení na stupeň dvě, sledujeme snížení Martina u X. tabule s preferenční odpovědí, kterou uváděl a sám se jí vzdal. Kromě polemiky o úzkosti z odhalení sebe v testu, zde pravděpodobně vidíme opět nevoli vstoupit do konfliktu s Andreou a svůj návrh zcela odsunul, i když je zde nejvýraznější snížení v rámci tohoto páru. Během inquiry dostáváme jasný popis již podaných odpovědí.

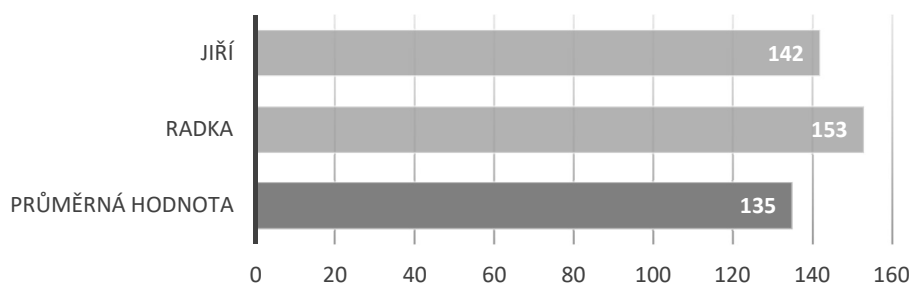
Obsahově v tomto protokolu nalézáme dvě (Hd), v obou případech se jedná o odpověď čert, konkrétně hlava. Nenalézáme žádné lidské pohyby ani interakce. Sledujeme aktivní zvířecí pohyb na tabuli č. IX a X. V protokolu by nám přišlo nápadné opakování odpovědi čert, zde tento jev přiřazujeme rušnému prostředí a úspornosti při testování.

Lze předpokládat, že u tohoto páru nedostáváme protokol, který bychom mohli, kdyby na testovací situaci měli klidnější prostředí. Na druhou stranu pravděpodobně dostáváme možný obrázek o jejich komunikaci v denním životě, kdy na sebe nemají příliš času a úkoly řeší za pochodu s dětmi. Partneři taktéž již při úvodním rozhovoru zmiňují, že společně příliš problémů neřeší a spíše se snaží proplouvat, jak to jde.

4.6. Radka a Jiří

Radka (58) a Jiří (72) jsou partneři v nesezdaném partnerství již 13 let v městečku do 3000 obyvatel. Radka je rozvedená a Jiří vdovec. Do souboru byli vybráni záměrným výběrem. Společné děti nemají, každý z nich má dvě děti z předchozích manželství, které jsou dospělé a samostatné, Radka ještě podporuje dceru při dokončujícím studiu. Radka je vyučená spojová manipulantka (profese spojená s výkonem poštovních služeb), aktuálně pracující jako pradelka v nemocničním zařízení a Jiří je se základním vzděláním, s profesními zkouškami k práci s bagrem. Jiří před přibližně 3 lety prodělal mozkovou mrtvici, a tedy již v této práci nepokračuje a je v důchodu. Svůj vztah popisují jako poklidný, oba mají zájem v ručních pracích a kutilství. Radka ráda pečce nejrůznější zákusky, dorty a další a Jiří ji vytváří různé pomůcky, které může využívat. Věnují se opravám v chalupě, kde rádi tráví víkendy. Popisují, že se snaží být více v klidu, i s ohledem na potřeby Jiřího, který nezvládá všechny aktivity, jako tomu bylo dříve. Ve spolupráci jsou oba otevření, u Jiřího později vidíme mírnou únavu. I přesto test

dokončují. Jiřímu také trvá delší dobu vyplňování dotazníků, které se pro něj zdají být náročnější.

Tabulka č. 18: Spokojenost partnerů dle testu CSI

Jak vidíme, oba partneři se svou spokojeností zařazují o jednu směrodatnou odchylku nad průměr, vyjádřeno z-skóru u Radky 1,63, u Jiřího 1,05. Radka se jeví ve vztahu spokojenější než Jiří.

	Verbální aktivita			vyjednávání			Emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	o	-	+	o	-	+	o	-	+	o	-	
Radka	10	4	0	7	4	0	0	2	0	9	0	1	3
Jiří	6	0	1	4	9	0	0	5	0	10	0	0	

Tabulka č. 19: Přehled výskytu skóru v protokolu

Jiří v průběhu testování působí dojmem klidného rozvážného muže, sedí v židli klidně a pokud mluví, mluví přátelsky, ale s důrazem. Radka je v hovoru na první pohled aktivnější, nejen v přinášení návrhů, ale i celkového vedení diskuze. Z pozorování během rozhovoru Jiří působí spíše pasivně, o odpovědích rozhoduje tím, že je schvaluje. Jen minimálně se podílí na upravování návrhu tak, aby lépe vyhovoval jeho potřebám. V průběhu rozhovoru tabule č. I se Jiří doptává, zda jim administrátorka na konci řekne správné odpovědi, i když informace o tom, že každý ve skvrně vidí něco jiného a nejsou správné a špatné odpovědi, v úvodní instrukci byla několikrát zopakována. Později během diskuze u první tabule se Radka i Jiří zaměřují jen na upřesňování svých návrhů a po kontrolní otázce administrátora, jaká je jejich společná odpověď zjišťují, že jim není původní instrukce jasná a je třeba znovu vše vysvětlovat.

Komunikačně bohatá je IV. tabule, která ukazuje několik různých situací. Všimáme si projevů testové úzkosti Jiřího, který se již podruhé ptá, zde zcela konkrétně, zda

administrátor ví, co je na tabuli správná odpověď a zda jim je na konci poskytne. Již dříve v průběhu testu bylo několikrát řečeno, že správné odpovědi test neobsahuje. Obdobně Jiří u tabule č. VI. kontroluje druhou stranu tabule.

Zde (tabule IV) se taktéž setkáváme s tím, že na první návrh, který Jiří vznesl, Radka přichází se svým, který podrobně popisuje, Jiří v tabuli ale její návrh nevidí. Radka následně hledá další návrhy a nechává Jiřího, aby se o návrhu rozhodl, aniž by Jiří významněji přispěl k řešení neshody. Tedy Radka vyvíjí větší aktivitu, Jiří se účastní více méně formálně na shodě. Uvádíme upravenou část rozhovoru u tabule č. IV, obdobná situace se ale objevuje i u ostatních tabulí.

...

R: ... první ten, vidíš tady je ten nos a tady toto a jak by to byly kly takový... Náznak mamuta, hlava mamuta. Hm, furt to vidím.

J: (oddychnutí) No nevím, neumím se rozhodnout, co to může být nebo mohlo být ....

J: No já tam mamuta... ne...

R: No a tak co ti to říká? (chvíli ticho) ... Anebo nějaká kůže z medvěda z nějakého zvířete vyčiněná.

J.: Jedině tak jak to bývá no to spíš bych řekl.

R: Víš, že to leží a že je to taková vyčiněná kůže z nějakého z nějakého zvířete.

J: No to by mohlo být.

...

Postupně sledujeme narůstající únavu Jiřího, zjevná je na tabuli č. VI, kdy se odklonil od tabule a doptává se na smysl testování, a k tabuli se vrací na popud partnerky, odpověď ji jednoduše odsouhlasil. U další tabule si ověřuje, kolik tabulí ještě zbývá do konce a stěžuje si na náročnost úkolu (*no.. to máte, abych si srovnal ty svoje závity*). V kontrastu k těmto projevům únavy a testové úzkosti vidíme sebejistě znějící schvalování či neuznávání odpovědi. Ty jsou převážně poskytované či obměňované jeho partnerkou. Radka se aktivně doptává Jiřího na jeho názor a nechává ho vyjádřit souhlas i nesouhlas, obměny a energii do změn v tabuli investuje taktéž spíše ona.

V případě rozdílných pohledů na obsah tabule vidíme u každého mírně jiné strategie. Jiří jasně vymezuje, že ten konkrétní návrh na tabuli nevidí. Častá reakce jeho partnerky je další produkce či pozměnění návrhu, na tabuli č. VII pak přijetí jeho návrhu. Sledujeme tedy tendence partnera vyjadřovat nespokojenost, když je k tomu vyzván, nevidíme ale nějakého dalšího kroku k jeho řešení. U Radky pozorujeme několik reakcí. Na tabuli č. II si všímáme chvíle, kdy z návrhu *tančící sloni*, se kterou Radka v první chvíli souhlasí, v další větě mění na jednorožce a následně na nosorožce, kterého tímto

jednorozcem myslela. V inquiry se Jiří opět ke slonům vrací, Radka jej ale rychle upozorňuje, že již tu odpověď dali, tedy si nevšímá, co přesně Jiří řekl. Tedy své doptávání a výzvy Jiřího k aktivitě se neseťkávají s odezvou a Radka svou aktivitou Jiřího spíše vede. A na tabuli č. VII se snaží svůj návrh několikrát vysvětlit, a když partner od svého návrhu neustupuje, jeho návrh přijímá.

V procesu inquiry u tabule č. III, kdy do té doby i poté popisuje převážně Radka, vyzývá Jiřího, aby také něco řekl. Přikládáme pravenou a zkrácenou část rozhovoru:

...

R: ... u mísy, to vypadá jak zástěra tady takové jak ze středověku, tak nějak z toho, že měly ty vlasy, tu hlavu z vlasů udělanou, co? (chvíli ticho) Ale říkej taky něco.

J: Souhlasím.

R: Fajn (oba smích)

...

Tady vidíme určitý kruh, ve kterém se partneři pohybují. Radka vyvíjí aktivitu v asociační fázi i ve spolupráci při procesu shody do velké míry i za Jiřího. Zároveň jej ale vyzývá k aktivitě. Jiří na tyto výzvy reaguje formálním splněním požadavku, které ale není nápomocné a rozhodování je stejně na Radce. Zároveň na některé návrhy, které Jiří navrhuje, Radka příliš ohled nebere a Jiří je umírněn a jeho aktivita je opět snížena. Do tohoto procesu rovněž vstupuje zřejmá únava Jiřího, kdy je zjevné, že mu produkce asociací na deseti tabulích činí značné obtíže. Můžeme si domýšlet, do jaké míry je aktivita Radky snaha o vybalancování snahy zachování soběstačnosti a aktivity Jiřího a do jaké míry je k jeho potřebám skutečně vnímavá. V ani jednom případě ale řešení rozporů mezi partnery není kooperace na dílčích změnách či vyjednávání o změně, ale spíše přinášení jiných návrhů a rychlých závěrů.

JMÉNO/TABULE	I	II	III	IV	V
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Střevlík na listu	Tančící nosorožci	Ženské u mísy	Vyčiněná kůže z medvěda	Netopýr
RADKA					
JIŘÍ					
	VI	VII	VIII	IX	X
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Rytířský erb	Vepřové kýty	Lidské tělo	Jelen	Květ, jak se rozvíjí
RADKA		(3) dvě dětské hlavy			
JIŘÍ					

Tabulka č. 20: Shrnutí spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

Spokojenost se společnými odpověďmi vidíme velmi vysokou u obou partnerů. U snížení spokojenosti Radkou bylo patrné z procesu komunikace, že Radka přistoupila na odpověď partnera, aniž by s ní byla aspoň částečně v souladu, jak tomu bylo u jiných tabulí, explicitně tento nesouhlas ale neverbalizovala. Tato nespokojenost se patrně promítla i do inquiry, kde Radka začala popisovat taktéž odpověď motýl, kterou v asociační fázi sice zmínila, ale nebyla to preferenční odpověď ani jednoho z partnerů. Radka tedy k odpovědi přistoupila, ale vidíme, že se jí těžko s volbou pracuje a stále hledá další možnosti.

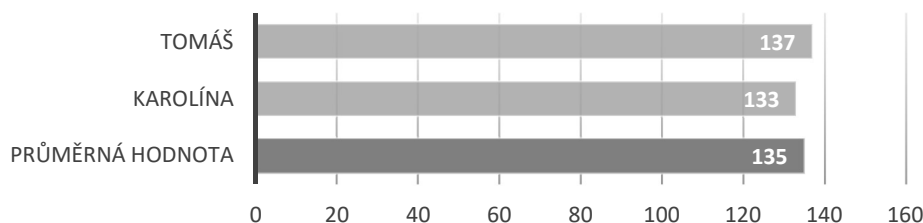
V obsahu protokolu si všímáme jedné H odpovědi na tabuli č. III, na tabuli č. VII se objevuje odpověď Hd. V protokolu si všímáme, že Radka nápadně hledá slova a využívá nezvyklé spojení (obličej motýla), Jiří přináší odpovědi jako *nějaký květ, list*, popřípadě se přiklání k odpovědím, které přináší Radka. V protokolu nacházíme spíše množství kognitivních skóru (DV).

U tohoto páru tušíme určitou kompatibilitu. Sledujeme náročnější adaptaci na novou situaci s nejasným podnětovým materiálem u Jiřího a vedoucí pozici Radky, která částečně tento svůj postoj reflektuje (vzývá Jiřího, aby se taktéž vyjádřil, aktivně se partnera doptává, drobnými prvky předává aktivitu Jiřímu). Můžeme polemizovat, zda je tato interakce výsledek důsledků mrtvice, kterou Jiří prodělal a kdy potřebuje větší péči, a i běžné situace jsou pro něj náročnější, či bylo takovéto nastavení patrné i dříve. V každém případě se zdá, že nyní je tento mechanismus do velké míry funkční.

4.7. Karolína a Tomáš

Karolína (35) a Tomáš (34) společně jsou i žijí 12 let. Setkali se v zahraničí, kde pracovali a po třech letech se vrátili do České republiky, kde si pořídili dům a vzali se přibližně před 7 lety. Žijí společně ve vesničce do 1000 obyvatel. Tomáš je vyučený jako autoelektrikář s doplněnou maturitou ve stejném oboru autoelektronik, aktuálně pracuje jako obchodní reprezentant ve větší firmě. Karolína je diplomovaná zdravotní sestra, tento obor přerušila, když odcházela na mateřskou a nyní pracuje v kosmetice jako soukromník. Mají společně dvě děti, 7 a 5 let, starší syn je ve druhé třídě a mladší se do

školy nyní chystá. Společný život popisují jako velmi bohatý na různé aktivity, výlety a starání se o dům. V popisování jejich společného života se následně dostávají k tomu, že se Tomáš věnuje svému sportovnímu koníčku létání a Karolína svému zaměstnání. Popisuje líčení a práci s kosmetikou jako práci i zábavu.

Tabulka č. 21: Spokojenost partnerů dle testu CSI

Zde vidíme, že spokojenost obou partnerů je v oblasti normy, oba se pohybují blízko průměrné hodnoty našeho vzorku. Sledujeme, že Karolína je mírně méně spokojená (z-skór 0,5) než Tomáš (z-skór 0,7), rozdíl je ale malý.

	Verbální aktivita			vyjednávání			emoce			Kongruence v komunikaci			Prostá shoda
	+	o	-	+	o	-	+	o	-	+	o	-	
Karolína	6	2	1	11	8	0	1	0	0	9	1	0	4
Tomáš	7	2	2	8	3	0	1	2	0	9	1	0	

Tabulka č. 22: Přehled výskytu skóre v protokolu

U tohoto páru vidíme poměrně vyrovnanou aktivitu v testu. Do minusové kategorie jsme zařadili aktivitu obou partnerů při tabulích IX a X, kde jeden nebo druhý partner uváděl, že nevidí nic, tomuto se budeme věnovat dále v textu. V četnosti návrhů jsou vyrovnaní, své návrhy si vysvětlují a spolupracují na jejich tvorbě. U většiny tabulí se pár shodl. Pokud vzniká rozpor, partneři volí metodu různých návrhů a bez větších problémů se uchylují k tomu, v čem se shodují. Uvádíme zkrácený rozhovor u první tabule:

...

T: Čerta. Nebo pavouka.

K: To spíš ee...ne já já jsem za kozla, rohy, uši, co?

T: A odkdy má kozel tady zuby?

K: No to je pravda. Tak čert.

T: Se podívej tady má takový pacičky jak ten, ten... Netopýr...

K: Ne, není to podle mě netopýr. Tam, tam nejsou žádný křídla, to jsou uši.

T: Uši? Kozlí uši jo?

K: Nebo tak teda aspoň čert, jakože oči, zuby, tesáky
T: Rohy. Tak jo dáme čerta.
K: Jo? Tak čert.

...

U tabule č. III sledujeme rychlou domluvu nad tabulí, kterou jsme zařadili do kategorie prostá shoda. U inquiry pár zjišťuje, že shoda je v obsahu (*pijíči kafe*), ale Karolína viděla dvě postavy, kdežto Tomáš viděl jednu postavu a její obraz v pokřiveném zrcadle. Partneři popisují své jednotlivé pohledy, uzavírají, že viděli stejný obsah, ale každý jinak a dále neprojevuji zájem problém řešit. Ve spokojenosti se společnou odpovědí se tento rozpor objevil ve snížení spokojenosti u Tomáše na číslo 2 s poznámkou *neshoda v detailech*. Sledujeme tedy, že pár je benevolentní v detailech a akceptují i odlišnosti v popisu, pokud se nakonec shodli v obsahu. Se svými odlišnými pohledy ale běžně přicházejí a konfrontují si je.

Partneři řeší své rozdílné pohledy na obsahy tabulí několika postupy. Základní vidíme podávání nového návrhu či pozměnění detailu v již nabídnuté odpovědi. K tomuto jsou oba svolní, svých původních návrhu se striktně nedrží, snaží se k nim vracet, pokud s nimi v průběhu souhlasil i druhý partner. Obecně vidíme přirozenou inklinaci partnerů k tomu hledat kompromis. Všimáme si taktéž, že oba partneři korigují odpovědi druhého, při čemž využívají jednoduché otázky či oznámení, jak uvádíme dále ve dvou úryvcích z tabule VIII a I.

Tab. č. I

Karolína: To spíš ee...ne já já jsem za toho kozla, rohy, uši, co?
Tomáš: A odkdy má kozel tady zuby?
K: No to je pravda. Tak čert.

Tab. č. VIII

T: Ty jo, to nevypadá ani jako vlk, ty jo, to vypadá jak nějaký...
K: Jako mýval.
T: Hmm. No, tak dáme mývala.
K: Tys viděl mývala někdy?
T: Ne. (smích Karolíny)
K: Já bych zůstala u vlka.
T: Fakt? Tak dáme vlka.

V průběhu testu si všimáme, že u posledních dvou tabulí se stupňuje nevole podávat odpovědi k tabulím. Silněji se tato tendence ukazuje u Tomáše, a to u tabule číslo X.

U tabule č. IX Karolína zmiňuje, že tabule vyjevuje nic a přidává se následně k vymyšlení Tomáše a odpověď nakonec sestavují společně. U tabule č. X přichází

s návrhem Karolína, Tomáš několikrát opakuje, že pro něj tabule neznačí nic a společně se v průběhu smějí, když tabuli z různých částí zakrývají a využívají tento způsob jako jedinou možnost, jak ve skvrně něco vidět. Karolína nakonec navrhuje, že skvrna by mohla vypadat jako mužské a ženské pohlavní orgány, společně pak tabuli nazývají jako orgánová mapa. Tomáš u tabule č. X aktivně projevoval názor, že tabule neznamená nic a přijímá návrh Karolíny. Vidíme určitou únavu a neochotu další odpovědi podávat, tyto situace většinou řeší Karolína a Tomáš přijímá její odpověď. Ve chvíli, kdy pro partnery začala být situace náročná, začali společně využívat humor, oba se tím uvolňují a následně Karolína vymýšlí řešení a Tomáš s ním souhlasí.

JMÉNO/TABULE	I	II	III	IV	V
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Čert	Pánev	Píjiči kafe	Vyčiněná králíčí kůže	Motýl
KAROLÍNA	(2) kozel				
TOMÁŠ	(2) neshoda v detailech				
	VI	VII	VIII	IX	X
SPOLEČNÁ ODPOVĚĎ	Hvězda na vánočním stromku	Ženy s vlasy nahoru	Vlk	Čarodějnice na koštěti	Orgánová mapa
KAROLÍNA					
TOMÁŠ	(2) na mopedu				

Tabulka č. 23: Shrnutí spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

Spokojenost se společnými odpověďmi je u páru vysoká. Po analýze protokolu u Karolíny vidíme, že u tab. č. I odpověď kozel navrhuje, Tomáš se ji ptá na detail, který mu do obrazu neseseděl a Karolína tuto námitku přijímá, následně se přiklání k odpovědi čert, se kterou oba souhlasí. Zde je proces poměrně jasný, zařazujeme ji tedy do kategorie (o). Na tabuli IX, kde je Tomášovo přání vyjádřeno, několikrát je zopakuje a následně se přiklání k detailu, který navrhuje partnerka. Obdobné chování nicméně sledujeme i na dalších tabulích. Není zcela zjevné, co o nespokojenosti rozhodlo právě zde, nicméně snížení není nijak významné, značíme tedy do kategorie (o). V inquiry u tabule III se partneri setkávají s jiným výkladem pijičů kávy – tento rozdíl si vyjasňují a dále se mu nevěnují. Pro partnery je zde určitá míra odlišností v detailech akceptovatelná.

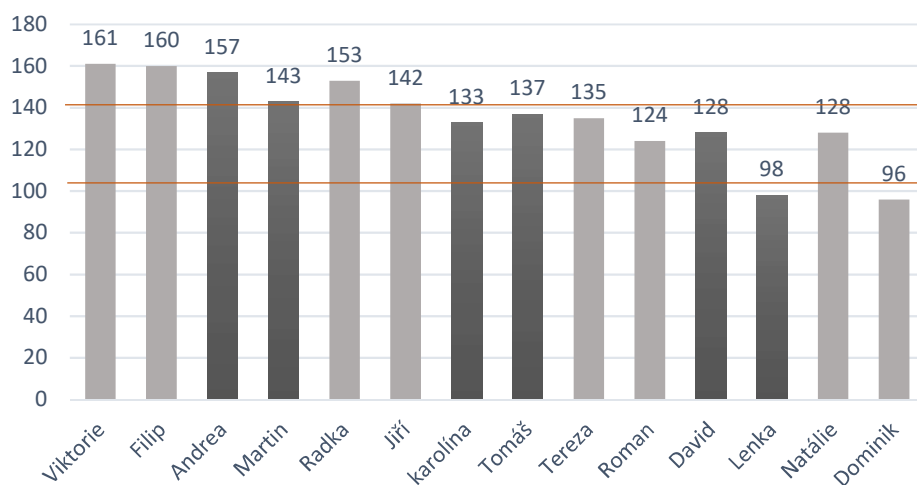
Z obsahů v protokolu nacházíme lidské odpovědi, jednu H a jednu (H) a jednu (Hd) odpověď. Nacházíme jeden obsah, řadící se do ISOL indexu, a to *Na* na VIII tabuli (vlk na skále, dívající se do vody na ryby). V protokolu se vyskytuje pohyb zvířete (lov). Rovněž si všímáme vyššího počtu reflexí v protokolu. Zajímavou debatu má pár nad tabulí č. III, kde Karolína vidí dvě postavy a Tomáš považuje postavu se zrcadlovým odrazem. Pár se nad tímto zvláště nepozastavuje. Zrcadlení se dále objevuje na posledních třech tabulích, na poslední se partneři půlením tabule baví, které se v Exnerovském pojetí do interpersonální interpretace neřadí, uvádíme je jako zajímavost v pozorování.

Vidíme zde pár, v jejichž komunikaci se objevuje otevřenost k návrhům partnera, všímáme si jisté kooperace i humoru, stejně tak i využívání ironie v rámci humoru, která je patrná v hlasovém tónu obou partnerů. Ironie je mířená směrem k odpovědím a korekcím, nesledujeme negativní komentáře týkající se partnerství či partnerů osobně. Taktéž ke konci testování projevuje mírný odpor či únavu k dávání odpovědí, frustraci v pozdějším stádiu řeší s humorem, který oba sdílí a kde odpověď daná Karolínou je Tomášem přijata bez snížení spokojenosti. Sledujeme tedy vysokou míru kooperace mezi partnery, zároveň ale se zachováním osobních preferencí a názoru. Konflikt v názorech je řešen efektivně. Partneři využívají jak úsporného nakládání s tabulemi, kdy přicházejí v zásadě k jednoduchým odpovědím bez hlubšího propracování, tak také k rozvinutějším odpovědím na tabuli VIII (Úryvek rozhovoru, u Tomáše patrné nadšení v hlase: *T: V hladině se zrcadlí, v hladině nějakýho zvířete, který leze na skálu, čumí do vody a loví tam ryby, co může lovit ryby? Zvíře, tam skočilo a chytlo ho. K: Nějakej vlk*).

4.8. Shrnutí

Administrovali jsme sedmi partnerům metodu Konsenzus Rorschach (KR) společně s dotazníkem CSI. Cílem našeho výzkumu bylo zmapovat možnosti využití metody Konsenzus Rorschach při analýze párové interakce. K tomuto cíli jsme využili analýzu protokolů administrovaných KR. Z výše popsaných výstupů sledujeme několik základních kategorií, které podrobněji popisujeme v kapitole 4. výsledky a věnujeme se jim v následující kapitole 4.9. zodpovězení výzkumných otázek. Tyto kategorie usuzujeme z kódů, které jsme v našem souboru našli. Vnímáme, že by se v analýze dat dalo provést mnoho dalších obměn a taktéž věříme, že tato práce by byla pro využívání KR přínosná. Z našeho souboru otestovaných partnerů sledujeme přínos v metodě jako dalšího možného nástroje pro přirozenou cestu partnerům nabídnout nekonfliktní podnět pro diskuzi, což může pomoci k demonstraci strategií partnerů pro nakládání s konflikty bez zátěže přímo konfliktního tématu. Dále vnímáme tuto metodu jako vhodný podnětový materiál k poukázání na možnou odlišnost vnímání reality.

Ve výzkumu jsme se snažili srovnat výskyt komunikačních prvků a spokojenosti, kterou jsme usuzovali z dotazníku CSI a srovnávali s informacemi, které nám poskytli sami účastníci. Spokojenost v našem souboru se pohybovala s průměrem mírně vyšším, než ukázal soubor Malé (2017). Zde nabízíme přehled naměřených hodnot u jednotlivých partnerů v tabulce č. 24:

Tabulka č. 24: Přehled spokojenosti v dotazníku CSI u všech partnerů

Z něj vidíme, že náš soubor se ve spokojenosti pohybuje ve vyšších hodnotách, než je průměrná hodnota souboru norem (103 – 141b.), ze kterých vycházíme. Ve dvou případech je naměřená hodnota pod pásmem normy. Tito dva jedinci svou nespokojenost přímo uváděli i v rozhovoru ani jeden ale rozchod neplánoval. Druhý partner se u Lenky i Dominika řadí do pásma průměru. Srovnávání těchto dvou partnerství se budeme věnovat v další kapitole. Celkově můžeme soubor hodnotit jako výběr spokojených partnerů vzhledem k souboru Malé (2017). Zajímavým ukazatelem se jeví být ale také spokojenost s jednotlivými tabulemi. Tomuto se budeme věnovat v další kapitole.

Poslední oblastí, které jsme věnovali pozornost, byl výskyt obsahů a možnosti využití skórování v KR dle využívaného Exnerovského systému. Hodnocení KR z hlediska klasickou signaturou považujeme za problematické, i když potenciálně cenné. K našemu výzkumu jsme se zaměřovali na výskyt obsahů z interpersonální sekce. Tyto obsahy se objevovali v průběhu celého souboru a jejich popis závisel spíše na stylu přístupu partnerů k testu, než k jejich vykazované spokojenosti a funkčnosti. Jednotlivým rozdílům se budeme věnovat v další kapitole a následně v diskuzi.

4.9. Zodpovězení výzkumných otázek

Nyní se budeme věnovat zodpovězení výzkumných otázek. Vycházíme z popisů rozhovorů, které jsme uvedli v kapitolách 4.1. – 4.7.

1. *Jaké informace o komunikačních strategiích páru získáváme za použití metody Konsenzus Rorschach?*

V komunikaci partnerů identifikujeme čtyři kategorie interakcí, ve které přiřazujeme dvě dimenze. Kódy do dimenzí zařazujeme za využití grafických prvků (+); (o); (-), dle toho, zda komunikaci v dané dimenzi ovlivňoval pozitivně, negativně či se její přínos v párech objevoval v různých situacích různě a její využití bylo závislé na dalším kontextu. Pokud je to nutné k lepší definici situace, přiřazujeme několik různých kódů. Pro jejich bližší popis a zařazení viz kapitola 4. výsledky.

První kategorie, kterou jsme vyvodili z jednotlivých rozhovorů je **verbální aktivita**, s dimenzemi aktivita – pasivita. Do plusových kategorií jsme zařadili přinášení návrhu. K pasivitě řadíme absenci návrhu od jednotlivce v podmínce, že nepřichází žádná další snaha k podání odpovědi. Ke kategorii (o) řadíme je popis návrhu a doptání se na další návrhy po dosažené shodě. Popis návrhu definujeme jako popis návrhu bez výzvy partnera. Doptání se na další návrhy po dosažené shodě se v našem souboru objevuje v kontextu, ve kterém napomáhá k únavě páru, nicméně vnímáme vysokou investici do komunikace a vyžaduje více aktivity.

Druhou je **vyjednávání**, tedy míra, s jakou se partneři snaží kooperovat a do jaké je pro ně důležité prosadit vlastní nápad, tedy dimenze kooperace – rivalita. V našem souboru tuto kategorii skórujeme tehdy, když vidíme, že partneři se snaží hledat společnou odpověď v již nabídnutých odpovědích, pokud ji v těch nenachází, snaží se přidávat nové návrhy za účelem shodu najít či pozměnit část odpovědi tak, aby byla přijatelná pro oba v páru. Za nízkou míru kooperace usuzujeme chování, kdy partneři kritizují partnerův návrh bez hledání dalšího možného řešení, a také když po odmítnutí návrhu pokračují v přesvědčování partnera o svém návrhu. Rozlišujeme ve schopnosti vyjádřit své nápady a detailně je popisovat, což řadíme ke kooperaci či důrazné prosazování jen svých návrhů na úkor partnerových, které řadíme k rivalitě.

Další, poměrně širokou kategorií, ovlivňující úspěšnost komunikace je **emoční doprovod partnerů**. Zde určujeme dimenze facilitace – devalvace. Dlouze jsme zvažovali, které projevy do této kategorie přesně zařadit, jelikož emoční projevy jsou obsáhlé a jejich projevy mohou být rozmanité. Nakonec jsme se rozhodli zařadit do emočního doprovodu tón v hlase (zjevnou ironii či naopak podpora sdělení), smích v reakci na partnerovo sdělení, kdy předpokládáme humor mezi partnery. K pozitivním projevům řadíme podporu, pochvalu nadšení k návrhu partnera. Do kategorie (o) jsme zařadily všechny emoční projevy, které jsou v rozporu se sdělením. Takto formulovaná kategorie cílí hlavně k humoru a poznámkám partnerů, které sice mají zjevný ambivalentní podtón, reakce partnerů na tuto nejasnost byly brány jako humor i jako útok. Dlouho jsme zvažovali, zda do této kategorie zařadit také projevy úzkosti z testové situace (tedy reakce na tabule). I když si jsme vědomi, že se jedná o úzkost, která nemusí souviset s partnerstvím a komunikací, nakonec jsme ji ale uznali jako přinesení situace, na kterou

musí partneři reagovat. Proto do kategorie (o) tyto projevy úzkosti z testové situace řadíme rovněž. K devalvujícím emocím patří výsměch, přímá kritika partnera a útočný tón v hlase.

Samostatnou kategorii nacházíme v **kongruenci v komunikaci**, kterou usuzujeme na základě spokojenosti partnerů se společnými odpověďmi, a to ze dvou faktorů. 1) počet snížení spokojenosti na uvedené škále; 2) zřejmost tohoto snížení v komunikaci (zda se snížení projevuje v diskuzi a je patrné, že partner zde udělal ústupek, s kterým nebyl spokojen). Tuto kategorii jsme vytvořili až na konci procesu tvorby kategorií, jelikož jsme si povšimli této souvislosti u Lenky a Davida, kteří uvádí aktuální krizi v partnerství. Náš předpoklad je, že se partneři dokáží adaptovat na druh a styl komunikace partnera, důležité ale je, k jakým výsledkům tato komunikace vede a jak dokáží partneři tuto komunikaci využít ke své spokojenosti.

Samostatnou kategorií považujeme **prostou shodu**, kterou považujeme v případě, kdy je komunikace ve sledu: návrh – jasný souhlas partnera – popis jen detailu – odevzdání tabule. Součástí skórování této kategorie je také plná spokojenost s odpovědí obou partnerů.

Snažili jsme se také sledovat, zda různé tabule nabízejí větší či menší výzvu u většiny partnerů pro komunikaci či jiné souvislosti. Jevy jsme hodnotili vždy v rámci jednoho páru (komunikace nad tabulí mohla být v porovnání s ostatními páry krátká, v rámci daného páru ale byla významně delší – uzavřeli jsme jako dlouhá komunikace). Sledovali jsme výskyt významnějšího konfliktu pro pár, významně kratší či delší rozpravu či chvíle, kdy aspoň jeden partner sděluje, že na tabuli nic nevidí. Na tabuli č. III, V a VIII se často objevovaly populární odpovědi aspoň v nabídce jednoho z partnerů.

Jako náročná tabule se jeví **tabule č. I**, kde 4 ze 7 párů mělo významněji delší rozpravu, vyměňovali si různé návrhy, počet návrhů pro tuto tabuli byl druhý nejvyšší (první byla tabule č. X). Tento jev souhlasí s náročností tabule jako úvodní, partneři se zde seznamují s charakterem testu a předpokládáme snahu se dobře představit. Tři partneři zde měli rozpravu odpovídající jejich další práci.

U tabule II, III, IV, VI a VII se objevují se zde dlouhé i krátké hovory a široké spektrum reakcí. Předpokládáme, že tyto tabule nám podávají ucelenější obrázek o stabilitě práce a

řešení konfliktů partnerů. Většina odpovědí, které páry podávaly, se shodovaly s populárními odpověďmi. Tabule č. VI se zdá být tabule, kde se více objevují šokové fenomény (zde konkrétně Natálie demonstruje, že nic nevidí a Jiří kontroluje tabuli z druhé strany, zda je na druhé straně uvedena nějaké odpověď).

Zajímavá se jeví **tabule V**. Tato tabule je svým charakterem nejjednodušší na přiřazení významu a běžná je u ní jedna či dvě krátké odpovědi. Čtyři ze sedmi párů zde měli prostou shodu, dva další partneři zde přidali pouze několik dalších popisných vět. Pouze u jednoho páru zde vidíme nejdelší rozpravu (v rámci konkrétního vztahu) a to u Terezy a Romana, kteří dlouze debatovali nad detaily rozdílů a příhodnosti ke skvrně mezi odpovědí netopýr a můra. V tomto směru bychom tabuli č V mohli považovat za vhodnou chvíli pro partnery k odpočinku a jednoduché shodě a informaci, jak partneři reagují na jasnější podnět.

Na **tabuli VIII** se objevily více konfliktní domluvy u dvou partnerů (Natálie a Dominik a Andrea a Martin zde mají komplikovanější domluvu nad odpovědí), zato Tereza s Romanem zde mají odpověď o něco jednodušší, než měli při ostatních tabulích a Karolína s Tomášem zde přinášejí více propracovanou odpověď (se zvířecím pohybem a popsáním dalších detailů). Předpokládáme, že delší rozpravy mohou být reakcí na barevnou tabuli a nutnosti zpracovat tak více faktorů.

Tabule IX je svým charakterem náročná k interpretaci, a i v našem vzorku sledujeme delší domluvy. Objevuje se i větší únava u partnerů, která se následně objevuje či reguluje na následující tabuli.

Na tabuli X se objevuje nejvíce návrhů od partnerů, kteří interpretují části skvrny, nakonec se většina k nějaké interpretaci přiklání. Obecně bychom tedy usoudili, že barevné tabule jsou pro náš vzorek párů podnětnější a tímto i náročnější. Na této tabuli předpokládáme možnost sledovat, jak partneři nakládají s testovou únavou.

V našem souboru můžeme pojmenovat **tři způsoby komunikace**. Sledujeme partnery, kteří berou domluvu jako diskuzi o detailech a vidíme snahu o preciznost odpovědí, domluva je komplikovanější, delší. Jiné páry k domluvě přistupují s jistou benevolencí, nejsou tolik zaměřeni na detaily. Některé odpovědi nejsou dostatečně prodebatovány a v inquiry vychází najevo, že odpověď myslel každý z partnerů jinak. A třetí skupina

partnerů, kteří ve své komunikaci využívají obé. K prvnímu stylu komunikace bychom v našem souboru přiřadili Partnery Terezu a Romana a Lenky a Davida, k druhému stylu Andreu s Martinem a Viktorii s Filipem. Ostatní páry nejsou nápadné převahou ani jednoho stylu komunikace a o detaily se neopírají s velkou nápadností. Všimáme si, že každá z těchto kategorií může vést k obdobně vysoké spokojenosti s odpověďmi.

Potenciál testu sledujeme v možnosti předložit před partnery nekonfliktní nejasný materiál a sledovat, jak se partneři postaví k nutnosti se shodnout. Sledujeme několik hlavních strategií, jaké partneři volí, které souvisí i s jejich komunikační strategií. Jedna cesta se zdá být ve sdílení svých preferencí, oslovování konfliktu a jeho více či méně úspěšné řešení. Druhá možnost je prostá nabídka možností obou partnerů a pak následuje příklon jednoho či druhého bez dalšího probírání detailů. K těmto dvěma způsobům poté vidíme více variací podle výskytu všech prvků, jako například emoční ladění partnerů, poslouchání se navzájem a reagování na podněty přinášené partnerem.

V souboru máme páry v různých životních kontextech a situacích. I přes obdobnost jejich životního kontextu, máme štěstí na rozdílné přístupy, a tak i větší ukázkou variability v jejich fungování. Páry, které měli menší děti jsme ve vzorku měli dva, Andreu s Martinem a Karolínu s Tomášem. První pár se v testování držel zkrátka a své odpovědi dávali bez větší komunikace. Pokud se vyskytla potenciálně konfliktní situace, partnerka ji řešila mlčením. Opačně Karolína s Tomášem své odpovědi probírali, ujasňovali si detaily a hledali kompromisy. U obou párů sledujeme vyšší počet kategorie prostá shoda oproti vzorku (u Martina a Andrei 3x a u Karolíny a Tomáše 4x). Vyšší počet prosté shody sledujeme ještě u Radky a Jiřího, a to 3x. Zde tato kategorie ale bude zvýšená spíše z důvodu obtížím Jiřího v produkci a jeho únavě. Druhou možností byli páry nesezdané a stále bezdětné. Zde vidíme tři příklady, a to Filipa s Viktorií, kteří jsou společně nejkratší dobu a vykazují nejvyšší spokojenost. V jejich protokolu sledujeme množství pozitivních prvků, pochvaly, nadšení z přineseného návrhu partnera a sdílení a korekce morbidních obsahů, pokud se vyskytují. U Terezy a Romana se vyskytuje převážně kritika návrhů od Terezy s několika kritikami partnerky od Romana jako reakci na kritiku jeho návrhů. Nicméně spokojenost se společnými odpověďmi se jeví být poměrně vysoká a ve spokojenosti se oba partneři řadí do normy. A nakonec zde řadíme partnery Lenku a

Davida. Komunikace tohoto páru co do prvků je spíše kooperační, partneři se na své návrhy doptávají, kombinují, zároveň společně ale mluví ostřejším tónem. Nápadné jsou rovněž často nesrozumitelné obsahy odpovědí. A také nízké a nejasné vyjadřování preferencí v odpovědi s nízkou spokojeností s tabulemi, nápadněji u Lenky.

Zajímavým prvkem, kterého jsme si v našem souboru povšimli, bylo chování objevující se specificky jen u žen, a to korekce chování partnera. Toto chování jsme kódovali u Radky, když Jiřího zastavila v kontrole druhé strany tabule a pobídla jej, aby se věnoval vymýšlení odpovědi, nebo u Viktorie, která na Filipovu poznámku o připravenosti muže na tabuli č. III, řekla s přísným a zároveň pobaveným tónem v hlase jeho jméno (*Filipe*). Tyto situace v komunikaci nezpůsobovaly nepříjemné situace, a naopak vedly oba partnery k smíchu nebo koncentraci se na úkol. U mužů jsme si takového chování nepovšimli.

2. Jaké jsou rozdíly v komunikaci u párů v souvislosti s párovou spokojeností vykazovanou v dotaznících?

V našem souboru nesledujeme významné znaky, které by se objevovaly ve spojení s vyšší spokojeností vykazovanou v dotaznících. Všimáme si, že spokojenost partnerů spočívá více v kompatibilitě komunikačních strategií než na jejich typu. U partnerů Viktorie a Filipa, kteří v našem souboru skórují v dotaznících nejvýše a také se jako jediní chválí za práci, s jakou proces testování absolvují.

Aspekt, který se zdá být zásadnější, je spokojenost se společnými odpověďmi. Z kvalitativního rozboru pozorujeme, že komunikace je hladší a spokojenost se společnými odpověďmi je vyšší za podmínek že:

- Partneři jsou benevolentní v detailech skvrny a neřeší drobné neshody (pokud si jich vůbec všímají), i když je to na úkor kvality uchopení tabule či nejasnosti obsahů
- Nesouhlas nebo souhlas s odpovědí partnera je vyjádřena explicitně a nekriticky
- Partneři se navzájem chválí
- Využívají humor, kterým se oba dva pobaví (není mířen jednostranně či ve spojení s examínátorem)

V testu CSI nejvýše skórují páry Viktorie a Filip, a dále Martin s Andreou a Radka s Jiřím. Naše analýza nicméně neodhalila, že by spokojenější páry vykazovaly nějaký specifický druh komunikace. Tam, kde bychom očekávali bezproblémové fungování páru, jelikož sledujeme na první pohled hladkou domluvu, klidnou atmosférou během asociací a v protokolu se objevují obsahy jako lidské odpovědi a speciální skór COP, je spokojenost s partnerstvím snížena a dle pozorování se v partnerství konflikty objevují (viz pár Natálie, Dominik).

Pokud se podíváme na páry, které dle výsledků testu partnerské spokojenosti u obou partnerů považujeme za nespokojené, pak můžeme konstatovat, že nespokojené partnerství se nám v souboru neobjevilo. Taktéž nikdo z partnerů nesdělil, že by své partnerství plánoval ukončit. S nižšími výsledky testu aspoň u jednoho partnera jsme se setkali u dvojic Lenky a Davida, skórovala nižší spokojeností Lenka. Druhé partnerství bylo Natálie a Dominika, kde nižší spokojenost vidíme u Dominika. Lenka i Dominik v rozhovoru nižší spokojenost v partnerství též přímo zmiňovali. Při srovnání těchto dvou partnerství nenacházíme mnoho společných strategií v komunikaci. Rozdílně vnímáme v první řadě druh obsahů, kdy u Natálie a Dominika jsou jasné a srozumitelné, u Lenky a Davida sledujeme mnoho obsahů, které jsou neznámé a po dohledání postav (Shoggoth, Nyarlathotep) jsou polymorfní, s vágním tvarem ve své podstatě. V rámci komunikace vidíme podstatně hladší domluvu u Natálie a Dominika. Svou nespokojenost udávají obě partnerství, u Lenky a Dominika se jedná o nespokojenost způsobenou aktuálně vzniklou krizí, kdežto u Natálie a Dominika sledujeme nespokojenost, která se vyskytuje přibližně stejně již několik let. V čem se Lenka s Davidem ale odlišují je nejvyšší nespokojenost se společnými odpověďmi. Existuje možnost, že dlouhodobá nespokojenost může být v testu KR méně patrná než aktuální konflikty.

3. Jakým způsobem lze využít potenciál skórování a obsahů interpersonální sekce v pojetí Exnerova skórovacího systému?

V našem výzkumu jsme identifikovali obsahy v odpovědích, pohyby u lidských odpovědích se speciálními skóry AG a COP a pokud bylo zjevné, pak i pojetí tabule. Opakovaně si všímáme, že je potřeba věnovat pozornost procesu, jakým konkrétní odpověď vznikla. V případě, že odpověď vzniká jako přímá asociace jednoho z partnerů,

pak lze uvažovat o zohlednění obsahů i uchopení tabule v běžném pojetí Exnerova skórování. Uvádíme na příkladu Lenky a Davida, kdy Lenka na první tabuli Lenka přináší odpověď kultistická můra, kterou bychom skórovali $W_0 F_0 A ZW INC2$, po diskuzi a korekci Davida přicházejí k odpovědi můra, kterou bychom již skórovali bez $INC2$ ⁶. Rozdíl vnímáme u odpovědi, kdy jeden z partnerů přináší odpověď můra a druhý motýl, a jako kompromis volí odpověď můromotýl či zvíře s křídly. Zde vidíme spíše funkčnost kompromisů, které partneři volí. Větší debatě o možnosti využít skórování se věnujeme v diskuzi.

---

⁶ Za skórování a diskuzi k protokolu děkuji Tomáši Peřichovi

5. Diskuze

5.1. Diskuze využití metody Konsenzus Rorschach

V diskuzi se zaměřujeme na shrnutí poznatků, které jsme popisovali v předchozí kapitole, zhodnocení možností využití metody Konsenzus Rorschach, jejich silných a slabých stránek.

V našem výzkumu se zaměřujeme na možnosti využití metody Konsenzus Rorschach v poradenském procesu. Z našeho pozorování vidíme pozitivní přínos využití metody díky jeho projektivnímu nekonfliktnímu materiálu, který povzbuzuje u partnerů nutnost vypořádat se s nutností shody nad jeho výkladem. Takto nastavená situace dává možnost demonstrovat partnerům možnost různého výkladu u stejného podnětu, dále reflexi strategie řešení konfliktů či povzbuzení v podpoře silných stránek partnerů. Willi (1998) ve své knize poukazuje na různé postoje terapeuta v párových konfliktech. Konsenzus Rorschach by byl vhodný pro partnery, kteří potřebují své konflikty vnímat více než pro ty, kteří jsou svým konfliktním chováním již pohlceni. Jak popisujeme v zodpovězení výzkumných otázek, test se zdá být užitečný v odhalování funkčnosti partnerů, méně je z něj patrná spokojenost v partnerství. Toto zjištění může být ovlivněno samotným výběrovým vzorkem. Je možné, že se do našeho souboru zařadily pouze páry, které jsou motivovány v dalším společném životě, jsou otevřené sdílet detaily o svém partnerství. Tudiž v našem vzorku máme k dispozici pouze nějakým způsobem funkční a spokojená partnerství, tedy i vzorce a strategie, které můžeme pozorovat, jsou k tomu úměrné. Pokud by se nám podařilo tento test využít u partnerství, která procházejí krizí či směřují k ukončení, viděli bychom větší paletu možných komunikačních strategií a je možné, že by se nespokojenost v protokolech taktéž mohla objevit výrazněji. Ke kódování interakcí partnerů jsme zvažovali využít již zavedenou klasifikaci párové interakce, nakonec jsme ale z důvodů možnosti zachycení specifické situace komunikace při projektivních metodách zvolili vlastní vytvoření těchto kódů na vlastních datech.

Věnovali jsme pozornost různým způsobům, jakými partneři v našem souboru přistupují k různým pohledům na tabuli. Při podrobnějším popisu konstatujeme, že více podstatné, než jaký způsob jednání při neshodě partneři využívají, se jeví, zda je přispění vyrovnané a uspokojující pro oba partnery. Pokud v jednom páru může opírání se o

detaily skvrny působit spíše jako zátěž pro komunikaci, v druhém sledujeme, že se partneři na změně na základě argumentu s detailem skvrny bez obtíží domluvili. Též je u některých párů zjevné, že nápady toho, co by skvrna na tabuli mohla být, jsou obdobné a domluva poté značně jednodušší. V našem vzorku ale nic nenapovídá tomu, že by obdobnosti či rozlišnosti v pohledech na tabule vedly k větší či menší spokojenosti se společnými odpověďmi nebo v dotaznících. Takový závěr nenalezli ani další autoři, jejichž výzkumy uvádíme v teoretické části. Další rys, který popisuje Aschieri (2013) je, že spokojenější partnerství ukazují delší protokoly než klinická populace. Tento jev se v našem souboru neukázal. Jeden z delších protokolů se objevil u páru Davida a Lenky, kteří toho času vyhledali externí pomoc pro zachování jejich vztahu. Opačně nejkratší administrace se objevila u parterů Andrei a Martina, kteří svůj vztah popisují jako spokojený a taktéž bodují i v testech partnerské spokojenosti. Čili může být tento rozdíl způsobený nestejnými podmínkami v administraci, speciálně u páru Marina a Andrei, kteří měli u testování přítomné obě děti. Další vliv na rozdíl mohla být jiná instrukce. Aschieri (2013) vybízel páry k jedné či více společné odpovědi, kdežto naše instrukce vybízela pouze k jedné společné odpovědi, se kterou budou souhlasit oba partneři. Je tedy možné, že naše instrukce může partnery vést k větší polemice o méně asociacích a tím pádem se u párů s tendencí odpovědi příliš nepropracovávat protokol logicky zkracuje, a u párů, které kladou důraz na detaily pak má protokol delší. Ani jedna strategie ale v našem vzorku neznamenal větší úspěch či neúspěch partnerů v domluvě a spokojenosti s odpovědí.

Otázka, která vyplynula po administraci testu všem párům je, zda je nutné administrovat všechny tabule u všech párů. U třech párů jsme si povšimli znatelné únavy na konci testu, z toho u dvou partnerů to byla přínosná informace o vyrovnávání se partnerů se zátěží (Tereza a Roman; Karolína a Tomáš), kdežto u partnerů Radky a Jiřího sledujeme, že dochází k zátěži, která nám již příliš nových informací nepřináší. Lze se domnívat, že u posledního zmíněného páru se objevuje únava, možné zhoršení pozornosti či paměti související s omezením kognitivních sil u Jiřího po prodělané nemoci (Johnstone & Stonnington, 2011) a jak je zjevné, ani partnerská kooperace nevypadá, že by Jiřímu ulevovala v plnění úkolu. Loveland et al. (1963) ve svém výzkumu navrhuje zkrátit proces testování a využít jen některé tabule. Dle našeho souboru sledujeme poměrně širokou

rozmanitost u jednotlivých tabulí a jednání a komunikace u posledních tabulí se zdá mohou mít potenciál k dalším informacím o partnerství ve spojení s přijatelnou zátěží. Přikláníme se tedy k variantě využívat všech deset tabulí. Zkrácení testu by mohlo mít své opodstatnění v případech, kdy je jeden či oba z klientů zatížen mozkovou příhodou, psychotickým onemocněním či jiným kognitivním zatížením, kde se dá vážit, že je únava pro klienta větší zátěží. Zajímavé doplnění se zdá být škála spokojenosti se společnou odpovědí, která ukazuje srozumitelnost v chování a se zpětnou vazbou od partnerů by mohla taktéž zvědomovat, jak si partneři navzájem rozumí (v duchu přístupu Therapeutic Assessment).

Z pohledu spokojenosti partnerství a jejich spokojenosti se společnými odpověďmi vidíme, že v porovnání dvou nejméně spokojených partnerství (Lenky a Davida; Natálie a Dominika) vidíme rozdílný přístup v plnění zadání metody Konsenzus Rorschach. Protokol Lenky a Davida je delší, komunikace zaměřená spíše na detail, své odpovědi spojují. Jejich spokojenost s některými odpověďmi je nízká bez zjevné demonstrace svých preferencí v předchozí komunikaci. Jejich krize je způsobená vlivem aktuální události v životě partnerů. Protokol Natálie a Dominika je kratší, odpovědi nejsou tolik propracované a jejich význam je jasný. Spokojenost s tabulemi je výrazně vyšší než u Lenky a Davida. Nespokojenost se vztahem Natálie a Dominika zmiňují jako již dlouhodobou záležitost, kdy společný život začali na základě neplánovaného těhotenství, kdežto u Lenky a Davida se dle jejich výpovědi jedná o aktuální krizi. Charakter vztahů je taktéž odlišný, Lenka a David jsou bezdětní, ve společné domácnosti dva roky, ve vztahu pak 10 let. Vztah Natálie a Dominika trvá 36 let a vychovali společně tři děti. Jak je vidno, Natálie a Dominik, i přes svou dlouhodobou nespokojenost, dokáží nové situace řešit poměrně úspěšně, pokud usuzujeme ze spokojenosti se společnými odpověďmi. Oproti tomu Lenka s Davidem se společnými odpověďmi tolik spokojeni nejsou, i když jejich komunikace má obdobné prvky, jaké sledujeme v ostatních párech. Můžeme se domnívat, že do této nespokojenosti se společnými odpověďmi se aspoň částečně promítá aktuální nespokojenost ve vztahu, kterou Lenka s Davidem prožívají. Zde bychom ale velmi uvítali zpětnou vazbu od partnerů, jak tuto hypotézu vnímají a zda určitá nespokojenost není ve vztahu přítomna již delší dobu. K tomu, že by jistá nepohoda ve vztahu mohla být přítomna i déle nás vedou informace, které nám o sobě poskytli (každý má svého

terapeuta, řeší bolestivá témata z primární rodiny) a také možnost, že obsahy, které přináší a kterým se věnují již delší dobu, mohou využívat jako vyrovnávací systém pro své sebepojetí a vnitřní konflikty (zájem o svět Cthulhu, temné obsahy, kreslení pornografie atd).

Autoři (Bauman & Roman, 1966; Blanchard, 1959; Loveland et al., 1963; Willi & D, 1969) se ve svých výzkumech zaměřují na prvek dominance v komunikaci, který považují za stěžejní (bližší přístup uvádíme v jednotlivých kapitolách). V našem pozorování se kloníme k observaci Baumana a Romana (1966), kteří dominanci sledují jako prvek vedoucí k efektivitě, tak i neefektivitě páru, dle jeho využití samotnými partnery. Například rozdílně vnímáme vliv Lenky na konečnou odpověď v protokolu, který je větší než jejího partnera, kde s některými společnými odpověďmi udává nízkou spokojenost a příklad vedení rozhovoru u Radky, která přejímá vedoucí postavení co do slovní produkce a navrhování konečných návrhů. Se společnými odpověďmi jsou následně oba partneři vesměs spokojení (Radka snižuje v případě, kde je evidentní, že se přiklání k partnerově návrhu, se kterým nesouhlasí, jako jakýsi kompromis). Na základě našeho výzkumu vnímáme dominanci ve smyslu kategorie formálního vedení (Willi, 1969), tedy osoba, která rozhoduje o konečné odpovědi. Na příkladu Lenky a Davida a stejně tak Terezy s Romanem sledujeme, že v diskuzi se může zdát, že jeden z partnerů je svou verbální produkcí a vedením komunikace dominantnější. Po prozkoumání jejich vlivu na konečné odpovědi ale pozorujeme, že svou komunikaci buďto přizpůsobují partnerovi, či co do verbální produkce jsou na tom partneři obdobně, významný vliv na konečné odpovědi má ale jen jeden z nich.

Další aspekt, ke kterému se dostáváme, je skórování a využívání Exnerovského systému v usuzování dalších informací o partnerství. K tomuto kroku se již uchýlilo několik autorů každý jiným způsobem, jejich podrobnější popisy nabízíme v kapitole č. 2. My jsme se rozhodli prozkoumat výskyt obsahů, které Exner řadí do interpersonální sekce. V našem vzorku se tyto obsahy objevovaly v každém protokolu, bez ohledu na jejich další charakteristiky. Snahu o vytvoření uceleného skórovacího systému popsal Aschieri (2013). Aschieri popisuje, že významné ukazatele byly v kategorii kognitivní mediace (realistické popisování obsahů na tabulích). Tento aspekt se nám taktéž u nespokojeného partnerství objevil (viz Lenka a David). Dále skór AgPast% a kategorie MOR, další kategorie ale klinické

od neklinických párů nerozlišovaly. V našem výzkumu si všímáme obtíží skórovat protokoly v rámci Konsenzus Rorschachu z následujících důvodů:

- 1) obtížnost obdržení skórovatelné odpovědi – i když se partneři shodují v obsahu, vidí jej pak každý jinak a specifikují jej odlišně.
- 2) Rozdílná instrukce pro účastníky – najít jednu společnou odpověď. Pokud partneři mohou přinášet více odpovědí, pak přicházíme o informace z interakce, když partneři jednoduše poskytují jiné odpovědi.
- 3) Zdroj informací ze skórovatelných odpovědí – pokud dostaneme odpověď vhodnou ke skórování, dostáváme povětšinou informaci o prožívání a dynamice pouze jednoho z páru.

U čísla 3 se pozastavíme. Jak uvádíme, pokud dostaneme skórovatelnou odpověď, vypovídá o jednom z páru. Ta ale nemusí nutně vypovídat o kvalitě vztahu. Uvádíme na příkladu partnerů Viktorie a Filipa, kteří přináší obsahy, které naznačují určité napětí v prožívání, v partnerství se jim ale dle výsledků a výpovědi s nimi daří vyrovnávat efektivně. Ke skórování je taktéž potřeba poskytnutí mnoha aspektů, na kterých se partneři ne vždy mohou domluvit. Přitom vnímáme, že jistá míra k toleranci a volnosti ve výkladu detailů zde spíše vede k hladší domluvě a shodě mezi partnery. Z tohoto důvodu bychom se klonili spíše k opatrnosti získávání informací ze skórování a k jeho možným obměnám a úpravám tak, aby byly vhodné k využití považujeme za nutné další zkoumání. Z našeho pohledu by mohly být samotné obsahy přínosné k oslovování témat u partnerů, které by se při další, například poradenské či terapeutické práci, daly oslovovat.

5.2. Podněty k dalšímu výzkumu

Možnosti dalšího výzkumu se jeví být bohaté. V procesu našeho výzkumu jsme zformulovali několik otázek. První se týká vlivu aktuální krize a dlouhodobé nespokojenosti v partnerství. Náš předpoklad je, že aktuální krize může být v protokolu více patrná, bude provázena dopadem konfliktu, který se mezi partnery odehrává. U dlouhodobé nespokojenosti bude mít pár vytvořený lepší způsob komunikace a nespokojenost v protokolu nemusí být tolik zřejmá.

Dále bychom do procesu KR zařadili prvek zpětného vyhodnocování testu společně s partnery, a tak si ověřovali jejich pohled k obsahům a situacím, které administrátor vnímá jako podstatné. Tento přístup by s sebou ale nesl vyšší etické riziko, bylo by vhodné metodu takto využít v rámci poradenského pracoviště pro partnerské vztahy.

Jako zajímavý prvek vnímáme využití zpětného ověření spokojenosti se společnou odpovědí. Tato informace by mohla odhalovat, jak čitelní pro sebe navzájem partneři jsou a umí být, zvláště v kombinaci zpětného vyhodnocení společně s partnery.

Další velkou výzvou je najít využitelný systém, ve kterém by byly využitelné skóry v klasickém Exnerovském systému, či najít jiný systém hodnocení. Zde by mohlo být výhodné využít administraci individuálního protokolu Rorschacha společně s Konsenzuálním. Tento přístup nicméně přinese větší zátěž pro probandy. Také by výtěžnost metody mohla být podpořena spojením s dalšími testovými metodami, například metody TAT, FAST či scénotestem.

5.3. Limity výzkumu

Některé limity zmiňujeme již dříve. Výběr participantů, kteří byli ochotni účastnit se našeho výzkumu předpokládal jistou otevřenost obou partnerů a rovněž partnery, kteří jsou ve vztahu spokojeni a jsou ochotní zkoušet nové zážitky. Je pravdou, že jsme ve výzkumu i přes tento předpoklad našli 2 jedince, kteří nám svou nespokojenost přímo sdělili. Obě tato partnerství jsou svým trváním již dlouhodobé (vždy nad 10 let) pouze Lenka s Davidem udávají závažnější krizi, kterou řeší a rozchod aktuálně neplánují. Druhé partnerství je dlouhodobé a partneři shodně rozchod neplánují.

Vzhledem k nutnosti hluboké znalosti Rorschachova testu, která je nutná k vyhodnocování metody, je možné, že jsme mohli přehlédnout některé důležité spojitosti. Stejně tak mohla vzniknout chyba v rámci pozorování interakce. Podobně nelze vyloučit, že některý z participantů nevyplnil dotazníky pravdivě a informace o spokojenosti mohou být upravené. Jako limit považujeme taky samotný proces práce s daty, kterou nepovažujeme za konečnou a obměny a další interpretace všech nuancí bychom mohli provádět v rámci let.

Poslední limit, který zde zmíníme, je celkový kontext práce, pro který je metoda Konsenzu Rorschacha vhodná, a to poradenská či terapeutická. Vnímáme, že výtěžnost metody by se mohla zvýšit, kdyby se na počátku práce s párem vytyčily otázky, na které se chce pár zaměřit a dohodnout kontrakt. Následně po proběhlé administraci pak byla možná další konzultace, kde bychom společně s partnery hledaly významy a proces, které je samotné oslovují a pracovali s nimi dále v duchu terapeutické či poradenské práce. Test pak nabízí další možnosti jeho využití, zejména pro situace demonstrace jinakosti pohledů, projektivních obsahů a navazování vztahu pro méně motivované páry (či jeho člena).

Závěr

Použití Rorschachova testu u partnerů má několik hlavních přínosů, a to:

- Předložení nekonfliktního materiálu k povzbuzení interakce u partnerů
- Možnost takto poznat strategie řešení nových situací u partnerů
- Řešení úkolu se zdálo být zábavné i pro jedince, kteří k testování prve vyjadřovali nevoli

Pozorované kategorie komunikace při testu Konsenzus Rorschach byli:

- **Verbální aktivita** s dimenzí aktivita – pasivita, vyjadřuje přínos v návrzích a samotných popisech partnerů
- **Vyjednávání** s dimenzí kooperace – rivalita, která popisuje strategii partnerů v nakládání s jednotlivými návrhy
- **Emoční doprovod** s dimenzemi facilitace – devalvace, ve které je zachycen doprovod emočních a podkreslujících vyjádření, které vedou k podpoře či devalvaci komunikace a partnera
- **Kongruence v komunikaci**, která zachycuje jasnou spojitost s vyjadřováním preferencí a přání a snížením spokojenosti se společnou odpovědí
- **Prostá shoda** – kategorie zachycující prostý návrh, jeho přijetí, popis ve fázi inquiry a plnou spokojenost se společnou odpovědí

Z analýzy dat vyvozujeme tato další pozorování:

- Spíše, než způsob komunikace v páru se zdá být důležitý ukazatel funkčnosti páru a spokojenost se společnými odpověďmi
- Komunikace se zdá být hladší a spokojenost se společnými odpověďmi vyšší, pokud jsou partneři benevolentní v detailech skvrny, nesouhlas si partneři vyjadřují jasně a nekriticky a zaznívají podporující prvky vzhledem k procesu práce od partnerů
- Obtížně se využívá klasického Exnerovského skórování, obsahy se ale dají využít ke klinickému pozorování a nabízí materiál k případné fázi reflexe partnerů
- Zdá se být užitečné zařazení ověření spokojenosti se společnými odpověďmi partnerů

Souhrn

V párovém poradenství i terapii pro partnerství se využívá široké množství přístupů a technik. Přístup Therapeutic Assessment, s hlavním představitelem S. Finnem spočívá v lepším porozumění klienta svým problémům a facilitaci pozitivních změn v chování. Tím se liší od klasického diagnostického procesu, který slouží primárně k vykreslení psychopatologických rysů klienta a tedy k lepšimu porozumění problémů klienta třetí straně, například lékaři či jinému zadavateli (Finn & Tonsager, 1997). V České republice tento přístup příliš rozšířený není, diagnostické metody využívají například Dotazník interpersonální diagnózy (ICL, Kožený & Ganický, 1976), Scénotest (Humpolíček, 2009), Test rodinného systému (Sobotková, 2005) či Tématický apercepční test (Murray & et al, 1943).

Metoda Konsenzus Rorschach (KR) je popsána v několikerém využití. První zmínky nacházíme od Blancharda (1959), který test využil jako experiment ve skupině chlapců v detenčním zařízení pro nezletilé, kteří se do té doby jeho pokusům o administraci testu bránili a jejich protokoly nebyly skórovatelné. Blanchard popisuje, že za administrace KR dostal nejen velmi podrobně popsané odpovědi díky popichování chlapců navzájem, ale taktéž se vyjevily hierarchické vztahy mezi chlapci. Další popis využití metody KR popisují Cutter et al. (1968), kteří administrovali protokol pacientovi s alkoholickými obtížemi v kombinaci s různými lidmi. S přáteli, s kterými bylo jeho chování pasivní, nezodpovědné a s odpověďmi ostatních jednoduše souhlasil. Se spolubydlícími nebyl příliš emočně angažován a snažil se projevovat větší dominanci. S manželkou zkoumaného muže bylo jeho chování neadekvátně kavalírské s dominantními prvky. A ve společnosti člověka s vyšším statusem jeho chování projevovalo prvky podlézavosti a příživnictví. Bauman a Roman (1966) test administrovali na 50 párech, kde sledovali změny mezi individuálním a společným testem. Pro toto vyhodnocování využívali Exnerovo skórování. Ve svých výsledcích popsali čtyři kategorie komunikace, a to dominance, kombinace, emergence a zpevnění. Loveland et al. (1963) KR administrovali pod názvem Rodinný Rorschach v partnerstvích a rodinách, kde byl jeden člen diagnostikován s psychiatrickou diagnózou. Společně formovali silné a slabé stránky jejich způsobu administrace, který například nezahrnoval přítomnost administrátora v místnosti. Další autor Willi (1969) administroval KR partnerům individuálně i společně a sledoval přenos osobnostních struktur do párové

komunikace. Jako výsledek popsal čtyři kategorie – verbální produktivita, persistence a schopnost seberealizace, formální vedení a praktická aktivita. A nakonec zmiňme výzkum provedený Aschierim (2013). Ten začal vyvíjet posuzovací nástroj Konsenzus Rorschach – Komprehensivní systém (*The Conjoint Rorschach Comprehensive System – ConRCS*), který je založen na třech bodech:

- využívá kódování z Komprehensivního systému, který je již akceptovaným nástrojem k hodnocení individuálního Rorschachova testu
- jasně definovaný proces administrace konsenzus protokolů
- podpora využívání Konsenzus Rorschacha k terapeutickému posuzování

Jeho vyhodnocení je založeno na šesti kategoriích, k jejichž definicím využil indexy z Komprehensivního systému. Kategorie jsou komunikace, řešení problémů, flexibilita, tolerance ke stresu, depresi a emocionálnímu stažení, maladaptivních atributech a násilí. V párech, které hledali psychologickou pomoc při obtížích se vyskytovaly absence shody na sdílených odpovědích, objevovaly se u nich kratší protokoly a v odpovědích se vyskytovalo vyhýbání se emocionálním aspektům jejich společného života. Taktéž v kategorii kognitivní mediace se ukazovaly obtíže s formováním realistické atribuce k významům situací. Dosavadní výzkumy jsou, jak jsme krátce popsali, velmi pestré a chybí ucelená metodologie a skórování k metodě Konsenzus Rorschach.

V našem výzkumu jsme se rozhodli k administraci Konsenzus Rorschach sedmi párům, které se samy do výzkumu přihlásily či se do souboru dostaly metodou sněhové koule. Jediné dvě podmínky, které jsme stanovili, byly aspoň dva roky vztahu a rok života ve společné domácnosti. Využili jsme polostrukturovaný rozhovor, kde jsme s participanty navázali kontakt. Následně jsme administrovali metodu Konsenzus Rorschach. Poprosili jsme participanty, aby u každé tabule podali jednu společnou odpověď. Administrace byla rozdělena do dvou fází, asociační fáze a inquiry. Po ukončení jsme oba partnery poprosili, aby na škále 1–5 vyjádřili spokojenost se společnou odpovědí, a nakonec každý z partnerů vyplnil test partnerské spokojenosti CSI.

Využili jsme kvalitativní analýzu dat dle Braun a Clarke (2006). Ke kódování jsme se po první analýze dat rozhodli využít pouze asociační část a v inquiry jsme popsali pouze komunikaci, která nebyla popis odpovědi. Datům jsme přiřadili kódy, které popisovaly

části interakcí, ty jsme následně redukovali a slučovali do společných kategorií. Ty jsme několikrát obměnili, a nakonec jsme popsali čtyři kategorie, vždy s dvěma dimenzemi: Verbální aktivitu (aktivita – pasivita), vyjednávání (kooperace – rivalita), emoční doprovod (facilitace – devalvace). Ve čtvrté kategorii, kongruenci v komunikaci, jsme usuzovali na základně shody snížení spokojenosti se společnou odpovědí s jasným vyjádřením preferencí v diskuzi. Samostatnou kategorii představovala prostá shoda. K zařazení do dimenzí jsme využili symbolů +; 0; -. Další oblast, kterou jsme se zabývali, byla možnost využití Exnerovského kódování v rámci protokolu. Zaměřili jsem se na interpersonální sekci ve vyhodnocování a vyhledávali obsahy, které se v rámci něj objevují. Výsledky v dotaznících nám napovídají, že výběr našeho vzorku oproti Malé (2017) ukazují vyšší průměrnou hodnotu, než byla norma v jejím výzkumu se 214 probandy. Z našeho vzorku v rozhovoru uvedli nespokojenost dva probandi, kteří se v testu CSI vykazali nejnižší skóry.

Jako přínos metody vnímáme neutrální podnětový materiál, který partnery vybízí ke komunikaci, a tak dává možnost zmapovat strategie, které jednotliví partneři využívají při dosahování shody při odpovědích, řeší jimi rozdílné pohledy na skvrnu a jaké další doprovodné úkazy v komunikaci nacházíme (únava, šokové fenomény atd.). Stejně tak zařazení ověření spokojenosti se společnou odpovědí, kde je možné získat informace o dosažené spokojenosti se společnou prací partnerů. Z naší analýzy vyplývá, že je významný ukazatel partnerské spolupráce právě spokojenost se společnými odpověďmi. Komunikační prvky, které podporují vyšší spokojenost se společnými odpověďmi je benevolence v definici návrhu, tedy pokud partneři nevěnují pozornost detailům návrhu. Dále jasné a nekritické formulování svým preferencí a pojmenovávání odlišností v pohledu na skvrnu a vyjadřování podpory a spokojenosti s prací v páru. Porovnání s testem spokojenosti CSI se nám potvrzovaly informace, které nám o sobě podávali partneři samotní (o své spokojenosti či nespokojenosti). Obtížnou otázkou je možnost skórování, které v našem souboru neukazoval jako významný ukazatel. Obsahy a pojetí tabulí lze ale využít jako podpůrný ukazatel pro administrátora i jako případné podněty pro reflexi partnerů.

Seznam literatury

- Aschieri, F. (2013). The Conjoint Rorschach Comprehensive System : Reliability and Validity in Clinical and Nonclinical Couples. *Journal of Personality Assessment*, 95(1), 46–53. <https://doi.org/10.1080/00223891.2012.717148>
- Baštecká, B., Čierná, J., & et al. (2013). *Metodiky manželského, rodinného, partnerského a dalšího vztahového poradenství*. AMRP ČR.
- Bauman, G., & Roman, M. (1966). Interaction Testing in the Study of Marital Dominance, 1–7.
- Blanchard, W. (1959). The Group Process in Gang Rape. *The Journal of Social Psychology*, 49(2), 259–266. <https://doi.org/10.1080/00224545.1959.9919314>
- Blanchard, W. (1968). The Consensus Rorschach: Background and Development. *Journal of Projective Techniques and Personality Assessment*, 32(4), 327–330. <https://doi.org/10.1080/0091651X.1968.10120493>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Certifikované výcviky. (2018). Retrieved from <http://czap.cz/pro-psychoterapeuty/certifikovane-vycviky>
- Cutter, F., Farberow, & Norman, L. (1968). Serial Administration of Consensus Rorschachs to One Patient. *Journal of Projective Techniques and Personality Assessment*, 32(4), 358–374. <https://doi.org/10.1080/0091651X.1968.10120499>
- Černý, J. (2012). Psychoterapie legální - nelegální. *Psychoterapie*, 6(3–4), 217–220.
- Exner, J. E. (2003). *The Rorschach: A Comprehensive system* (4th ed.). New York: NY: Wiley.
- Finn, S. (2015). Therapeutic Assessment with couples. *Pratiques Psychologiques*, 21(4), 345–373. <https://doi.org/10.1016/j.prps.2015.09.008>
- Finn, S., Fischer, C., & Handler, L. (Eds.). (2012). *Collaborative/Therapeutic Assessment: A Casebook and Guide*. New Jersey: John Wiley & Sons, Incorporated.

- Finn, S., & Tonsager, M. E. (1997). Information-Gathering and Therapeutic Models of Assessment : Complementary Paradigms. *Psychological Assessment, 9*(4), 374–385.
- Fischer, C. T. (2000). Collaborative , Individualized Assessment. *Journal of Personality Assessment, 74*(1), 2–14.
- Ged testing service. (2015). Retrieved from <https://www.gedtestingservice.com/testers/about-ged-test>
- Handler, L. (1997). He says, she says, they say: The consensus Rorschach. In J. F. M. J. R. Meloy, M. W. Acklin, C. B. Gacono (Ed.), *Contemporary Rorschach interpretation* (pp. 499–534). Mahwah: Erlbaum.
- Harrower, M. (1956). Projective Counseling - a psychotherapeutic technique. *American Journal of Psychotherapy, 10*, 74–86.
- Holá, L. (2011). *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing.
- Humpolíček, P. (2009). Scénotest – možnosti analýzy pro praxi i výzkum. *E-Psychologie, 3*(4), 61–77.
- Jaques, B. Y. E. (1945). The Clinical Use of the Thematic Apperception Test with soldiers. *The Journal of Abnormal and Social Psychology, 40*(4), 363–375. <https://doi.org/10.1037/h0062788>
- Jenkins, S. R. (Ed.). (2010). *The Handbook of Clinical Scoring Systems for Thematic Apperceptive Techniques*. New York: Taylor and Francis Group.
- Johnstone, B., & Stonnington, H. H. (2011). *Rehabilitation of Neuropsychological Disorders: A Practical Guide for Rehabilitation Professionals*. New York: Taylor and Francis.
- Koblic, K. (2012). Výkon psychoterapie:legální a nelegální. *Psychoterapie, 6*(3–4), 220–221.
- Kolařík, M. (2015). Potřebujeme poradenství? *Psychoterapie, 9*(1), 17–20.
- Kožený, J., & Ganický, P. (1976). Dotazník interpersonální diagnózy - ICL. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy.

- Lečbych, M. (2010). Cesta Rorschachovy metody k rodinné terapii. In D. Heller & P. Michálek (Eds.), *28. Psychologické dny „Cesty psychologie a psychologie cest“ 8. - 10.* Praha: PEF ČZU a ČMPS.
- Lečbych, M. (2013). *Rorschachova metoda: integrativní přístup k interpretaci.* Praha: Grada Publishing.
- Locke, H. J., & Wallace, K. M. (1959). Short Marital-Adjustment and Prediction Tests: Their Reliability and Validity. *Marriage And Family Living, 21(3), 251–255.*
<https://doi.org/10.2307/348022>
- Locke, Harvey, J., & Williamson, R. (1958). Marital Adjustment: A Factor Analysis Study. *American Sociological Review, 23, 562–569.*
- Loveland, N. T., Wynne, L. C., & Singer, M. T. (1963). The Family Rorschach: A New Method for Studying Family Interaction. *Family Process, 2(2), 187–215.*
- Luborsky, L. (1953). Self-Interpretation of the TAT as a Clinical Technique. *Journal of Projective Techniques, 17(2), 217–223.*
- Ludewig, K. (1994). *Systemická terapie: základy klinické teorie a praxe.* Praha: Pallata.
- Macek, Z. (2014). Vznikla ČAP - Česká asociace pro psychoterapii. *Psychoterapie, 8(1), 68.*
- Malá, B. (2017). *Vliv citové vazby na spokojenost v partnerském vztahu a manželství.* Bakalářská práce. Univerzita Palackého Olomouc.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Havlíčkův Brod: Grada Publishing.
- Murray, H. A., & et al. (1943). Thematic Apperception Test.
- Olson, D. H. (2000). Circumplex Model of Marital and Family Systems. *Journal of Family Therapy, 22, 144–167.*
- Polák, A., & Obuch, I. (2011). *Komprehensivní systém J. E. Exnera, Jr. Standardizovaný přístup k vyhodnocování Rorschachovy metody.* Praha: Hogrefe - Testcentrum.
- Procházka, R., Šmahaj, J., Kolařík, M., & Lečbych, M. (2014). *Teorie a praxe poradenské psychologie.* Praha: Grada Publishing.

- Růžička, J. (2012). Klinický koučink a psychoterapie. *Psychoterapie*, 6(2), 112–122.
- Říčan, P., Šebek, M., Ženatý, J., & Morávek, S. (1978). Úvod do Rorschachovy metody. Bratislava.
- Říháček, T. (2014). Poradenství versus psychoterapie? *Psychoterapie*, 8(1), 13–22.
- Sobotková, I. (2004). Test rodinného systému - připravovaná metoda rodinné diagnostiky. In D. Heller, J. Procházková, & I. Sobotková (Eds.), *Psychologické dny: Svět žen a svět mužů: polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Sobotková, I. (2005). *Test rodinného systému FAST - příručka*. Praha: Testcentrum, s.r.o.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and Family*, 38(1), 15–28.
- Strauss, A., & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu - Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Sdružení Podané ruce a Nakladatelství Albert.
- Svoboda, M., Humpolíček, P., & Šnorek, V. (2013). *Psychodiagnostika dospělých*. Praha: Portál, s. r. o.
- Therman, L. (1938). *Psychological Factors in Marital happiness*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Thomas, A. D., & Dudek, S. Z. (1985). Interpersonal Affect in Thematic Apperception Test Responses: A Scoring System. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 30–36. <https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901>
- Vodáčková, & et al. (2002). *Krizová intervence*. Praha: Portál, s. r. o.
- Vybíral, Z. (2013). K současnému postavení psychoterapie ve světě. *Psychoterapie*, 7(2), 115–122.
- Willi, J. (1998). *Párová terapie (2.)*. Hradec Králové: Konfrontace.
- Willi, J., & D, M. (1969). Joint Rorschach Testing of Partner Relationships, 1–7.

Přílohy

Příloha č. 1: Abstrakt MgrDP

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Analýza párové interakce s využitím Rorschachova testu

Autor práce: Tereza Janásová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Martin Lečbych, Ph.D.

Počet stran a znaků: 94s. (186 895)

Počet příloh: 7

Počet titulů použité literatury: 52

Abstrakt:

V naší práci se věnujeme možnosti analýzy párové komunikace u Rorschachova testu. Zjišťujeme, jaké jsou informace, které touto metodou můžeme o komunikačních strategiích partnerů sledovat. Dále jak tyto informace souvisí se spokojeností páru, vykazovanou v testu párové spokojenosti a využití klasického Exnerovského skórování pro vyhodnocení interpersonální sekce Rorschachova testu. Pro výzkum jsme využili sedmi párů v různých životních fázích, s kterými byl proveden polostrukturovaný rozhovor, dále administrace Konsenzu Rorschacha a vyplnění dotazníku partnerské spokojenosti CSI. K datům bylo vytvořeno základní kódování, hledání a obměny kategorií, následně v jejich definování a sepsání zjištěného.

Takto jsme vytvořili pět kategorií, a to Verbální aktivita, kooperace, emoční doprovod, kongruence v komunikaci a prostá shoda. Dále jsme popsali přínosy využití metody Konsenzus Rorschach. Z analýzy vyplývá, že více než zvolený styl komunikace se zdá být důležitá spokojenost se společnými odpověďmi a shledáváme problematiku využití klasického Exnerovského skórování protokolů.

Klíčová slova: párová interakce, Rorschachův test, Konsenzus Rorschach

ABSTRACT OF THESIS

Title: Pairwise Interaction Analysis Using The Rorschach Test

Author: Tereza Janásová

Supervisor: doc. PhDr. Martin Lečbych, Ph.D.

Number of pages and characters: 94s. (186 895)

Number of appendices: 7

Number of references: 52

Abstract:

The purpose of this thesis is to examine the possibilities of analysis of couple's communication during Rorschach's test. We are gathering information about partner's communication strategies, and also, we are looking to find out how these information relate to the couple's satisfaction shown in the test and while using classic Exner's score system for evaluation of the interpersonal section of Rorschach's test. For this research, we used seven couples with which we have made a semi-structured conversation, Rorschach's test and couple satisfaction survey (CSI). To work with this data, a simple coding was created as well as finding and changing categories, then their definition and writing down the findings.

Thus, we created five categories – verbal activity, cooperation, emotional escort, congruence in communication and simple agreement. We have also described the benefits of using the Konsenzus Rorschach method. The analysis shows that the satisfaction with common responses is more important than the chosen style of communication, and we find the use of classic Exner scoring protocols problematic.

Key words: Pairwise Interaction, Rorschach Test, Konsenzus Rorschach

Příloha č. 2: Výzva umístěná na sociální síť

Hledám páry do svého výzkumu!

... aneb zase jedna magisterka

Na co to vlastně máš?

V magisterce využívám Rorschachův test trochu jinak, než jsou psychologové zvyklí. Zajímá mě, jestli by se nedal využít i v párovém poradenství. Víc vám ráda povím osobně.

Na jak dlouho?

Zatím ze zkušenosti celé testování trvá **přibližně hodinu**, sejdeme se spolu jednou.

Je v tom háček?

Průběh si budu nahrávat na video, abych pak mohla vaši interakci vyhodnotit. Výzkum je ale **zcela anonymní**, data budou prezentována tak, aby vás nikdo nepoznal.

Kdo je třeba?

Potřebuju **pár** (zde muž a žena), kteří jsou spolu minimálně dva roky a ve **společné domácnosti rok**. Jiná limitace není.

Co teda přesně vlastně?

Bude vás čekat **Rorschachův test** (skrvrny, co by měly něco připomínat, možná znáte z filmu) a **dva vyplňovací testy**.

Hmm, no já nevím...

Je to možnost si vyzkoušet netradiční experiment a zažít s partnerem zase něco nového. :)

Kontaktujte mě na FB či na mailu

či na čísle

Příloha č. 3: Informovaný souhlas s výzkumem

Dobrý den,

Děkuji Vám za rozhodnutí zúčastnit se mého výzkumu pro magisterskou práci, které je na téma Analýza párové interakce u Rorschachova testu. Rorschachova metoda je psychodiagnostický nástroj, běžně v praxi využíván k posouzení osobnosti klienta. Pro svůj výzkum tento nástroj pojmám trošku jinak, a to ke zkoumání párové komunikace a společně s výsledky dotazníků párové spokojenosti ji pak budu vyhodnocovat. Doufám, že by takto využitý nástroj mohl být přínosem pro párovou poradenskou a terapeutickou činnost. Vzhledem k tomu, že toto využití Rorschachovy metody není v psychologii příliš rozšířené, výsledky analýzy budu mít k dispozici až v listopadu a budou zpracovány v rámci magisterské práce, která je běžně veřejně dostupná. Pokud o ni budete mít zájem, ráda Vám ji pošlu.

Nyní spolu budete **plnit jeden úkol společně, ten si budu zaznamenávat na video**, a poté vás poprosím o samostatné vyplnění dvou dotazníků, zaměřující se na partnerskou spokojenost. **Ty Vašemu partnerovi nebudou zpřístupněny.** Data, která vyhodnotím, budu prezentovat zcela anonymně, tedy změní jména a město, ve kterém žijete. Zachovám věk, počet dětí a faktická data o vašem vztahu. Pokud se rozhodnete si mou práci přečíst, je pak ale možné, že se v popisu přesto poznáte.

Vzhledem k citlivosti dat se může stát, že vás výsledek překvapí a můžete mít doplňující otázky či budete výsledky chtít více probrat. Stejně takový pocit ve vás může zůstat i po testování samotném. V obou případech Vám nabízím možnost mě znovu kontaktovat a výsledky společně probrat, zorientovat se, co přesně výsledek znamená a srovnat jej s vašim vnímáním vašeho vztahu.

Pokud si budete přát zaslat mou magisterskou práci, prosím o uvedení vašeho mailu či jiného kontaktu (např.: FB):

.....

Prosím o podpis, kterým vyjadřujete souhlas s nahrávkou a rozumíte dobrovolnosti účasti na tomto výzkumu párové interakce.

Dne: .....

V: .....

Podpis: .....

Příloha č. 4: Ukázka rozhovoru Natálie a Davida

TAB. I.

D: Ježíškote, já už vím, co to je.

N: Netopýr.

D: Ne, víš, co to je? To je, to je, z těch večerníčků, to je ..

N: Jo já vím.

D: Strašidlo nebo něco takového.

N: No strašidla z večerníčků, ehm, jak se to jmenuje? Řabucha?

D: Kubala, Kuba...

N: Kubala, Kuba, Kubikula.

D: No, je to jako ta maska přesně.

N: Ale jinak první můj dojem, malý netopýr. Když se na to tak podíváš.

D: Hmm, to já jsem...

EX: Takže co to je?

N: Takže ee, Řabucha. (mluví přes sebe)

D: Řa, řa ...

EX: Řa

N: Já vím, strašidlo z toho

D: Strašidlo ...

D: Barbucha.

N: Ba, Barbucha! (ton hlasu jako že jí to došlo)

D: Barbucha, jo přesně.

N: Jo, my už jsme dlouho pohádky nečetli, ale tak.

TAB. II.

D: Lepší by to bylo naopak?

N: Ježíš, medvídci

EX: Záleží na vás.

N: S čumáčkama u sebe.

D: Podívej se. (otáčí tabuli)

N: Ne (otáčí zpátky)

D: Ne to je moc sprostý

N: Tady, úplně jak dva medvídci s čumáčkama u sebe.

D: Tady to?

N: No. Dívej, ouška

D: To je jak nějaké zvířata jo? No může být nějaký pes nebo něco. Dva psi vedle sama a mají čumáky u sebe.

N: Ehm (souhlasí)

D: To červené nevím, co to tam znamená.

N: Čepičky.

D: Hm. (chvíle ticha) Tak nic. Ehm (souhlasně)

EX: Takže...

D: Tak nějaké zvířátka dva vedle sebe.

N: Dva proti sobě.

D: Naproti sobě no.

N: Naproti sobě.

D: Líbají se.

N: (smích) Mají čumáky u sebe.

Příloha č. 5: Ukázka dotazníku CSI

Český překlad dotazníku Couples Satisfaction Index (Funk & Rogge, 2007)

1. Označte, prosím, míru Vaší spokojenosti ve Vašem vztahu, zvažíte-li všechny jeho aspekty.

Naprosto nešťastný   Velmi nešťastný   Trochu nešťastný   Šťastný   Velmi šťastný   Naprosto šťastný   Dokonalý

Většina lidí má ve svém vztahu neshody. Na následující škále, prosím, označte, přibližnou míru shody, nebo neshody mezi Vámi a Vaším partnerem pro každou z následujících kategorií.

Míra shody/neshody v:	Vždy se shodneme	Téměř vždy se shodneme	Občas se neshodneme	Často se neshodneme	Téměř vždy se neshodneme	Vždy se neshodneme	
2. množství společně stráveného času	5	4	3	2	1	0	
3. rozhodování o důležitých věcech	5	4	3	2	1	0	
4. vyjadřování náklonnosti	5	4	3	2	1	0	
		Vždy	Většinu času	Spíše častěji, než méně často	Někdy	Vyjímečně	Nikdy
5. Obecně, jak často si myslíte, že Vám je spolu dobře?	5	4	3	2	1	0	
6. Jak často si přejete, aby Váš nynější vztah nikdy nezačal?	0	1	2	3	4	5	

Příloha č. 6: Spokojenost se společnou odpovědí

Prosím, vyplňte krátce, jak jste spokojeni s každou jednou odpovědí, kterou jste uvedli jako společnou odpověď v testu ROR. Pokud jste uvedli číslo 3, 4 nebo 5, prosím uveďte také preferovanou odpověď.

	Spokojen(a)				Nespokojen(a)	Jakou odpověď byste preferoval(a)?
	1	2	3	4	5	
I						
II						
III						
IV						
V						
VI						
VII						
VIII						
IX						
X						

Příloha č. 7: Ukázka kódování

Ukázka kódů u celého souboru v programu Altas.ti

AK_ + Ž_Navrh akt	76
AK_ + M_Navrh_akt	73
KO_ o M_prikloneni se k p...	32
KO_ + M_doptání se	27
KO_M_rozvíjení návrhu	25
KO_ o Ž_přikloneni se k p...	25
KO_ + Ž_rozvíjení návrhu	22
KO_Ž_doptání se	18
EM_ o M_úzkost	16
AK_ o Ž_vysvětlení	16

Ukázka rozčlenění jednotlivých kódů u každého páru v programu Excel

	Andrea; Martin	Karolina; Tom	Lenka;_David
AK_ + M_Navrh_akt	8	7	14
AK_ - M_nevidi nic	0	2	0
AK_ o M_nový návrh po shodě	1	0	0
EM_ -ž_kritika partnera	0	0	2
EM_ + Ž_smích	2	0	3
EM_ o Ž_uzkost	0	0	2
KO_ - M_kritika návrhu	0	0	4
KO_ -ž_kritika návrhu	0	0	1
KO_ + Ž_rozvíjení návrhu	2	5	3
KO_ o Ž_přikloneni se k partnerove nabídce	4	5	3
KO_ o M_prikloneni se k partnerove nabídce	4	2	6
KO_ o Ž_nesouhlas	0	1	2
KO_ o Ž_prosazení svého návrhu	0	2	3
KO_ + M_doptání se	0	1	9
KO_ + M_rozvíjení návrhu	1	6	6
KO_ o M_nesouhlas	0	0	2